



LEERPLICHT

WIE IS ER
NIET

ALS DE SCHOOLBEL RINKELT?

EVALUATIE 2008-2009

Vlaams Ministerie van onderwijs en vorming
Agentschap voor onderwijsdiensten (AgODi)
Afdeling Scholen Basisonderwijs en CLB
Afdeling Scholen Secundair onderwijs en DKO
Koning Albert II-laan 15 1210 Brussel
www.agodi.be

Vlaamse overheid



Eindredactie

Ann Lips, Lise Van Proeyen, Els Verdonck
AgODi, Scholen Basisonderwijs en CLB
AgODi, Scholen Secundair onderwijs en DKO

Met medewerking van

Bea De Cuyper, Veerle Van De Velde, Pascal Van Droogenbroeck, Kurt Vandamme
AgODi, Scholen Basisonderwijs en CLB
Stany Criel, Katrien Deman, Michel De Winne, Ann Van Causenbroeck
AgODi, Secundair onderwijs en DKO
Katrien Bonneux, Evi Neven
Departement Onderwijs en Vorming, Ondersteuningsbeleid

Verantwoordelijke uitgever

Guy Janssens
Administrateur-generaal; Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi)

Lay-out

Departement Diensten voor het
Algemeen Regeringsbeleid
Communicatie
Patricia Vandichel

Depotnummer

D/2010/3241/100

Druk

Departement Onderwijs en Vorming
Management Ondersteunende Diensten
Drukkerij

Foto

<http://intra.ond.vlaanderen.be/fotobib/>

Inhoud



Inleiding	3
Korte samenvatting	4
Leerplicht: algemene situering	6
Hoofdstuk 1: Controle op de inschrijvingen in het basis- en secundair onderwijs	8
1. Reglementair kader	8
2. Procedure voor opvolging	9
2.1. Huidige procedure Vlaams Gewest.....	9
2.2. Procedure Brussels Hoofdstedelijk Gewest.....	12
2.3. Evaluatie procedure Vlaams Gewest.....	12
3. Resultaten.....	16
4. Besluit	20
5. Aanbevelingen	21
Hoofdstuk 2: Opvolging van in- en uitschrijvingen	22
2.A. In- en uitschrijvingen in het basisonderwijs	22
1. Reglementair kader	22
2. Procedure voor opvolging	22
2.1. Huidige procedure.....	22
2.2. Evaluatie procedure.....	23
2.B. In- en uitschrijvingen in het secundair onderwijs	23
1. Reglementair kader	23
2. Procedure voor opvolging	24
2.1. Huidige procedure.....	24
2.2. Evaluatie procedure.....	26

3.	Resultaten.....	27
3.1.	Tijdige en laattijdige inschrijvingen	27
3.2.	Verschillende categorieën van in- en uitschrijvingen	35
4.	Besluit	45
5.	Aanbevelingen	46
	Hoofdstuk 3: Opvolging van problematische afwezigheden.....	47
	3.A. Problematische afwezigheden in het basisonderwijs.....	47
1.	Reglementair kader	47
2.	Procedure voor opvolging	48
2.1.	Huidige procedure.....	48
2.2.	Evaluatie procedure.....	48
3.	Resultaten.....	49
4.	Besluit	54
5.	Aanbevelingen	54
	3.B. Problematische afwezigheden in het secundair onderwijs.....	55
1.	Reglementair kader	55
2.	Procedure voor opvolging	56
2.1.	Huidige procedure.....	56
2.2.	Evaluatie procedure.....	57
3.	Resultaten.....	59
3.1.	Problematische afwezigheden	59
3.2.	Zorgwekkende dossiers in het kader van problematische afwezigheden..	68
3.3.	Definitieve uitsluitingen.....	69
4.	Besluit	71
5.	Aanbevelingen	73
	Glossarium.....	74
	Afkortingenlijst	81
	Overzicht van tabellen.....	82
	Overzicht van figuren	86
	Bronnen.....	87

Inleiding



Het Agentschap voor Onderwijsdiensten staat in voor de uitvoering van het onderwijsbeleid in Vlaanderen. Leerplichtcontrole vormt één van onze kerntaken. Voor het derde jaar op rij presenteren wij dit rapport met de toepasselijke titel: “Wie is er niet als de schoolbel rinkelt?”. U vindt er de belangrijkste gegevens over schoolverzuim van het voorbije schooljaar 2008-2009 in terug.

We baseren ons voor de verschillende hoofdstukken op relevante cijfers en informatie afkomstig uit de volgende bronnen:

- de inschrijvings- en leerlingendatabank;
- de databank 'leerplichtcontrole';
- de databank 'in- en uitschrijvingen';
- de elektronische meldingen door scholen van leerplichtige leerlingen die 30 halve dagen problematisch afwezig waren in 2008-2009;
- de databank 'zorgwekkende dossiers schooljaar 2008-2009';
- de databank 'tuchtmeldingen 2008-2009'.

Deze databanken worden gevoed met informatie door de onderwijsinstellingen. Zij registreren in- en uitschrijvingen en melden problematische afwezigheden en tucht. Het rapport is een beschrijvende analyse van de gegevens van alle leerlingen die op 1 september 2008 nog leerplichtig waren.

We bespreken drie grote processen die plaatsvinden in het agentschap, namelijk de controle op de inschrijvingen (hoofdstuk 1), de controle op de in- en uitschrijvingen (hoofdstuk 2) en de registratie van de meldingen problematische afwezigheden (hoofdstuk 3). Telkens staan we stil bij de gevolgde procedure en de manier waarop wij deze evalueren. Vervolgens belichten we de profielkenmerken van de leerlingen en hun schoolloopbaan. Die cijfers stellen ons in staat om elk hoofdstuk af te sluiten met een besluit en enkele aanbevelingen.

De belangrijkste bevindingen zijn opgenomen in een korte samenvatting op pagina 6.



Korte samenvatting

Dit rapport biedt een overzicht van de verschillende procedures waarmee het Agentschap voor Onderwijsdiensten de leerplicht opvolgt. De eerste procedure die we bekijken is de **controle op de inschrijvingen**. We gaan na voor elke leerplichtige die in het Vlaamse Gewest woont op de derde schooldag of hij/zij ingeschreven is in een onderwijsinstelling of op een andere manier aan de leerplicht voldoet. We schrijven de ouders aan van kinderen voor wie dit niet het geval is. Als we geen informatie krijgen van de ouders, dan worden de dossiers doorgestuurd naar de gemeenten. Als ook de gemeente niet over meer informatie beschikt, bezorgen we het dossier van deze leerling aan de procureur des Konings.

De grote meerderheid van de leerplichtige kinderen is ingeschreven in een onderwijsinstelling, volgt huisonderwijs of voldoet op een andere manier aan de leerplicht. Voor een minderheid van 0,11% van de kinderen uit het rijksregister vinden we na het doorlopen van de procedure geen toereikend antwoord voor de inschrijvingscontrole en bestaan er dus twijfels over de invulling van de leerplicht. Deze kinderen worden doorgestuurd naar het parket of worden intern opgevolgd. Hun aantal is gestegen ten opzichte van het vorige schooljaar, waar het 0,06 % bedroeg¹.

Als we per nationaliteit het aantal ingeschrevenen vergelijken met het aantal niet-ingeschrevenen blijkt dat de leerplichtigen met een niet-Belgische nationaliteit procentueel gezien vaker niet ingeschreven zijn. Hetzelfde geldt voor kinderen uit een stedelijk gebied en overgangsgebied: zij blijken ook procentueel gezien vaker niet-ingeschreven te zijn. Ook het aantal 17-jarigen is meer vertegenwoordigd dan de andere leeftijdsgroepen. Daarbij moet echter opgemerkt worden dat een deel van de 17-jarigen in de loop van het schooljaar 18 wordt en dus niet meer leerplichtig is op het einde van de controleprocedure. Bij het controlemoment op de derde schooldag zijn deze jongeren echter wel nog leerplichtig.

In het secundair onderwijs bestaat er ook een centrale opvolging van het verloop van **in- en uitschrijvingen** van leerlingen in scholen² in het Vlaams en Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In het basisonderwijs is dat nog niet het geval. De opvolging van schoolveranderingen gebeurt in het basisonderwijs lokaal door de uitschrijvende en de inschrijvende school.

Secundaire scholen doen steeds een elektronische zending als een leerling zich inschrijft of uitschrijft. Als een leerling een periode nergens ingeschreven is, nemen we een aantal administratieve stappen om het mogelijk absoluut schoolverzuim van die leerlingen te beperken. Om een correcte opvolging van in- en uitschrijvingen waar te maken is het noodzakelijk dat scholen deze elektronische zendingen consequent en tijdig doen.

Daarenboven hebben we ook een beeld van het aantal tijdige inschrijvingen, aangezien de scholen ons sinds 2007-2008 de inschrijvingen van de eerste drie schooldagen doorsturen.

De cijfers tonen aan dat de meeste leerlingen een zeer standvastige schoolloopbaan hebben (95%). Bovendien is er niet bij elke leerling die een periode niet ingeschreven is sprake van be-

1 Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur.

2 Dit zijn gesubsidieerde en gefinancierde scholen.

wust absoluut schoolverzuim. Sommige leerlingen stappen bijvoorbeeld over naar andere vormen van onderwijs, zoals Syntra, het huisonderwijs, e.d. Toch stellen we vast dat een beperkte groep jongeren een zeer instabiele schoolloopbaan heeft en dat deze groep jongeren een steeds terugkerend profiel heeft.

Zeventienjarige leerlingen met een andere nationaliteit dan de Belgische die wonen in een verstedelijkt gebied, hebben de grootste kans op een periode waarin ze niet ingeschreven zijn in een school. Jongeren met een instabiele schoolloopbaan zijn meer vertegenwoordigd in de B-stroom van het voltijds onderwijs en in het deeltijds onderwijs en hebben vaker schoolse vertraging opgelopen. Ze waren ook meer problematisch afwezig tijdens het voorafgaande schooljaar. Tot slot zien we dat een instabiele loopbaan vaak samenhangt met een laattijdige inschrijving.

Het profiel van leerlingen die absoluut schoolverzuim laten optekenen stemt in grote mate overeen met het profiel van jongeren die **problematisch afwezig** zijn, ook wel relatief schoolverzuim genoemd. In het secundair onderwijs beschikken we al een aantal schooljaren over deze gegevens omdat scholen een elektronische zending doen voor leerlingen die 30 halve dagen problematisch afwezig zijn. In het basisonderwijs bestaan deze zendingen ook sinds het schooljaar 2008-2009.

Uit de gegevens die de secundaire scholen ons bezorgen blijkt dat de meldingen van problematische afwezigheden blijven toenemen. Er is de voorbije jaren in het kader van het spijbelactieplan heel wat aandacht besteed aan het belang van een goede registratie van afwezigheden. Toch moeten we ons afvragen of deze stijging die zich schooljaar na schooljaar doorzet niet betekent dat de spijbelproblematiek toeneemt.

Net als bij absoluut schoolverzuim is er geen evenwichtige spreiding van leerlingen met problematische afwezigheden. Bij de niet-Belgen vindt men, relatief gezien³, meer leerlingen terug met problematische afwezigheden. Vooral leerlingen met een Oost-Europese nationaliteit lijken vaker problematisch afwezig te zijn. Dit is zowel in het secundair onderwijs als in het basisonderwijs het geval. In het deeltijds en buitengewoon onderwijs is, tegen de verwachtingen in, een hoger percentage meisjes dan jongens problematisch afwezig. De meerderheid van de gemelde jongeren is tussen 16 en 18 jaar oud in het secundair onderwijs en 6 of 12 jaar oud in het basisonderwijs. De kinderen met een melding problematische afwezigheid wonen verhoudingsgewijs vaker in een verstedelijkt gebied. Vooral in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en de grootsteden Antwerpen en Gent ligt het percentage problematische afwezigheden een stuk hoger dan in de andere gebieden.

Op het vlak van de schoolloopbaan kunnen we stellen dat net als vorige schooljaren leerlingen met problematische afwezigheden veel prominenter aanwezig zijn in het deeltijds onderwijs dan in het voltijds gewoon en buitengewoon onderwijs. In het voltijds onderwijs situeren de meeste problematische afwezigheden zich in de eerste graad in de B-stroom en in de tweede en derde graad in het BSO, het onthaalonderwijs en het modulair onderwijs. Er blijkt een duidelijke samenhang te zijn tussen leerlingen met problematische afwezigheden en schoolse vertraging.

In het basisonderwijs worden er verhoudingsgewijs meer leerlingen gemeld in het buitengewoon onderwijs. In het gewoon lager onderwijs komen de meeste meldingen voor in het eerste leerjaar, maar ze nemen af met het stijgen van het leerjaar.

Scholen die leerlingen melden, zien naast een gebrek aan motivatie bij de leerlingen een laag welbevinden op school en een problematische gezinssituatie als voornaamste oorzaak van de afwezigheden. Het is voor scholen echter niet altijd gemakkelijk vast te stellen wat de oorzaak en wat het gevolg is van problematische afwezigheden. Bij leerlingen die zo frequent afwezig zijn, is er nog zelden sprake van één enkele oorzaak. Bijna altijd gaat het om een complexe problema-

³ Aantal meldingen problematische afwezigheden per nationaliteit ten opzichte van het aantal ingeschreven leerlingen per nationaliteit.

tiek, soms zelfs zo complex dat de school en het CLB niet meer alleen kunnen instaan voor de begeleiding. In die situaties wordt een beroep gedaan op externe instanties. Scholen duiden de politie het vaakst aan als externe betrokken partij.

Naast het verzamelen van gegevens proberen we waar mogelijk toch ondersteuning te bieden aan scholen en CLB's die geconfronteerd worden met leerlingen voor wie de situatie uitzichtloos lijkt. Zowel bij leerlingen bij wie afwezigheden als zorgwekkend beschouwd kunnen worden, als bij leerlingen die zeer lang afwezig zijn ten gevolge van een definitieve uitsluiting, schrijven we op vraag van de school of het CLB een brief naar de ouders of bezorgen we het dossier aan de procureur des Konings. Dergelijke dossiers blijven zeer beperkt in aantal, enerzijds omdat zorgwekkende dossiers enkel aan AgODi bezorgd worden als men dit nodig acht en anderzijds omdat de nieuwe manier van melden van definitieve uitsluitingen nog onvoldoende ingeburgerd is.

Het aantal leerlingen bij wie de situatie echt zorgwekkend is, mag dan beperkt zijn, de problemen zijn des te groter, complexer en moeilijker op te lossen. Voor leerlingen die, al dan niet tijdelijk, niet functioneren binnen een schoolse context, zijn er momenteel bijna geen oplossingen voorhanden. Daarom is het nodig om over dit probleem verder te overleggen en ook andere beleidsdomeinen, zoals Welzijn en Justitie, te blijven wijzen op hun verantwoordelijkheid ten aanzien van deze jongeren.

Leerplicht: algemene situering

België is een van de weinige landen met een voltijdse leerplicht tot 16 jaar én een deeltijdse leerplicht tot 18 jaar. Er zijn nog een aantal Europese landen waar leerlingen leerplichtig zijn tot 18 jaar, zoals Duitsland, maar in de meeste Europese landen is men voltijds leerplichtig tot 15 of 16 jaar, zonder dat daar een deeltijdse leerplicht op volgt.⁴

De leerplicht in België werd in 1983 via de wet op de leerplicht verlengd van 14 jaar tot 18 jaar. Deze wet kwam er in een periode met een hoge jeugdwerkloosheid en sociale problemen. De overheid zag een betere scholingsgraad toen als het middel bij uitstek om de tewerkstellingskansen en de positie van jongeren in de maatschappij te verbeteren.⁵ Nu zijn kinderen leerplichtig vanaf het schooljaar waarin ze 6 jaar worden tot 30 juni van het kalenderjaar waarin ze 18 jaar worden. De duur van de leerplicht is altijd een voorwerp van discussie geweest. Ook nu nog zijn er 'believers' en 'non-believers' in het effect van de leerplicht. Studies wijzen uit dat leerlingen die kleuteronderwijs genoten minder risico lopen op leerachterstand tijdens het verdere verloop van hun schoolloopbaan. Daarom pleiten sommigen voor een vervroeging van de leerplicht naar 5 jaar.

Om ervoor te zorgen dat zo veel mogelijk kinderen naar het kleuteronderwijs gaan, zijn er een aantal acties rond kleuterparticipatie opgezet. Deze acties richten zich vooral op de sensibilisering van de ouders.

Anderen stellen de lange duur van de leerplicht in vraag. Uit onderzoek is echter gebleken dat de invoering van de leerplichtwet wellicht heeft bijgedragen tot een hogere scholarisatiegraad.⁶ We stellen echter nog steeds vast dat, vaak maatschappelijk kwetsbare jongeren ongekwalificeerd uit het onderwijs stromen en dat heel wat leerlingen een problematische schoolloopbaan kennen met zittenblijven, schoolveranderingen of spijbelen.⁷ Tegelijkertijd stelde men vast dat de overheid over onvoldoende gegevens beschikte om gepaste beleidsmaatregelen te treffen om

4 European Commission, Eurydice, & Eurostat (2005). *Key data on education in Europe*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

5 Perquy, J. (1995-1996). Leerplicht vanuit de sociale dimensie. *Tijdschrift voor Onderwijsrecht en -Beleid*, 5-6, 281-282.

6 Douterlugne, M., Van De Velde, V., & Denys, J. (1995-1996). De invloed van de leerplichtverlenging op de jongeren. *Tijdschrift voor Onderwijsrecht en -Beleid*, 5-6, 283-309.

7 Vranken, J., Geldof, D., & Van Menxel, G. (1994). *Armoede en sociale uitsluiting: jaarboek 1994*. Leuven: Acco.

dat tegen te gaan. Daarom ontstond in juni 2006 het spijbelactieplan⁸ met 12 groepen van acties die de voedingsbodem voor spijbelen moeten wegnemen door de ontwikkeling van een positief schoolklimaat en een intens contact met leerlingen en ouders.⁹

Het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi) verzamelt gegevens over inschrijvingen en problematische afwezigheden en voert controles uit. Daarvoor beschikken we over een aantal controleprocedures. Onder impuls van het spijbelactieplan werden die herbekeken en aangepast waar nodig. Die procedures zowel op kwantitatief als kwalitatief vlak zo sluitend mogelijk maken, vormt echter een blijvende uitdaging. Zo vervroegden we in schooljaar 2007-2008 het moment waarop we de controle op de inschrijvingen beginnen van 1 oktober naar de derde schooldag. Daarnaast beperken we ons sinds 2006-2007 niet langer tot leerlingen van bepaalde leeftijds-categorieën, maar controleren we nu alle leerlingen. De leerplichtcontrole is met andere woorden sneller en completer geworden.

Een correcte afwezigheidsregistratie maakt het mogelijk om afwezigheidsproblemen bij leerlingen snel te signaleren en daar gepast op te reageren, maar maakt het ook mogelijk accurate beleidsinformatie te verzamelen. Daarom hechten wij veel belang aan een nauwkeurige registratie van afwezigheden van leerlingen door scholen. Wij proberen die te waarborgen door het uitsturen van een verificatiekorps dat erop toeziet dat scholen afwezigheden (op de juiste manier) registreren en problemen tijdig signaleren aan het Agentschap voor Onderwijsdiensten. Vanaf het schooljaar 2008-2009 moeten ook de scholen in het basisonderwijs hun problematische afwezigheden doorgeven aan AgODi. Dit laat ons toe voldoende beleidsinformatie te verzamelen.

Om het recht op onderwijs¹⁰ van leerlingen te garanderen, zijn er een aantal acties genomen. Kleuters kregen in het schooljaar 2007-2008 bijzondere aandacht en het aantal leerlingen uit het voltijds secundair onderwijs dat recht heeft op een schooltoelage steeg gevoelig. Vanaf 2008-2009 hebben ook de leerlingen in het basisonderwijs en het deeltijds secundair onderwijs recht op een schooltoelage.

We moeten er ons bewust van zijn dat onze centrale rol zijn beperkingen heeft en dat bij de opvolging van leerplichtproblemen het belang van het lokale netwerk niet te onderschatten is. Daarom bestaat een deel van de acties, zoals die in het spijbelactieplan van juni 2006 opgenomen zijn, vooral uit anderen overtuigen van het belang om regelmatig naar school te gaan.

We besteden aandacht aan communicatie-acties gericht naar het grote publiek (bvb. de vernieuwde website www.ond.vlaanderen.be/leerplicht, de spijbelbrochure). Andere initiatieven zijn bestemd voor specifieke doelgroepen (bvb. huisartsen, lokale besturen).

Enkel de boodschap overbrengen volstaat uiteraard niet. Leerlingen die twee schooljaren op rij meer dan 30 halve dagen problematisch afwezig zijn of 15 opeenvolgende kalenderdagen niet in een school zijn ingeschreven moeten hun schooltoelage terugbetalen. Op die manier is er een financiële impuls om het regelmatig schoolbezoek te bevorderen.

Met het Flankerend Lokaal Onderwijsbeleid sporen we lokale besturen aan om een actieve rol op te nemen op het vlak van leerplichtcontrole en kleuterparticipatie. Het spijbelactieplan vormde ook de aanzet om een aantal concrete afspraken te maken met belangrijke partners in de opvolging van spijbelen. We denken daarbij aan het protocol dat met de medische sector werd afgesloten. Ook is er een samenwerkingsprotocol afgesloten met de parketcriminologen Jeugd en Gezin voor de opvolging van de dossiers bij de parketten en met de Franse Gemeenschap wat betreft de leerplichtcontrole in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

8 Ministerie van Onderwijs en Vorming (2006). Een sluitende aanpak voor spijbelen en schoolverzuim. Brussel: auteur.

9 Vettenburg, N. & Verschelden, G. (2006). Over een aanpak van spijbelen en schoolverzuim: van controlerende naar ondersteunende tussenkomst en terug...? *Welwijs*, 17 (2), 12-17.

10 Verdrag inzake de Rechten van het Kind, aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20 november 1989.



Hoofdstuk 1: Controle op de inschrijvingen in het basis- en secundair onderwijs

1. Reglementair kader

Een inschrijving is de eerste noodzakelijke voorwaarde om aan de leerplicht te voldoen. Met de controle op de inschrijvingen gaan we voor elk leerplichtig kind in het Vlaamse Gewest na of het ingeschreven is in een school, een vormingsinstelling of in huisonderwijs¹¹, uiterlijk¹² de derde schooldag van september. Met "uiterlijk" bedoelen we dat leerplichtigen een inschrijving moeten hebben op minstens een van de eerste drie schooldagen van september. Als dat niet het geval is, controleren we op een later tijdstip in het schooljaar.

Het reglementaire kader voor de controle op de inschrijvingen is voor het basisonderwijs vastgelegd in het besluit van de Vlaamse regering betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het basisonderwijs van 12 november 1997 en voor het secundair onderwijs in het besluit van de Vlaamse regering betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs van 16 september 1997.

Die besluiten bepalen dat elke directie vóór de dertiende schooldag van september een lijst aan het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi) moet bezorgen met de namen van de leerlingen die uiterlijk op de derde schooldag van september zijn ingeschreven. In die zending moeten de scholen ook van iedere leerling aangeven of hij/zij aanwezig of (gewettigd) afwezig was tijdens de eerste drie schooldagen. Als de school daarin in gebreke blijft, is een mogelijkheid tot sanctie voorzien.

We gaan dan na, door de vergelijking van alle ingestuurde lijsten met de leerplichtigen uit het rijksregister, welke kinderen niet in een onderwijsinstelling of in huisonderwijs zijn ingeschreven. Vervolgens vragen we aan de ouders van deze leerplichtigen uitleg te geven waarom hun kind niet ingeschreven is. Als de ouders geen antwoord geven, worden de dossiers van de leerplichtigen doorgestuurd naar de gemeenten voor verder onderzoek. In de besluiten is verder opgenomen dat we, als uit het antwoord blijkt dat de leerling niet voldoet aan de leerplicht of als we onvoldoende informatie hebben omtrent de leerplichtinvulling, een verslag naar de procureur des Konings sturen.

¹¹ Daarnaast is ook een vrijstelling van de leerplicht mogelijk.

¹² Wanneer we spreken over de derde schooldag betekent dat "uiterlijk" de derde schooldag, omdat in de zending derde schooldag de inschrijvingen van de eerste, tweede en/of derde schooldag worden opgegeven. Voor meer uitleg over de zending derde schooldag: zie glossarium.

2. Procedure voor opvolging

2.1. Huidige procedure Vlaams Gewest

De procedure¹³ voor de opvolging van de inschrijvingen begint in september en bestaat uit de volgende stappen:

Van het **rijksregister** verkrijgen we een globaal bestand van alle kinderen die in het Vlaams Gewest wonen op de controledag van de derde schooldag¹⁴ en die tot de leerplichtige leeftijdscategorie behoren (6 - 17-jarigen¹⁵). Het bestand omvat alle kinderen die ingeschreven zijn in het bevolkingsregister, het vreemdelingenregister of het wachtregister van een Vlaamse gemeente.

Een aantal kinderen is niet leerplichtig, ook al behoren ze tot de leeftijdscategorie van 6- tot 17-jarigen. Die kinderen zijn **vrijgesteld van de leerplicht** en halen we uit het bestand. Het gaat over de kinderen die door een fysieke of mentale handicap door de CABO¹⁶ een vrijstelling van de leerplicht kregen, en over de jongeren die al een diploma van secundair onderwijs, een studiegetuigschrift van het tweede leerjaar van de derde graad BSO of een kwalificatiegetuigschrift van opleidingsvorm 3 van het buitengewoon onderwijs behaalden.

Daarna halen we de leerlingen van wie we weten dat ze **ingeschreven** zijn uit het bestand van leerplichtigen. Dat zijn de leerlingen die ingeschreven zijn in een erkende, gefinancierde of gesubsidieerde school, in een Syntra¹⁷, in een school in het buitenland, in een andere instelling¹⁸ en leerlingen voor wie een verklaring van huisonderwijs ingediend werd.

Kinderen die nog in Vlaanderen gedomicilieerd zijn maar in het **Brussels Hoofdstedelijk Gewest, in het Waals Gewest of in het buitenland verblijven**, worden van de verdere procedure uitgesloten. Hetzelfde geldt voor de kinderen die als **vermist** opgegeven zijn. De kinderen en jongeren die gedomicilieerd zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest worden gecontroleerd door een gemeenschappelijke cel, samengesteld uit vertegenwoordigers van de Vlaamse Gemeenschap en van de Franse Gemeenschap. Die controle gebeurt apart van de controle in het Vlaams Gewest (zie 2.2).

De overblijvende leerlingen verdelen we in **twee groepen**, naargelang hun domiciliiegemeente. Voor de gemeenten waarvan de kans klein is dat de leerlingen naar een Franstalige school gaan, schrijven we de ouders onmiddellijk aan.

Voor gemeenten waar de kans groot is dat de leerlingen naar een Franstalige school gaan, wachten we op **het bestand van de Franse Gemeenschap**, waarin alle Vlaamse leerlingen zitten die op 1 oktober in een school van de Franse Gemeenschap ingeschreven zijn. Deze gegevens ontvangen we half januari, wat voor vertraging in de procedure zorgt. Als de leerlingen ook in deze bestanden niet terug te vinden zijn, schrijven we de **ouders** aan. De uitwisseling van gegevens met de Franse Gemeenschap werkt in twee richtingen. Wij bezorgen hun immers een bestand van alle Waalse leerlingen die in een school van de Vlaamse Gemeenschap ingeschreven zijn.

Als het antwoord van de ouders ontoereikend is, sturen we het dossier door naar het **parket**. In een aantal situaties wordt de leerplicht niet nageleefd, maar wordt beslist om het dossier niet naar het parket te sturen. Dat is bijvoorbeeld het geval voor jongeren die bijna 18 jaar zijn, voor

¹³ Zie schema op pagina 14.

¹⁴ In 2008-2009 was dit 3 september.

¹⁵ We baseren ons op geboortejaren. Voor het schooljaar 2008-2009 gaat het over de kinderen geboren vanaf 01/01/1991 tot en met 31/12/2002. In de bespreking gebruiken we voor kinderen geboren in 2002 de term 6-jarigen, voor kinderen geboren in 2001 7-jarigen enzovoort.

¹⁶ Commissie van Advies voor Buitengewoon Onderwijs, zie glossarium.

¹⁷ Zie glossarium.

¹⁸ Instellingen die niet behoren tot de gefinancierde of gesubsidieerde scholen, maar waarvan de leerplichtigen die er ingeschreven zijn in eerste instantie beschouwd worden te voldoen aan de leerplicht. Daaronder vallen onder meer de Europese scholen, de internationale scholen en de private scholen.

kinderen voor wie een vrijstelling van leerplicht aangevraagd is, maar waar nog geen beslissing van de CABO gevallen is, voor kinderen die huisonderwijs volgen, maar voor wie nog geen verklaring van huisonderwijs werd ingediend en voor kinderen van wie de ouders kunnen aantonen dat ze actief op zoek zijn naar een school maar deze omwille van een specifieke problematiek nog niet gevonden hebben. Die dossiers volgen we intern op.

Krijgen we geen antwoord van de ouders, dan sturen we de gegevens van de leerlingen door naar de **gemeenten**. Wij vragen aan de gemeenten een wijkagent te sturen naar het thuisadres van de leerling en de ouders niet nogmaals aan te schrijven, omdat dit de procedure verlengt.

Als uit het antwoord van de gemeente blijkt dat er onvoldoende garantie is dat de leerplicht wordt nageleefd of als we geen informatie krijgen, sturen we de leerlingendossiers door naar het **parket**. Dat doen we niet voor de jongeren voor wie de leerplicht bijna ten einde is. Die dossiers sturen we niet meer naar de procureur, maar volgen we intern verder op. We sturen een aangepaste brief naar de ouders om hen te wijzen op het feit dat ze niet in orde zijn met de leerplicht.

Als in de loop van de controleprocedure blijkt dat de leerling **toch nog ingeschreven** wordt in een school (laattijdige inschrijving na 1 oktober¹⁹) of in een andere instelling, schrappen we deze leerlingen uit het bestand van niet-ingeschreven leerlingen. Dat is ook het geval als de aangeschreven ouders kunnen aantonen dat hun kinderen wel aan de leerplicht voldoen, bijvoorbeeld omdat ze ingeschreven zijn in een buitenlandse school, maar dat nog niet aan AgODi gemeld hebben.

Dankzij de zending derde schooldag zijn een **aantal bijkomende acties** mogelijk. Zo worden de scholen gecontacteerd als een leerling wel ingeschreven is de derde schooldag, maar niet op 1/10. Als de scholen geen informatie kunnen verschaffen worden de ouders aangeschreven. Voor 176 leerlingen is een dergelijke actie ondernomen. Ook worden de ouders aangeschreven als hun kind niet ingeschreven is op de derde schooldag, maar wel op 1/10, aangezien deze leerlingen te laat ingeschreven zijn. In totaal ging het hier om 1600 kinderen.

Het doorsturen van de dossiers naar de parketten is niet het absolute eindpunt van de opvolging van de inschrijvingen. Als achteraf, via een laattijdig antwoord van ouders of andere bronnen, blijkt dat de leerling toch ingeschreven was, sturen we een herroeping van het dossier naar het parket. Daarnaast koppelen de parketcriminologen de resultaten van hun onderzoek regelmatig terug, en dat wordt in de databank toegevoegd. De opvolging van de inschrijvingen is dus een proces dat continu in beweging is en in het volledige schooljaar doorloopt en zelfs maanden daarna. De cijfergegevens zullen dan ook variëren naargelang het moment van opvragen. Hoe later wij de gegevens opvragen, hoe meer kans dat een toereikende verklaring²⁰ voor het al dan niet voldoen aan de leerplicht gevonden wordt, en hoe minder leerlingen geregistreerd staan als "niet ingeschreven". Dit rapport is dan ook een momentopname van 5 augustus 2009. Het kan dus zijn dat er ook achteraf nog antwoorden van ouders, gemeentes en parketten met betrekking tot de inschrijvingen in het schooljaar 2008-2009 aangekomen zijn.

Aangezien we bij de controle op de inschrijvingen vertrekken van het bestand van het rijksregister, is een opdeling in basis- en secundair onderwijs niet zinvol, de procedure loopt immers volledig gelijk. Voor de bespreking van de resultaten kan een onderscheid echter wel nuttig zijn. Er is daarom een opsplitsing gemaakt naargelang de leeftijd van het kind. Kinderen van 6 tot 11 jaar (geboortejaren 2002 tot en met 1997) worden gerekend tot 'basisonderwijs', jongeren van 12 tot 17 jaar (geboortejaren 1996 tot en met 1991) worden tot 'secundair onderwijs' gerekend²¹.

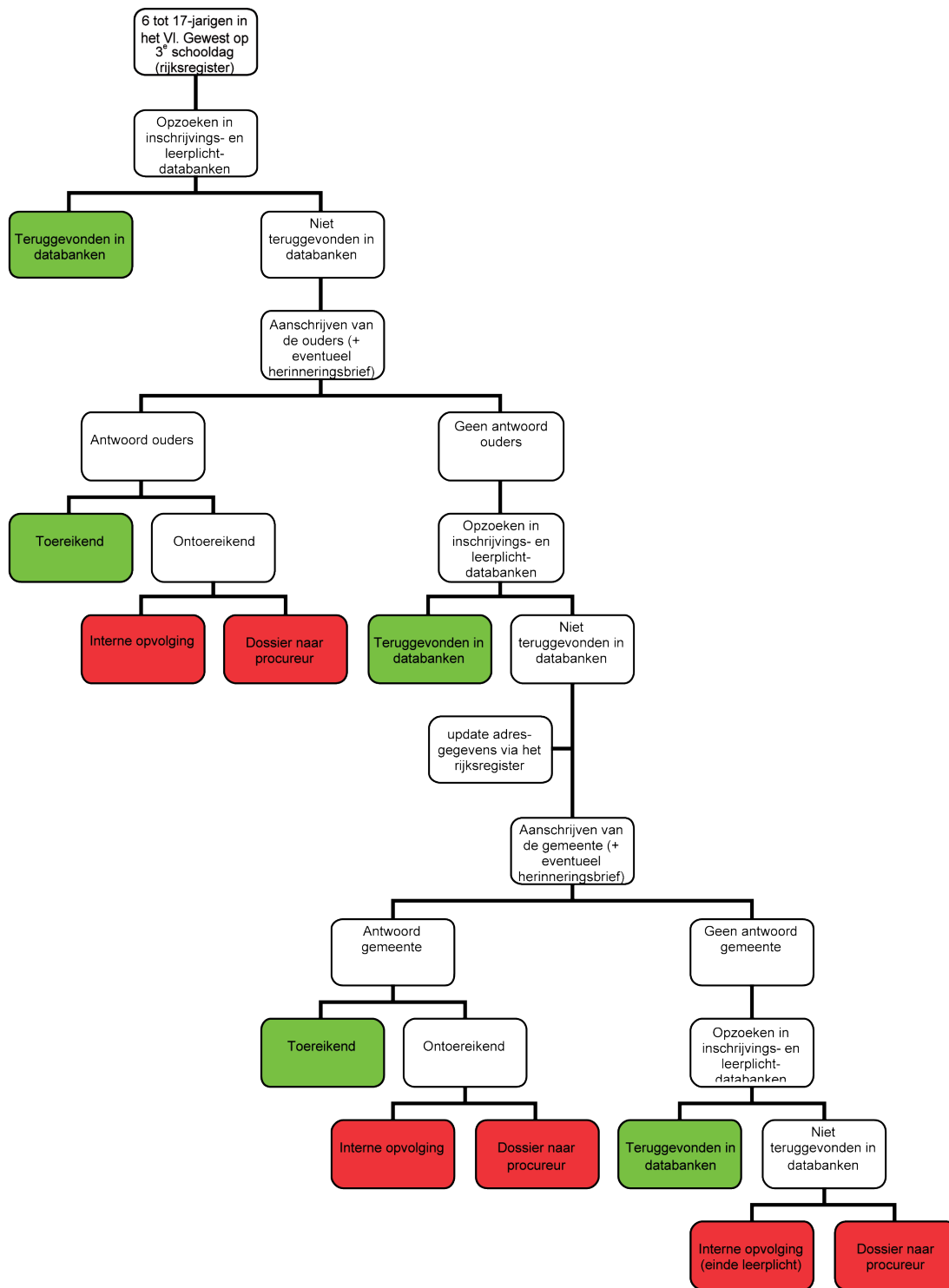
Op de volgende pagina is een vereenvoudigd schema van de verschillende stappen bij de controle op de inschrijvingen weergegeven.

19 In- en uitschrijvingen worden opgevolgd in het secundair onderwijs vanaf 1 oktober via de zendingen late inschrijvingen en vroege uitschrijvingen. Voor het basisonderwijs kijken we naar de telling van 1 februari.

20 De leerling is teruggevonden in de inschrijvingsbestanden of uit het antwoord van ouders, gemeente of parket blijkt hij te voldoen aan de leerplicht.

21 Deze indeling stemt niet volledig overeen met het niveau waar de leerlingen effectief ingeschreven zijn, aangezien sommige leerlingen op jongere of oudere leeftijd van het basis- naar het secundair onderwijs kunnen overgaan.

Figuur 1: Schematisch overzicht van de verschillende procedurerstappen bij de controle van de inschrijvingen



2.2. Procedure Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Vanaf 2008-2009 worden de kinderen en jongeren die gedomicilieerd zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gecontroleerd door een gemeenschappelijke cel, samengesteld uit vertegenwoordigers van de Vlaamse en Franse Gemeenschap. Daarvoor is een protocol afgesloten met de Franse Gemeenschap. Deze cel heeft als opdracht om 1) na te gaan of en op welke manier leerplichtigen die gedomicilieerd zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest voldoen aan de leerplicht, 2) leerplichtigen die niet voldoen aan de leerplicht op te sporen en 3) aan de dossiers van leerplichtigen die niet aan de leerplicht blijken te voldoen een nuttig gevolg te geven. Dat bestaat erin dat de cel de ouders van de niet-ingeschreven leerlingen aanschrijft. Geven de ouders geen antwoord, dan wordt de medewerking van de Brusselse gemeenten gevraagd. Daartoe is een engagementsverklaring met deze gemeenten afgesloten. Als ook dit onderzoek geen duidelijkheid schept over de invulling van de leerplicht of als blijkt dat de leerplichtwet wordt overtreden, gaan de dossiers naar het parket.

De controle op de inschrijvingen in Brussel vormt verder geen onderwerp van dit rapport.

2.3. Evaluatie procedure Vlaams Gewest

In dit stuk bekijken we hoe de procedure controle op de inschrijvingen in het schooljaar 2008-2009 verlopen is.

Basisonderwijs				
	2007-2008		2008-2009	
		%		%
Aantal kinderen in het rijksregister op de leerplichtige leeftijd	394 999	100,00	395 291	100,00
Aantal kinderen van wie de ouders en/of gemeente aangeschreven werden	4 448	1,13	2 892	0,73
Aantal dossiers doorgestuurd naar de procureur	76	0,02	112	0,03
Secundair onderwijs				
	2007-2008		2008-2009	
		%		%
Aantal kinderen in het rijksregister op de leerplichtige leeftijd	431 249	100,00	430 139	100,00
Aantal kinderen van wie de ouders en/of gemeente aangeschreven werden	4 127	0,96	3 188	0,74
Aantal dossiers doorgestuurd naar de procureur	243	0,06	501	0,12

Tabel 1: Overzicht procedurestappen controle op inschrijvingen voor 6- tot 17- jarigen in het Vlaams Gewest

We stellen een afname vast van het aantal kinderen van wie de ouders en/of de gemeente aangeschreven werden, vooral in het basisonderwijs. Bij het aantal dossiers dat doorgestuurd werd naar de procureur is er een toename. In het secundair onderwijs is er procentueel zelfs een verdubbeling.

Voor een tijdige en kwalitatief sterke afhandeling van de procedure zijn we voor de controle van de inschrijvingen afhankelijk van de aanlevering van gegevens door derden. Bij elke procedurestap kunnen een aantal opmerkingen naar kwaliteit en tijdigheid van de opgeleverde gegevens gemaakt worden.

De vertrekbasis voor de controle op de inschrijvingen is het bestand van het rijksregister. Bij het gebruik van het rijksregister moet rekening gehouden worden met een aantal onvolkomenheden. De gemeenteregisters vormen de theoretische informatiebasis voor het rijksregister, maar die zijn niet perfect. Het kan bijvoorbeeld zijn dat personen naar het buitenland verhuisd zijn, zonder dat bij de gemeente aan te geven. Ook kan de periode die verstrijkt tussen de gebeurtenis (verhuis, overlijden,...) en de aanpassing in het rijksregister oplopen van enkele weken tot enkele maanden. Dat verschilt van gemeente tot gemeente. Om het opzoekingswerk voor de gemeen-

ten zo veel mogelijk te beperken, worden de gegevens van de leerplichtigen een tweede keer gecontroleerd via een update van het rijksregister, vooraleer we de brieven naar de gemeenten versturen.

Enkel de gefinancierde en gesubsidieerde scholen zijn verplicht om mee te werken aan de controle op de inschrijvingen en om een bestand van ingeschreven leerlingen te bezorgen. De andere instellingen schrijven we ieder schooljaar opnieuw aan met de vraag mee te werken aan de leerplichtcontrole. Doordat dit op vrijwillige basis gebeurt, werken ze niet allemaal mee. Om tijdig over gegevens van alle instellingen te beschikken, besteden we veel aandacht aan het sensibiliseren van andere instellingen.

Vanaf het schooljaar 2008-2009 leveren de Syntra's gegevens aan van de leerplichtigen ingeschreven uiterlijk de derde schooldag, via het Vlaams Agentschap voor Ondernemersvorming Syntra Vlaanderen. Dat zorgt ervoor dat we sneller beschikken over die inschrijvingsgegevens.

Voor inschrijvingsgegevens van scholen uit het buitenland zijn we afhankelijk van de ouders zelf.

Om de procedure sneller te laten verlopen, worden de gemeenten opgedeeld. Voor leerlingen uit gemeenten die traditioneel weinig leerlingen tellen die naar een Franstalige school gaan wordt niet op de gegevens van de Franse Gemeenschap gewacht, zodat we de ouders sneller kunnen aanschrijven. Voor deze gemeenten verstuurden we de brieven in de eerste helft van november. Voor de overige gemeenten verstuurden we de brieven later (half januari) naar de ouders.

Het is belangrijk dat de ouders zo vroeg mogelijk een signaal van de overheid krijgen als we geen inschrijving voor hun leerplichtige kinderen vinden. Daarom schrijven we eerst de ouders aan en daarna pas de gemeente, in plaats van omgekeerd. Dat heeft weliswaar tot gevolg dat meer ouders het gevoel hebben dat ze onterecht door de overheid op de vingers getikt worden als hun kinderen wel aan de leerplicht voldoen, maar anderzijds worden ouders sneller gemotiveerd om zich in orde te stellen met de leerplicht als dat niet het geval is.

Het aantal dossiers waarvoor de ouders werden aangeschreven is in 2008-2009 sterk afgenomen. Dat is gedeeltelijk te verklaren doordat we vanaf 2008-2009 de leerlingen die in het buitenland studeren anders opvolgen. Als zij bijvoorbeeld aangeven in 2007-2008 dat hun kinderen naar school gaan in het buitenland, maar daarvoor geen bewijsstuk indienden, dan worden die kinderen in 2008-2009 niet meegenomen in de gewone procedure. Ze worden apart aangeschreven met de vraag de inschrijving in de buitenlandse school te bevestigen voor 2008-2009 en een bewijsstuk in te dienen. Doen ze dat niet, dan worden ze het schooljaar daarop wel opnieuw meegenomen in de gewone procedure. Deze leerlingen zitten niet vervat in de cijfers van tabel 2. Voor het basisonderwijs ging het om 495 leerlingen, voor het secundair onderwijs om 611 leerlingen.

Wel zien we dat in 2008-2009 het aantal dossiers waarvoor ouders een toereikend antwoord bezorgden, sterk gedaald is (zie tabel 2). Deze daling zien we zowel bij de absolute aantallen als procentueel.

Als de ouders geen antwoord geven, sturen we de dossiers naar de gemeenten. Dat gebeurde vanaf half januari tot begin maart. In februari en april stuurden we een herinneringsbrief naar de gemeenten voor de dossiers waarvoor we nog geen antwoord gekregen hadden. Ook het aantal dossiers dat werd doorgestuurd naar de gemeenten daalde. De toereikende antwoorden van de gemeenten stegen sterk voor het basisonderwijs, maar daalden voor het secundair onderwijs (zie tabel 3).

Basisonderwijs				
	2007-2008		2008-2009	
		%		%
Aantal dossiers (van niet teruggevonden leerplichtigen) waarvoor de ouders aangeschreven werden	4 448	100	2 892	100
Aantal dossiers waarvoor de ouders een toereikend antwoord bezorgden	2 865	64,41	1 391	48,10
Secundair onderwijs				
	2007-2008		2008-2009	
		%		%
Aantal dossiers (van niet teruggevonden leerplichtigen) waarvoor de ouders aangeschreven werden	4 127	100,00	3 188	100,00
Aantal dossiers waarvoor de ouders een toereikend antwoord bezorgden	2 738	66,34	1 438	45,11

Tabel 2: Overzicht toereikend antwoord van de ouders bij controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest

Basisonderwijs				
	2007-2008		2008-2009	
		%		%
Aantal dossiers (van niet teruggevonden leerplichtigen) waarvoor de gemeente aangeschreven werd	1 712	100,00	857	100,00
Aantal dossiers waarvoor de gemeente een antwoord bezorgde waaruit blijkt dat de leerling voldoet aan de leerplicht	692	40,42	586	68,38
Secundair onderwijs				
	2007-2008		2008-2009	
		%		%
Aantal dossiers (van niet teruggevonden leerplichtigen) waarvoor de gemeente aangeschreven werd	1 050	100,00	995	100,00
Aantal dossiers waarvoor de gemeente een antwoord bezorgde waaruit blijkt dat de leerling voldoet aan de leerplicht	463	44,10	339	34,10

Tabel 3: Overzicht toereikend antwoord van de gemeente bij controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest

De laatste stap in de procedure is het doorsturen van de dossiers naar de procureurs. In het basisonderwijs werd een groot deel van de dossiers in 2008-2009 doorgestuurd in april en een tweede deel in juni. In het secundair onderwijs werd het merendeel van de dossiers doorgestuurd in juni. Dat is te wijten aan het feit dat sommige gemeenten meer tijd nodig hadden voor hun opzoeken met betrekking tot de leerlingen secundair onderwijs. Ondertussen heeft het nodige overleg met die gemeenten plaatsgevonden, zodat de procedure in de toekomst sneller zal verlopen.

In november / december werden al een aantal dossiers doorgestuurd naar de procureur. Dit zijn dossiers die ook in 2007-2008 doorgestuurd zijn naar de procureur. Wanneer opnieuw geen inschrijving wordt teruggevonden voor deze leerlingen, sturen we de dossiers direct door naar de procureurs, zonder de hele procedure te doorlopen.



Basisonderwijs				
	2005-2006		2006-2007	
		%		%
November	39	51,32	0	0,00
December	0	0,00	39	34,82
Januari	6	7,89	5	4,46
Februari	4	5,26	4	3,57
Maart	8	10,53	4	3,57
April	13	17,11	33	29,46
Mei	6	7,89	3	2,68
Juni	0	0,00	24	21,43
Totaal	76	100,00	112	100,00

Secundair onderwijs				
	2005-2006		2006-2007	
		%		%
November	119	48,97	101	20,16
December	3	1,23	4	0,80
Januari	17	7,00	5	1,00
Februari	19	7,82	2	0,40
Maart	22	9,06	8	1,60
April	60	24,69	51	10,18
Mei	3	1,23	3	0,60
Juni	0	0,00	327	65,27
Totaal	243	100,00	501	100,00

Tabel 4: Overzicht tijdstip doorsturen van dossiers naar parket bij controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest

We streven ernaar om zo veel mogelijk feedback van de procureurs te verkrijgen. Dat is niet evident, aangezien het opvolgen van de leerplicht niet steeds de hoogste prioriteit heeft bij de parketten. Om de feedback te bevorderen werd een formulier ontworpen met aankruisvelden, zodat de tijdsinvestering voor de parketcriminologen zo beperkt mogelijk gehouden werd.

Voor de leerlingen van het basisonderwijs zien we een sterke toename van de feedback van de procureurs. In het secundair onderwijs zien we echter een afname. Het feit dat de dossiers in het secundair onderwijs pas vrij laat naar de procureur gegaan zijn, kan daar een oorzaak zijn²².

Op vraag van de procureurs zijn de samenwerkingsafspraken ondertussen formeel vastgelegd in een samenwerkingsprotocol. Daarnaast heeft ook het Parket van Brussel zelf een omzendbrief opgesteld met betrekking tot spijbelen en schoolverzuim²³.

²² Als we het aantal dossiers waarvoor feedback gekomen is van het parket, herbekijken in december 2009, dan zien we inderdaad een stijging in het secundair onderwijs naar 115 dossiers of 22,95%. Toch blijft dit lager dan in het basisonderwijs.

²³ Omzendbrief spijbelen en schoolverzuim van 24 april 2009, Parket bij het Hof van Beroep te Brussel

Basisonderwijs				
	2007-2008		2008-2009	
		%		%
Aantal dossiers doorgestuurd naar parket	76	100,00	112	100,00
Aantal dossiers doorgestuurd naar parket	76	100,00	112	100,00
Aantal dossiers waarvoor door parket feedback bezorgd werd	13	17,11	54	48,21
Secundair onderwijs				
	2007-2008		2008-2009	
		%		%
Aantal dossiers doorgestuurd naar parket	243	100,00	501	100,00
Aantal dossiers achteraf herroepen	36	14,81	19	3,79
Aantal dossiers waarvoor door het parket feedback bezorgd werd	55	22,63	63	12,57

Tabel 5: Overzicht feedback van parket bij controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest

We zien een toename bij het aantal dossiers dat doorgestuurd werd naar het parket. Vooral voor het secundair onderwijs is er sprake van een sterke stijging, meer dan een verdubbeling.

In het basisonderwijs is het aantal dossiers dat herroepen werd gestegen, maar in het secundair onderwijs is dat aantal gevoelig gedaald. Het samenvallen van het einde van de controle en het doorsturen van het grootste deel van de dossiers naar de parketten, kan daar gedeeltelijk de oorzaak van zijn. Het valt immers samen met het begin van de zomervakantie, een periode waarin nog weinig informatie van ouders en gemeenten ontvangen wordt.

In het basisonderwijs zien we dat van de 112 kinderen, van wie het dossier doorgestuurd is naar het parket, er 14 (12,5%) in het schooljaar 2007-2008 ook voorkwamen in de cijfers aangaande niet-ingeschreven kleuters.

3. Resultaten

De volgende tabel geeft een overzicht van het resultaat van de controle op de inschrijvingen²⁴.

De gegevens geven de toestand weer van de controle op de inschrijvingen voor het schooljaar 2008-2009. Zoals al eerder aangehaald is de controle op de inschrijvingen een continu proces. De cijfers weergegeven in dit rapport zijn dus een momentopname.

Elke jongere komt in deze cijfers maar 1 keer voor, ook al heeft hij/zij tijdens het schooljaar een overstap tussen verschillende van de opgesomde categorieën²⁵ gemaakt. De jongere zal dan geteld zijn onder de categorie waar hij het eerst teruggevonden wordt tijdens het proces van de controle op de inschrijvingen²⁶. Dat zal voor de meeste leerlingen overeenkomen met de toestand op de derde schooldag.

Op basis van die cijfers kan men dus geen sluitende conclusies maken over het totale aantal leerlingen dat huisonderwijs volgde, dat in een buitenlandse school ingeschreven was, dat naar de procureur verstuurd werd, enz. in schooljaar 2008-2009.

²⁴ Kinderen van 6 tot 11 jaar (geboortejaren 2002 tot en met 1997) gerekend onder 'basisonderwijs', jongeren van 12 tot 17 jaar (geboortejaren 1996 tot en met 1991) onder 'secundair onderwijs'.

²⁵ Zie tabel 6

²⁶ Zie schema figuur 1.

Enkele voorbeelden om dit te verduidelijken:

- Een leerling wordt niet teruggevonden bij de controle op de inschrijvingen. De brieven naar de ouders en naar de gemeente blijven onbeantwoord. Dit dossier wordt naar de procureur gestuurd, maar daarna ontvangen we een inschrijvingsbewijs voor deze leerling afkomstig van een private school. Het dossier wordt bij het parket herroepen. Deze leerling wordt hier onder de rubriek 'inschrijvingen in andere instellingen' vermeld.
- Een leerling is de derde schooldag ingeschreven in een gesubsidieerde school en schakelt daarna over naar huisonderwijs: deze leerling wordt hier onder rubriek 'inschrijvingen in gesubsidieerde /gefinancierde scholen' vermeld.
- Een leerling is uiterlijk de derde schooldag nergens ingeschreven, maar de ouders sturen in de loop van het schooljaar een inschrijvingsbewijs van een buitenlandse school op: deze leerling wordt hier onder rubriek 'inschrijvingen in buitenlandse scholen' vermeld.
- Een leerling die vermist is, maar nog wel ingeschreven is in een school wordt hier onder rubriek 'inschrijvingen in gesubsidieerde/gefinancierde scholen' vermeld.

Basisonderwijs		
	Aantal	%
Personen in het rijksregister in het Vlaams Gewest	397 090	100,00
Vrijstelling door diploma	-	-
Vrijstelling door de CABO	176	0,04
Verblijft niet (meer) in het Vlaams Gewest*	1 239	0,31
Inschrijvingen in onderwijsinstellingen in Vlaanderen ²⁷	382 926	96,87
Inschrijvingen in individueel huisonderwijs	214	0,05
Inschrijvingen in scholen van de Franse Gemeenschap	8 757	2,22
Inschrijvingen in buitenlandse scholen	1 884	0,48
Niet ingeschreven, opvolging door procureur	86	0,02
Niet ingeschreven, interne opvolging	9	0,00
Secundair onderwijs		
	Aantal	%
Personen in het rijksregister in het Vlaams Gewest	430 103	100,00
Vrijstelling door diploma	538	0,13
Vrijstelling door de CABO	240	0,06
Verblijft niet (meer) in het Vlaams Gewest*	693	0,16
Inschrijvingen in onderwijsinstellingen in Vlaanderen ²⁸	412 603	95,93
Inschrijvingen in individueel huisonderwijs	81	0,02
Inschrijvingen in scholen van de Franse Gemeenschap	12 832	2,98
Inschrijvingen in buitenlandse scholen	2 328	0,54
Niet ingeschreven, opvolging door procureur	441	0,10
Niet ingeschreven, interne opvolging	347	0,08

* In deze categorie zijn de kinderen opgenomen van wie gekend is dat ze buiten het Vlaams Gewest verblijven, de kinderen van wie de verblijfplaats niet gekend is (ambtshalve afschrijvingen, vermiste kinderen) en de kinderen die door de transmissietijd tussen de gemeenteregisters en het centrale rijksregister ten onrechte in het bestand opgenomen zijn.

Tabel 6: Overzicht van het resultaat van de controle op de inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest voor schooljaar 2008-2009

²⁷ Gesubsidieerde en gefinancierde scholen en de andere instellingen

²⁸ Zie voetnoot 20

Uit het overzicht blijkt dat voor 99,9% van de kinderen uit de leerplichtige leeftijdscategorie van het rijksregister een toereikende verklaring²⁹ tijdens de controle op de inschrijving gevonden wordt. Deze kinderen zijn dus ofwel ingeschreven in een instelling of in huisonderwijs, ofwel vrijgesteld van de leerplicht, ofwel verblijven ze niet in het Vlaams Gewest. Dit cijfer is vergelijkbaar met 2007-2008.³⁰ In het secundair onderwijs is er een stijging van het aantal dossiers met een niet toereikend antwoord (2 laatste categorieën in tabel 6, respectievelijk 0,04% en 0,06% in 2007-2008³¹). De stijging is het sterkst bij de dossiers die doorgestuurd werden naar de procureur.

Leerlingenkenmerken

In de volgende tabellen willen we van de groep kinderen van wie de informatie in verband met de controle op de inschrijvingen ontoereikend is, of van wie we geen enkele informatie gekregen hebben, bepaalde kenmerken onderzoeken.

Nationaliteit

In onderstaande tabel wordt bekeken welke nationaliteiten³² het beste vertegenwoordigd zijn in de controle op de inschrijvingen. De focus ligt op de drie meest voorkomende nationaliteiten.

Basisonderwijs				
Nationaliteit	Antwoord toereikend ³³	%	Antwoord niet toereikend ³⁴	%
Belgische ³⁵	370 460	99,98	66	0,02
Nederlandse	999	99,40	6	0,60
Franse	7 476	99,96	3	0,04
Andere	16 261	99,88	20	0,12
Totaal	395 196	99,98	95	0,02
Secundair onderwijs				
Nationaliteit	Antwoord toereikend	%	Antwoord niet toereikend	%
Belgische	407 300	99,94	264	0,06
Nederlandse	5 908	99,68	19	0,32
Franse	912	99,13	8	0,87
Andere	15 195	96,83	497	3,17
Totaal	429 315	99,82	788	0,18

Tabel 7: Teruggevonden inschrijvingen voor 6- tot 17- jarigen in het Vlaams Gewest volgens nationaliteit

We zien dat er procentueel meer niet-Belgen zijn voor wie we geen toereikend antwoord bij de controle op de inschrijving gekregen hebben. Vooral in het secundair onderwijs is het verschil groot tussen de kinderen met een Belgische en een niet-Belgische nationaliteit. Dat kan mogelijk verklaard worden doordat deze kinderen procentueel gezien meer in het buitenland verblijven, of, voor wat onze buurlanden betreft, in een buitenlandse instelling naar school gaan zonder dat we daarvan op de hoogte zijn.

29 De leerling is teruggevonden in de inschrijvingsbestanden of uit het antwoord van ouders, gemeente of parket blijkt hij te voldoen aan de leerplicht.

30 Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur.

31 Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur.

32 Zie glossarium.

33 Zie glossarium.

34 Zie glossarium.

35 Deze omvatten zowel de autochtone als de nieuwe Belgen.

Geslacht

In onderstaande tabel bekijken we de verdeling tussen jongens en meisjes bij de controle op de inschrijvingen.

Basisonderwijs				
Geslacht	Antwoord toereikend	%	Antwoord niet toereikend	%
M	201 748	99,98	50	0,02
V	193 448	99,98	45	0,02
Totaal	395 196	99,98	95	0,02
Secundair onderwijs				
Geslacht	Antwoord toereikend	%	Antwoord niet toereikend	%
M	210 027	99,81	405	0,19
V	219 288	99,83	383	0,17
Totaal	429 315	99,82	788	0,18

Tabel 8: Controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest volgens geslacht

Procentueel gezien is er geen verschil op te merken wat betreft geslacht voor de controle op de inschrijvingen in het basisonderwijs. In het secundair onderwijs zien we een iets sterkere vertegenwoordiging van niet toereikende antwoorden bij de jongens. Dat verschilt van vorig schooljaar³⁶, waar het percentage nog gelijk was.

Geboortejaar

In onderstaande tabel bekijken we de verdeling per geboortejaar bij de controle op de inschrijvingen.

Basisonderwijs				
Geboortejaar	Antwoord toereikend	%	Antwoord niet toereikend	%
2002	68 698	99,98	17	0,02
2001	67 139	99,98	15	0,02
2000	65 862	99,98	12	0,02
1999	65 856	99,98	14	0,02
1998	64 219	99,98	13	0,02
1997	63 422	99,97	24	0,03
Totaal	395 196	99,98	95	0,02
Secundair onderwijs				
Geboortejaar	Antwoord toereikend	%	Antwoord niet toereikend	%
1996	68 658	99,90	72	0,10
1995	68 840	99,87	92	0,13
1994	69 444	99,87	89	0,13
1993	72 460	99,85	108	0,15
1992	74 717	99,82	135	0,18
1991	75 196	99,61	292	0,39
Totaal	429 315	99,82	788	0,18

Tabel 9: Controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest volgens geboortejaar

Wat opvalt, is het grote aantal 17-jarigen (geboren in 1991) voor wie geen toereikend antwoord voor de controle op de inschrijving is. In het secundair onderwijs vinden we voor acht keer zoveel leerlingen geen toereikend antwoord als in het basisonderwijs. Dat is meer dan in 2007-2008³⁷, waar het vijf keer zoveel was. Op de ijkdatum van de derde schooldag zijn deze leerlingen nog

36 Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur.

37 Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur.

leerplichtig, voor een aantal van hen stopt de leerplicht echter in de loop van het schooljaar (als ze achttien jaar worden voor het einde van het schooljaar).

Opmerkelijk is ook de stijging in het secundair onderwijs voor alle leeftijdscategorieën, in vergelijking met 2007-2008³⁸.

Woonplaats

In onderstaande tabel bekijken we de verstedelijkingsgraad van de woonplaats van de leerplichtigen binnen de controle op de inschrijvingen.

Basisonderwijs				
Verstedelijkingsgraad ³⁴	Antwoord toereikend	%	Antwoord niet toereikend	%
grootsteden	45 251	99,85	70	0,15
regionale centrumsteden	48 321	99,99	4	0,01
kleine steden	81 117	99,99	3	0,01
stedelijke rand	60 555	99,98	10	0,02
overgangsgebied	95 070	99,99	6	0,01
platteland	64 882	99,99	2	0,01
Totaal	395 196	99,98	95	0,02
Secundair onderwijs				
Verstedelijkings-grad	Antwoord toereikend	%	Antwoord niet toereikend	%
grootsteden	44 373	98,87	506	1,13
regionale centrumsteden	52 476	99,94	34	0,06
kleine steden	90 035	99,92	71	0,08
stedelijke rand	66 917	99,93	50	0,07
overgangsgebied	104 224	99,91	92	0,09
platteland	71 290	99,95	35	0,05
Totaal	429 315	99,82	788	0,18

Tabel 10: Controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest volgens graad van verstedelijking

In de grootsteden Antwerpen en Gent wonen procentueel de meeste kinderen voor wie geen inschrijving teruggevonden werd. In het secundair onderwijs zijn er ook in de overgangsgebieden procentueel veel van deze kinderen. Dat is een verschil met 2007-2008⁴⁰ waar het grootste aantal niet-ingeschreven kinderen woonde in de grootsteden en de stedelijke rand, zowel in basis- als secundair onderwijs. In vergelijking met 2007-2008 is er in het secundair onderwijs ook een daling vast te stellen in de regionale centrumsteden.

4. Besluit

Als we naar de resultaten kijken, zien we dat veruit de meeste leerlingen, namelijk 99,9%, aan de leerplicht voldoen. Dat is vergelijkbaar met de voorgaande schooljaren. Toch is er in het secundair onderwijs een toename van het aantal leerlingen dat niet aan de leerplicht voldoet, namelijk van 0,10% in 2007-2008 naar 0,18% in 2008-2009. In die groep zijn de jongens sterker vertegenwoordigd dan de meisjes.

³⁸ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur.

³⁹ Voor de indeling van gemeenten volgens de graad van verstedelijking baseerden we ons op de VRIND-classificatie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Een beschrijving vindt u in het glossarium.

⁴⁰ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur

Het aantal toereikende antwoorden dat we ontvingen van de ouders, daalde. Bij de gemeenten steeg het aantal toereikende antwoorden in het basisonderwijs, maar daalde het in het secundair onderwijs. In het secundair onderwijs is er hierdoor een sterke stijging in het aantal dossiers dat naar het parket ging.

Een verdere analyse toont aan dat leerlingen die niet voldoen aan de leerplicht procentueel gezien meer niet-Belgen zijn en vooral in de grootsteden wonen. In deze groep zijn de 17-jarigen oververtegenwoordigd. Daarbij moet echter opgemerkt worden dat een deel van de 17-jarigen in de loop van het schooljaar 18 wordt en dus niet meer leerplichtig is op het einde van de controleprocedure. Bij het controlemoment op de derde schooldag zijn deze jongeren echter wel nog leerplichtig. Bij alle leeftijdscategorieën zien we een opmerkelijke stijging in het secundair onderwijs.

5. Aanbevelingen

We hernemen een aantal aanbevelingen uit het vorige rapport⁴¹. Deze aanbevelingen zijn ook opgenomen in het Jaarverslag 2008 van het Agentschap voor Onderwijsdiensten⁴²:

- Opdat we beter op de hoogte zouden zijn van de kinderen die in het buitenland verblijven en daar school lopen, zijn er twee mogelijkheden:
 - Ouders zijn er meestal niet van op de hoogte dat zij het ministerie van Onderwijs en Vorming daarover moeten inlichten. Een informatiebrochure, eventueel in samenwerking met de federale overheid, zou dat kunnen oplossen. Die brochure zou dan kunnen worden verdeeld via de gemeentebesturen en het ministerie van Buitenlandse zaken (federaal niveau).
 - In het vorige rapport werd de aanbeveling gedaan om de gegevensuitwisseling met de buurlanden over de inschrijving van kinderen, te onderzoeken. Momenteel wordt gewerkt aan een uitwisseling van gegevens met Nederland. Voor Frankrijk, Duitsland en Luxemburg, onze andere buurlanden, moet deze piste nog onderzocht worden.
- Volgens het decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding blijft een CLB verantwoordelijk wanneer een leerling een school verlaat, tot die leerling ingeschreven is in een andere school. Bij de huidige controle op de inschrijvingen spelen de CLB's momenteel echter geen enkele rol. Het is aangewezen om na te gaan in welke mate dat wel kan. Dat is een beleidsaanbeveling die ook geldt voor de opvolging van de in- en uitschrijvingen, zie de aanbevelingen in hoofdstuk 2.

41 Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur

42 Agentschap voor Onderwijsdiensten (2009), *AgODi jaarverslag 2008*, Brussel: auteur
www.agodi.be



Hoofdstuk 2: Opvolging van in- en uitschrijvingen

2.A. IN- EN UITSCHRIJVINGEN IN HET BASISONDERWIJS

1. Reglementair kader

In het basisonderwijs is de regelgeving op schoolveranderen vervat in het decreet basisonderwijs van 25 februari 1997, art. 21 en in de omzendbrief schoolveranderen BaO/97/12 van 17 juni 1997.

2. Procedure voor opvolging

2.1. Huidige procedure

De verantwoordelijkheid voor schoolveranderen ligt volledig bij de ouders. Zij oordelen of het verantwoord is dat hun kind in de loop van het schooljaar van school verandert.

De procedure ziet er concreet als volgt uit. Ouders schrijven hun kind in een nieuwe school in en melden ook aan de nieuwe school waar het kind tot dan al ingeschreven was. Daarna is het de verantwoordelijkheid van de directie van de nieuwe school om deze schoolverandering schriftelijk mee te delen aan de directie van de oude school, die dan uitschrijft. De nieuwe inschrijving is rechtsgeldig de eerste schooldag na deze mededeling. Bij de overgang van schoolonderwijs naar huisonderwijs of omgekeerd, moet de school een melding doen aan het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi).

Die procedure van schoolverandering wordt ook ondersteund via een centrale controle op de dubbele inschrijvingen, die loopt op de derde schooldag van september en op de eerste schooldag van oktober en februari. Op die teldagen ontvangen wij van alle scholen voor het basisonderwijs een bestand van ingeschreven leerlingen. Wanneer zich dubbele inschrijvingen voordoen op deze teldagen, wordt dat gesignaleerd aan de scholen zodat zij contact kunnen opnemen met de ouders.

Vanaf 2007-2008 dienen de scholen via een zending derde schooldag de aan- en afwezigheden van de kinderen op de eerste drie schooldagen door te geven. Kinderen die ofwel drie dagen problematisch afwezig waren, ofwel een combinatie hadden van problematische afwezigheid en/of niet ingeschreven zijn op een van de drie eerste schooldagen (bijvoorbeeld: de leerling is op dag 1 en 2 problematisch afwezig en op dag 3 niet langer ingeschreven), worden verder opgevolgd. De ouders krijgen een brief waarin duidelijk wordt gesteld dat dit niet kan. Voor het basisonderwijs waren er zo 646 leerlingen. Dit is een stijging ten opzichte van 2007-2008, waar er brieven verstuurd werden voor 539 leerlingen.

Daarnaast worden ook de ouders aangeschreven van wie de kinderen niet zijn ingeschreven op de derde schooldag, maar wel op 1 oktober. In 2008-2009 ging het om 611 kinderen.

2.2. Evaluatie procedure

Omdat de procedure van schoolverandering lokaal wordt opgevolgd door de scholen en omdat er geen gegevens centraal worden opgevraagd, zijn er geen beleidsgegevens beschikbaar over de schoolveranderingen in het basisonderwijs.

2.B. IN- EN UITSCHRIJVINGEN IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

1. Reglementair kader

Het besluit van de Vlaamse regering⁴³ dat aan de basis ligt van de opvolging van in- en uitschrijvingen van leerlingen stelt dat elke directie vóór de 13^e schooldag een lijst bezorgt aan AgODi met de namen van de ingeschreven leerlingen. De scholen geven daarbij de gegevens door van de derde schooldag. In dat besluit is een sanctieprocedure voorzien voor scholen die de gegevens niet tijdig bezorgen. Meer concrete instructies over de zendingen van in- en uitschrijvingen zijn terug te vinden in de omzendbrieven over afwezigheden en in- en uitschrijvingen⁴⁴. Deze omzendbrieven vermelden dat de scholen alle in- en uitschrijvingen na 1 oktober moeten melden aan AgODi via EDISON⁴⁵, een systeem om via elektronische weg gegevens uit te wisselen. Wanneer een school een leerling inschrijft is het de verantwoordelijkheid van die school om onmiddellijk het leerlingendossier op te vragen aan de uitschrijvende school.

Een inschrijving in een school geldt voor de duur van de hele schoolloopbaan in die school. Als een leerling van school verandert, kan dit:

- ofwel het initiatief zijn van de ouders of de meerderjarige leerling zelf;
- ofwel het gevolg zijn van een definitieve uitsluiting;
- ofwel kan een school in zeer uitzonderlijke gevallen een leerling uitschrijven die voortdurend problematisch afwezig is. Dat kan weliswaar pas nadat alle mogelijke begeleidingsinspanningen geen gunstige verandering met zich mee hebben gebracht⁴⁶.

Vanaf het schooljaar 2007-2008 moet een leerling die in de loop van het schooljaar uitschrijft en binnen de 15 kalenderdagen niet in een andere school is ingeschreven, zijn schooltoelage terugbetalen. Ook als een leerling niet of niet langer ingeschreven is op de laatste schooldag van juni vordert de afdeling studietoelagen van het ministerie van Onderwijs en Vorming de schooltoelage van die leerling terug⁴⁷.

43 Besluit van de Vlaamse regering van 16 september 1997 betreffende de controle op inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs, laatst gewijzigd bij Besluit van de Vlaamse regering van 03/09/2007.

44 SO/2005/04 "Afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs" (d.d. 08/07/2005), SO/2002/05/bus0 "Afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het buitengewoon secundair onderwijs" (d.d. 15/08/02) en SO/2007/05 "Zendingen van leerlingengegevens in het secundair onderwijs" (d.d. 30/08/2007)

45 Elektronisch Doorgeven van Informatie tussen Schoolinstellingen en het Onderwijsdepartement.

46 SO/2005/04 "Afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs" (d.d. 08/07/2005), SO/2002/05/bus0 "Afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het buitengewoon secundair onderwijs" (d.d. 15/08/02)

47 Decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap, art. 16-18.

2. Procedure voor opvolging

2.1. Huidige procedure

De interne procedure die we uitgewerkt hebben om de in- en uitschrijvingen van leerlingen in secundaire scholen⁴⁸ op te volgen, probeert tegen te gaan dat er zich absoluut schoolverzuim (dit wil zeggen nergens ingeschreven zijn) voordoet bij leerplichtige leerlingen die zich uitschrijven uit een school.

Als er bij een schoolverandering op de uitschrijving onmiddellijk een inschrijving volgt in een andere erkende, gesubsidieerde of gefinancierde school⁴⁹ van het Nederlandstalig onderwijs en wij daarvan tijdig op de hoogte gebracht zijn, is er geen probleem.

Als een leerling echter volgens onze gegevens na 8 dagen⁵⁰ nog altijd niet ingeschreven is in een school, sturen we een brief naar de uitschrijvende school met de vraag of bij hen bekend is waar de leerling ingeschreven is of wat de nieuwe situatie is. Als de leerling toch ingeschreven blijkt te zijn, vragen we aan de school die de leerling inschreef om ons de inschrijvingsgegevens te bezorgen.

Het is ook mogelijk dat de uitschrijvende school aangeeft dat een leerling niet ingeschreven is in een school, maar zich ingeschreven heeft bij de VDAB, gaan werken is, opgenomen is in een instelling voor Bijzondere Jeugdzorg, enz. Als de leerling minderjarig is, krijgen de ouders een brief waarin we hen meer uitleg geven over de leerplicht en hoe ze daaraan moeten voldoen.

Wanneer de uitschrijvende school de inschrijvende school niet kent, dan schrijven we 10 dagen later de ouders aan. Ook het CLB⁵¹ brengen we per brief op de hoogte van deze leerlingen.

Als de uitschrijvende school aangeeft dat de leerling overgestapt is naar een buitenlandse school of huisonderwijs, of door ziekte/ handicap geen onderwijs kan volgen, dan krijgen de ouders een aparte brief om hen te vragen dat te bevestigen en hen te wijzen op de wettelijke vereisten (attest buitenlandse school, verklaring huisonderwijs, aanvraag vrijstelling leerplicht).

Als de ouders niet antwoorden, sturen we na 21 dagen een herinneringsbrief. Als blijkt uit hun antwoord dat de jongere niet aan de leerplicht voldoet, dan schrijven we opnieuw de ouders aan om hen te wijzen op de leerplicht. Als een leerling opgenomen is in een instelling voor Bijzondere Jeugdzorg⁵² vragen we de ouders naar de einddatum van de opname. De opvolging van de in- en uitschrijvingen start dan opnieuw vanaf deze datum.

48 Gesubsidieerde/gefinancierde scholen

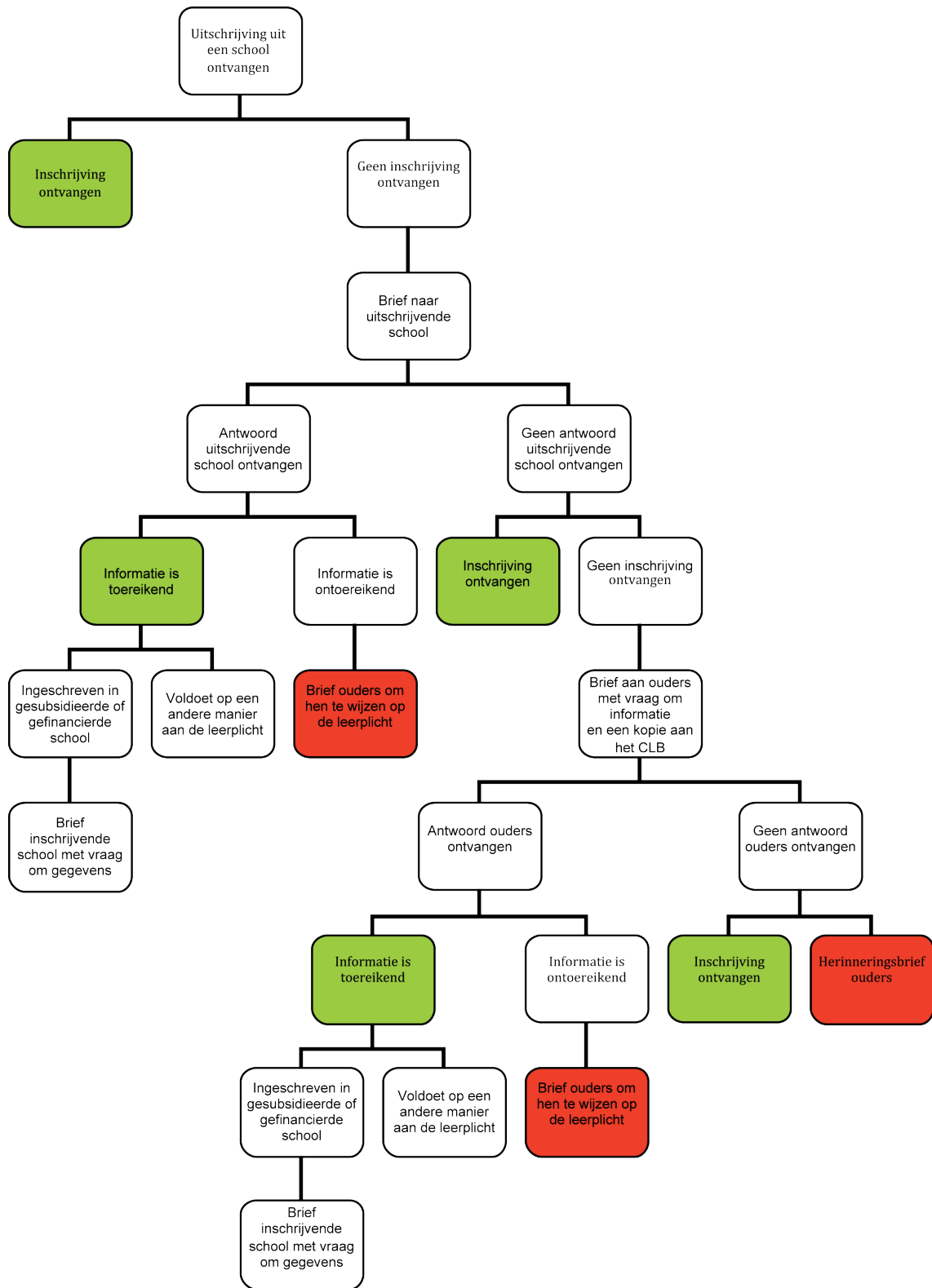
49 Dit kan ook een Syntra zijn.

50 Als we in deze procedure over dagen spreken hebben we het steeds over kalenderdagen en niet over lesdagen.

51 Voor groot - Antwerpen brengen we ook het Centraal Meldpunt (CMP) op de hoogte.

52 Meestal blijven jongeren echter ingeschreven in de school bij een opname in de Bijzondere Jeugdzorg. Ze zijn dan van rechtswege gewettigd afwezig op de school.

Figuur 2: Schematisch overzicht van de verschillende stappen bij de opvolging van in- en uitschrijvingen



2.2. Evaluatie procedure

Omdat we binnen AgODi voor het secundair onderwijs de in- en uitschrijvingen centraal opvolgen, kunnen we daar een aantal (administratieve) stappen aan koppelen. In het schooljaar 2008-2009 stuurden we voor de opvolging van de in- en uitschrijvingen in totaal 9 005 brieven.

Administratieve stappen bij opvolging procedure	Aantal
Brief naar de uitschrijvende school	2 231
Brief naar vermoedelijk inschrijvende school	274
1e brief naar de ouders	2 832
Brief naar het CLB	2 832
Brief centraal meldpunt stad Antwerpen	283
Herinneringsbrief naar de ouders	436
2e brief ouders - voldoet niet	6
2e brief naar de ouders - welzijn	1
Brief Syntra betreffende uitschrijvingen	70
1e brief naar de ouders buitenland	14
1e brief naar de ouders huisonderwijs	23
1e brief naar de ouders vrijstelling	2
1e brief naar de ouders hoger onderwijs	1
Totaal	9 005

Tabel 11: Overzicht van het aantal verstuurd brieven bij de opvolging van in- en uitschrijvingen

Als we 8 dagen na een uitschrijving nog geen inschrijvingsgegevens ontvangen hebben, krijgt in het merendeel van de gevallen⁵³ de uitschrijvende school een brief. Dat zijn 2 231 brieven waarin we de uitschrijvende school om extra informatie vragen omdat er mogelijk sprake is van absoluut schoolverzuim. Op het totale aantal leerplichtige leerlingen ingeschreven in het secundair onderwijs van het schooljaar 2008-2009 (= 410 349) is dat aantal beperkt, namelijk 0,5 %.

De uitschrijvende school geeft in 274 gevallen een vermoedelijke nieuwe school op die wij vervolgens aanschrijven met de vraag om de inschrijvingsgegevens te bezorgen.

In 2 832 gevallen krijgen de ouders een eerste brief, bijvoorbeeld omdat de uitschrijvende school niets weet over de nieuwe situatie van de leerling of omdat de nieuwe situatie mogelijk niet voldoet (bijvoorbeeld een minderjarige leerling die ingeschreven is bij de VDAB, in het volwassenenonderwijs, gaat werken,...). Ook het CLB wordt van deze situaties op de hoogte gebracht.

Uit het aantal herinneringsbrieven blijkt ten slotte dat we in 1 op de 6 gevallen ouders een tweede keer moeten aanschrijven. Waar we een antwoord van de ouders kregen, bleek maar uit 6 antwoorden dat de jongere niet aan de leerplicht voldeed.

Een knelpunt dat ook in het evaluatierapport spijbelen en schoolverzuim⁵⁴ naar voren wordt gebracht is dat onze interne procedure geen sluitstuk heeft. Na de herinneringsbrief aan de ouders ondernemen we geen verdere stappen meer, ook niet als de ouders niet antwoorden of als uit hun antwoord blijkt dat hun kind niet aan de leerplicht voldoet.

Brieven schrijven volstaat uiteraard niet voor de opvolging van deze leerlingen. Net als bij problematische afwezigheden blijft de lokale opvolging het belangrijkste.

Het decreet over de centra voor leerlingenbegeleiding⁵⁵ stelt dat een CLB zijn bevoegdheid en verantwoordelijkheid behoudt wanneer een leerling van school verandert tot die leerling ingeschreven is in een school die door een ander centrum wordt bediend. Als een leerling bovendien

⁵³ Dat gebeurt niet wanneer bij een uitschrijving wordt opgegeven dat de leerling niet in een school is ingeschreven (maar bijv. uit werken gaat of ingeschreven is bij de VDAB).

⁵⁴ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2006). *Een sluitende aanpak voor spijbelen en schoolverzuim* (p. 25-29). Brussel: auteur.

⁵⁵ Decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding van 01/12/1998, art. 29

voor een bepaalde periode niet ingeschreven is in een school, blijft het CLB verantwoordelijk tot het einde van de periode van niet-inschrijving.

CLB's hebben wel de mogelijkheid om leerlingen met leerplichtproblemen van wie de leerling of de ouders niet wensen in te gaan op de initiatieven van het CLB, te melden als zorgwekkend dossier aan AgODi⁵⁶. CLB's maken van deze mogelijkheid echter geen gebruik (bij de opvolging van problematische afwezigheden ligt dat anders, zie hoofdstuk 3). Hoewel dit omschreven is in de decretale opdracht van de CLB's vrezen we dan ook dat CLB's leerlingen die niet in een school ingeschreven zijn soms uit het oog verliezen. Bovendien ervaren CLB's dat ze geen drukingsmiddel hebben om in het geval van onwil de leerlingen terug naar school te krijgen. Lokale afspraken met politie en justitie kunnen daar mogelijk verandering in brengen. Ook het feit dat de in- en uitschrijvingen vanaf 2007-2008 gekoppeld zijn aan de schooltoelagen, kan voor wat extra druk zorgen.

Om de opvolging van in- en uitschrijvingen sluitend te maken is het noodzakelijk dat onze gegevens betrouwbaar en volledig zijn. Kunnen we ervan uitgaan dat scholen steeds even consequent hun in- en uitschrijvingen melden, ook na 1 februari? Lokale bevragingen, bijvoorbeeld door LOP-deskundigen, leveren soms andere cijfers op dan diegene waar wij over beschikken. Het is nodig te onderzoeken waar die verschillen aan te wijten zijn en erover te waken dat scholen steeds hun gegevens tijdig en correct doorgeven. Zeker voor de koppeling aan de schooltoelagen, kan het niet doorgeven van een inschrijving zware gevolgen hebben voor de leerling en zijn ouders.

3. Resultaten

Het in kaart brengen van de in- en uitschrijvingen is vrij ingewikkeld. Meestal is een leerling ingeschreven op 1 september en blijft die leerling ingeschreven in dezelfde school tot het einde van het schooljaar of voor de rest van zijn schoolcarrière. Voor een aantal leerlingen verloopt dat echter niet zo. Een leerling kan te laat inschrijven, om welke reden dan ook van school veranderen of de school vroegtijdig verlaten. Dat kan leiden tot een periode van absoluut schoolverzuim, waarbij een leerling (tijdelijk) niet ingeschreven is in een school.

Omdat we verwachten dat de lengte van de periode dat een leerling niet ingeschreven is mee bepalend kan zijn voor de verdere schoolloopbaan van die jongere, hebben we de leerlingen en hun in- en uitschrijvingen ondergebracht in een aantal categorieën.

In de resultaten zijn de cijfers opgenomen over de in- en uitschrijvingen van leerplichtige leerlingen in gefinancierde en gesubsidieerde scholen van het Vlaams en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In- en uitschrijvingen van de Syntra's zijn niet mee opgenomen.

3.1. Tijdige en laattijdige inschrijvingen

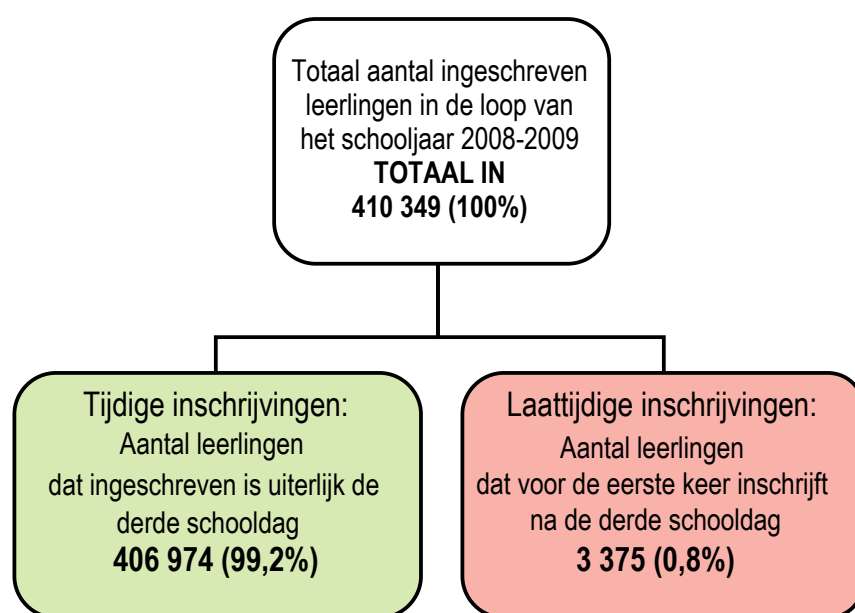
Wat?

Een eerste categorie die we onderscheiden zijn de leerlingen die **laattijdig inschrijven** in een school. Die leerlingen bekijken we apart, los van hun verdere verloop van in- en uitschrijvingen. Ze hebben met elkaar gemeenschappelijk dat ze de start van het schooljaar gemist hebben.

Tot en met het schooljaar 2006-2007 werd daarvoor gekeken naar de leerlingen die op 1 oktober nog niet ingeschreven waren, maar later tijdens de loop van het schooljaar inschreven. Aangezien leerlingen ook voor 1 oktober laattijdig kunnen inschrijven, kijken we sinds het schooljaar 2007-2008 naar de inschrijvingen op de derde schooldag.

⁵⁶ Decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding van 01/12/1998, art. 28 § 2

Figuur 3: Indeling van ingeschreven leerlingen in tijdig en laattijdig ingeschreven leerlingen



Het totale aantal ingeschreven leerlingen is het aantal leerlingen ingeschreven op de derde schooldag plus het aantal leerlingen dat zich voor de eerste keer inschrijft na de derde schooldag⁵⁷. Iets meer dan 99% van de leerlingen is ingeschreven op de derde schooldag. Bijna 1% van de leerlingen schrijft zich voor de eerste keer in na de derde schooldag.

In de onderstaande tabel kunt u zien hoe het aantal laattijdige inschrijvingen evolueert tijdens de laatste 5 schooljaren.

	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
2002-2003	391 201	99,4	2 305	0,6
2003-2004	399 737	99,4	2 285	0,6
2004-2005	406 343	99,4	2 316	0,6
2005-2006	411 346	99,5	2 130	0,5
2006-2007	411 538	99,5	2 153	0,5

Tabel 12: Evolutie in het aantal leerplichtige leerlingen dat zich tijdig of laattijdig inschrijft.

De stijging van het aantal laattijdige inschrijvingen in 2007-2008, is te wijten aan de verschuiving van de teldatum. Leerlingen die zich pas inschrijven na de derde schooldag, vallen sindsdien onder laattijdige inschrijvingen, waar men tot en met 2006-2007 pas als laattijdig werd geregistreerd bij een inschrijving na 1 oktober. De cijfers vanaf 2007-2008 geven dus, dankzij de telling derde schooldag, een juist beeld van het aantal tijdige inschrijvingen. In 2008-2009 is het percentage laattijdige inschrijvingen gedaald ten opzichte van 2007-2008.

De scholen geven ook de aan- en afwezigheden door op de eerste drie schooldagen. In 2008-2009 waren 410 leerlingen of 0,1% van de ingeschreven leerlingen op al deze dagen problematisch afwezig⁵⁸ of kenden een combinatie van niet-ingeschreven zijn en problematische afwezigheid. Dit aantal is vergelijkbaar met het schooljaar 2007-2008, toen ging het over 405 leerlingen (of 0,1%). We schreven de ouders van die leerlingen aan om hen erop te wijzen dat een inschrijving alleen niet volstaat.

⁵⁷ Tussen de zending van de inschrijvingen uiterlijk de derde schooldag en die van 1 oktober, gebeurt er geen registratie van in- en uitschrijvingen. Als we het dus hebben over laattijdige inschrijvingen, gaat het in realiteit om leerlingen die doorgegeven zijn door de scholen met de zending van 1 oktober of via een inschrijving na 1 oktober.

⁵⁸ Zie glossarium

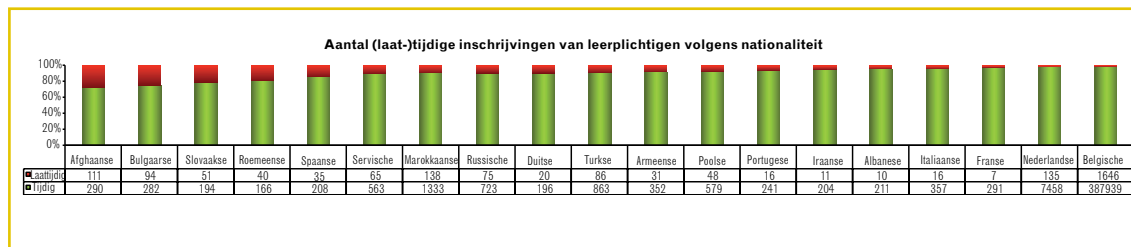
Leerlingenkenmerken van leerlingen die tijdig of laattijdig inschrijven

Hoewel het net als in het hoofdstuk over de controle op de inschrijvingen om een beperkte groep leerlingen gaat die zich laattijdig inschrijft, bekijken we van die leerlingen hieronder een aantal kenmerken van de leerling en zijn schoolloopbaan.

Nationaliteit

In de onderstaande grafiek geven we het percentage leerlingen weer met een tijdige of laattijdige inschrijving per nationaliteit⁵⁹. De Belgen omvatten zowel de autochtone Belgen als de nieuwe Belgen.

Figuur 4: Percentage laattijdige of tijdige inschrijvingen van leerplichtige leerlingen per nationaliteit



Uit deze grafiek kunnen we afleiden dat leerlingen met een vreemde nationaliteit vaker laattijdig inschrijven dan leerlingen met de Belgische nationaliteit. Dat wijst erop dat een groot deel van de laattijdige inschrijvingen na de derde schooldag ook te maken kan hebben met leerlingen die uit het buitenland instromen. Er is dus niet noodzakelijk sprake van absoluut schoolverzuim.

Een groep van deze nieuwkomers is afkomstig uit (ex-)oorlogsgebieden zoals Afghanistan en ex-Joegoslavië. Vaak hebben deze mensen te kampen met een complexe problematiek, waarbij onderwijs niet de hoogste prioriteit is.

Strikt genomen zijn deze anderstalige nieuwkomers mogelijk niet allemaal leerplichtig, gezien de wet op de leerplicht zegt dat kinderen met een vreemde nationaliteit pas moeten voldoen aan de bepalingen van de leerplicht vanaf de 60^e dag nadat ze ingeschreven werden in het vreemdelingenregister, in het wachtregister of in het bevolkingsregister. Het is echter niet mogelijk om te achterhalen hoeveel van deze leerlingen die laattijdig inschrijven door deze reden nog niet leerplichtig zijn.

Geslacht

In de onderstaande tabel geven we het percentage leerlingen dat tijdig of laattijdig inschrijft volgens geslacht.

Geslacht	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
M	207 124	99,0	1 995	1,0
V	199 850	99,3	1 380	0,7
Totaal	406 974	99,2	3 375	0,8

Tabel 13: Tijdige en laattijdige inschrijvingen bij leerlingen volgens geslacht

Het percentage jongens dat laattijdig inschrijft ligt iets hoger dan het percentage meisjes dat laattijdig inschrijft.

⁵⁹ We nemen enkel de nationaliteiten op in de grafiek waarvan er 200 of meer leerlingen ingeschreven waren in een secundaire school in 2008-2009.

Geboortejaar

In de onderstaande tabel geven we het percentage leerlingen dat tijdig of laattijdig inschrijft volgens geboortejaar.

Geboortejaar	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
1991	71 645	98,9	816	1,1
1992	72 824	98,9	792	1,1
1993	71 464	99,1	603	0,9
1994	68 653	99,4	410	0,6
1995	67 271	99,4	382	0,6
>=1996	55 117	99,3	372	0,7
Totaal	406 974	99,2	3 375	0,8

Tabel 14: Tijdige en laattijdige inschrijvingen bij leerlingen volgens geboortejaar

Laattijdig inschrijven stijgt met de leeftijd. Vooral bij 16- en 17-jarigen ligt het percentage laattijdige inschrijvingen hoger. Een deel van deze leerlingen was op één van de drie eerste schooldagen wel ingeschreven in een Syntra. Dit gaat om 77 leerlingen geboren in 1991 en 80 leerlingen geboren in 1992.

Woonplaats

Uit de onderstaande tabel kan men het aantal tijdige en laattijdige leerlingen zien volgens de graad van verstedelijking van hun woonplaats.

	Verstedelijkingsgraad ⁶⁵	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
VL. G.	grootsteden	40 614	99,2	337	0,8
	regionale centrumsteden	50 800	99,4	288	0,6
	kleine steden	84 436	99,5	388	0,5
	stedelijke rand	55 659	99,7	146	0,3
	overgangs-gebied	98 786	99,7	320	0,3
	platteland	67 936	99,8	159	0,2
B.H.G.		8 380	98,5	131	1,5
andere		4 927	92,8	384	7,2
totaal		411 538	99,5	2 153	0,5

Tabel 15: Tijdige en laattijdige inschrijvingen bij leerlingen volgens graad van verstedelijking

Leerlingen die in grootsteden wonen, schrijven vaker laattijdig in. Ook in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is dat het geval, maar daar is de kans dan weer groter dat de leerlingen zijn overgestapt van een school van de Franse Gemeenschap.

Hetzelfde kan gezegd worden van de leerlingen in de categorie 'andere'. Dat zijn leerlingen die wonen in het Franstalige landsgedeelte of in het buitenland. Ook bij hen is de kans groter dat zij voorheen ingeschreven waren in een school buiten Vlaanderen. Anderzijds is dit percentage sterk gedaald tegenover vorig schooljaar. In 2007-2008 schreef 10,2% van de leerlingen uit de categorie 'andere' zich immers laattijdig in.

⁶⁰ Voor de indeling van gemeenten volgens de graad van verstedelijking baseerden we ons op de VRIND-classificatie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Een beschrijving vindt u in het glossarium.

Indicatoren kansarmoede

Het PISA-onderzoek toont aan dat de sociaal-economische status (SES) van leerlingen in Vlaanderen een grote invloed heeft op hun prestaties.⁶¹ In Vlaanderen is ervoor gekozen om enkele variabelen die deze SES van leerlingen bepalen en een invloed uitoefenen op hun schoolloopbaan te vertalen naar indicatoren. Op die manier kunnen we vaststellen welke scholen voor bijkomende uitdagingen staan inzake het creëren van gelijke onderwijskansen voor hun leerlingen met een kansarme achtergrond.

Sinds schooljaar 2001-2002 worden vijf "gelijke kansen" indicatoren opgevraagd aan de scholen om scholen met minstens 10% GOK leerlingen extra omkadering te geven. De berekening van die extra omkadering is gebaseerd op de hoeveelheid leerlingen die een school heeft die scoren op de indicatoren opleidingsniveau van de moeder, schooltoelage, thuistaal, trekkende bevolking en thuisloos.

Een leerling scoort op de indicator thuistaal als een leerling thuis met niemand, ofwel met een minderheid van de gezinsleden⁶² Nederlands spreekt. Voor de indicator opleidingsniveau van de moeder worden de leerlingen in aanmerking genomen van wie de moeder ten hoogste het lager secundair onderwijs heeft afgewerkt.⁶³ Een leerling scoort op de indicator schooltoelage als hij of zij een schooltoelage krijgt. Als een leerling echter door te veel problematische afwezigheden zijn schooltoelage verliest, wordt die leerling toch in aanmerking genomen voor de berekening van de werkingsmiddelen van de school.

Een thuisloze leerling is een leerling die tijdelijk of permanent buiten het eigen gezinsverband is opgenomen door een persoon, een gezin, een voorziening of een sociale dienst in het kader van de bijzondere jeugdbijstand.

Een "trekkende" leerling is een leerling van wie de ouders behoren tot de trekkende bevolking. Dit wil zeggen dat de ouders binnenschippers, kermis- of circusartiesten, of woonwagen-bewoners zijn. Woonwagenbewoners zijn personen met een nomadische cultuur die zich legaal in België bevinden en die traditioneel in een woonwagen wonen of gewoon hebben, in het bijzonder de autochtone voyageurs en de zigeuners, en degenen die met deze personen samenleven of er in de eerste graad van afstammen.

In de onderstaande tabel geven we weer hoeveel procent van de laattijdig ingeschreven leerlingen uit het gewoon secundair onderwijs scoort op minstens één van de bovenvermelde indicatoren.⁶⁴

	% laattijdig ingeschreven leerlingen	% van de totale schoolbevolking
Thuistaal niet Nederlands	43,0	9,3
Laag opleidingsniveau van de moeder	52,8	25,4
Trekkende bevolking	1,2	0,1
Thuisloos	4,7	0,3
Schooltoelage	15,0	23,2

Tabel 16: Leerlingen uit het gewoon onderwijs die scoren op één of meer kansarmoede-indicatoren volgens tijdigheid van inschrijving

61 De Meyer, I. (2007). *Wetenschappelijke vaardigheden voor de toekomst. De eerste resultaten van PISA*. Gent.

62 Hierbij worden broers en zussen beschouwd als één gezinslid.

63 Dit betekent een diploma, getuigschrift, of attest van slagen van de eerste drie jaren van het gewoon of buitengewoon onderwijs (bijvoorbeeld A3, A4 of B3) of een getuigschrift van het deeltijds beroepssecundair onderwijs of van de leertijd (leercontract VIZO/Syntra)

64 De indicator buurt laten we buiten beschouwing, aangezien deze berekend wordt zodanig dat een kwart van de leerlingen die meetellen voor de werkingstoelagen hierop scoren. Het leerlingenbestand voor 2009-2010 is een combinatie van leerlingen op 1 februari 2009 en 1 oktober 2009. Dit geeft een vertekend beeld, aangezien sommige leerlingen hier dubbel in zitten, andere komen hier niet in voor.

Uit de cijfers kunnen we afleiden dat bijna 5 keer meer leerlingen die laattijdig inschrijven geen Nederlands spreken in het gezin dan in de totale schoolbevolking. Ongeveer de helft van de laattijdige inschrijvers heeft een laaggeschoolde moeder. In tegenstelling tot de verwachtingen stellen we m.b.t. het ontvangen van een schooltoelage echter een omgekeerde relatie vast. Binnen de groep van leerlingen die laattijdig inschrijft, zien we een ondervertegenwoordiging van jongeren die een schooltoelage krijgen. Aangezien er een sterke positieve relatie bestaat tussen laattijdig inschrijven enerzijds en thuistaal niet Nederlands, laag opleidingsniveau van de moeder en de indicatoren thuisloos en trekkende bevolking anderzijds, doet dat vermoeden dat het vooral de zwakste groepen zijn die nog het minst een schooltoelage aanvragen. Daarentegen hebben 1 729 van de 3 375 leerlingen die laattijdig inschrijven niet de Belgische nationaliteit, waardoor ze dikwijls niet in aanmerking komen voor een studietoelage.

Schoolloopbaan van leerplichtige leerlingen die tijdig of laattijdig inschrijven

Hoofdstructuur

In de onderstaande tabel bekijken we waar we de tijdige en laattijdige leerlingen kunnen situeren binnen het voltijds, deeltijds of buitengewoon onderwijs.

	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
Voltijds onderwijs	388 393	99,4	2 403	0,6
Deeltijds onderwijs	4 170	85,3	719	14,7
Buitengewoon onderwijs	14 411	98,3	253	1,7
Totaal	406 974	99,2	3 375	0,8

Tabel 17: Tijdige en laattijdige inschrijvingen bij leerlingen volgens hoofdstructuur

In het deeltijds onderwijs is het aantal laattijdige inschrijvingen het hoogst. We merken echter wel op dat 103 van deze 719 leerlingen op één van de drie eerste schooldagen waren ingeschreven in een Syntra.

Ook in het buitengewoon onderwijs zien we iets meer leerlingen die laattijdig inschrijven dan in het voltijds onderwijs.

A- of B-stroom (eerste graad)

Hieronder bekijken we de verdeling van de tijdige en laattijdige inschrijvingen van de leerlingen in de eerste graad over de A- en B- stroom.

	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
A-stroom	119 968	99,9	121	0,1
B-stroom	20 685	99,1	186	0,9
Totaal	140 653	99,8	307	0,2

Tabel 18: Tijdige en laattijdige inschrijvingen in de eerste graad volgens de A- of B-stroom

In de eerste graad schrijven er procentueel gezien weinig leerlingen laattijdig in. Vooral in de A-stroom is dat percentage laag (0,1%). In de B-stroom komt laattijdig inschrijven in verhouding 15 keer vaker voor dan in de A-stroom.

In vergelijking met 2007-2008⁶⁵ is het aantal laattijdige inschrijvingen in de eerste graad sterk gedaald. Toen lag het globale percentage op 0,9% (in de A-stroom 0,6% en in de B-stroom 2,3%).

⁶⁵ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur.

Onderwijsvorm

In de onderstaande tabel vindt u de opsplitsing in de verschillende onderwijsvormen, aangevuld met de eerste graad en het onthaalonderwijs. Dit levert het volledige beeld op van het voltijds onderwijs.

	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
Eerste graad	136 890	99,7	467	0,3
ASO	114 153	99,9	110	0,1
KSO	50 063	99,2	405	0,8
TSO	5 065	99,7	15	0,3
BSO	79 286	99,9	117	0,1
Modulair	1 475	99,3	10	0,7
Onthaalklas	1 192	48,2	1 279	51,8
Niet gekend ⁶¹	269	100,0	0	0,0
Totaal	388 393	99,4	2 403	0,6

Tabel 19: Tijdige en laattijdige inschrijvingen per onderwijsvorm in het gewoon voltijds onderwijs

Het hoogste percentage laattijdige inschrijvingen stellen we vast in de onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers (OKAN)⁶⁷. Meer dan 80 % van de leerlingen uit de onthaalklas die laattijdig inschrijven, schrijft zich bovendien in na 1 oktober.

De cijfers uit deze tabel liggen in de lijn met de gegevens uit figuur 4 over het percentage laattijdige inschrijvingen per nationaliteit. Van de laattijdige inschrijvingen is 51,2% afkomstig van leerlingen met een buitenlandse nationaliteit. Ook iets meer dan de helft van de leerlingen uit de onthaalklas schrijft laattijdig in.

In de opdeling per onderwijsvorm stellen we vast dat het hoogste percentage leerlingen laattijdig inschrijft in het BSO. In het ASO, KSO en TSO komt laattijdig inschrijven veel minder voor.

66 Deze groep is niet gekend omdat zij enkel ingeschreven waren op de derde schooldag, daarna niet meer. In de zending derde schooldag zit echter geen informatie over de onderwijsvorm vervat.

67 Zie glossarium

Studiegebied (tweede en derde graad)

In deze tabel geven we de tijdige en laattijdige inschrijvingen weer per studiegebied⁶⁸.

	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
Algemeen secundair onderwijs	111 464	99,9	106	0,1
Auto	1 868	99,8	4	0,2
Ballet	61	100,0	0	0,0
Beeldende kunsten	4 018	99,7	13	0,3
Bouw	4 033	99,6	18	0,4
Chemie	3 915	99,8	7	0,2
Decoratieve technieken	1 126	99,1	10	0,9
Fotografie	186	100,0	0	0,0
Grafische communicatie en media	1 481	99,8	3	0,2
Handel	28 324	99,4	174	0,6
Hout	6 646	99,7	23	0,3
Juwelen	85	96,6	3	3,4
Koeling en warmte	686	99,4	4	0,6
Land- en tuinbouw	4 496	99,8	11	0,2
Lichaams-verzorging	6 926	99,5	38	0,5
Maritieme opleidingen	156	99,4	1	0,6
Mechanica-elektriciteit	26 126	99,6	94	0,4
Mode	1 524	99,2	12	0,8
Muziek-instrumentenbouw	5	100,0	0	0,0
Optiek	9	100,0	0	0,0
Orthopedische technieken	16	100,0	0	0,0
Personenzorg	31 972	99,7	99	0,3
Podiumkunsten	986	99,8	2	0,2
Sport	7 007	99,9	7	0,1
Tandtechnieken	23	100,0	0	0,0
Textiel	60	100,0	0	0,0
Toerisme	1 911	99,4	11	0,6
Voeding	4 932	99,7	17	0,3
Totaal	250 042	99,7	657	0,3

Tabel 20: Tijdige en laattijdige inschrijvingen per studiegebied in de tweede en derde graad van het gewoon voltijds onderwijs

Het studiegebied Juwelen heeft het hoogste percentage laattijdige inschrijvingen. Het gaat weliswaar om een klein aantal leerlingen. Toch is dat ook het studiegebied met – net als vorig jaar – het hoogste percentage meldingen problematische afwezigheden (zie tabel 61). Daarnaast zien we ook in de studiegebieden decoratieve technieken en mode een iets hoger percentage laattijdige inschrijvingen. Maar ook dat zijn studiegebieden met een klein aantal leerlingen. Opmerkelijk is wel dat deze studiegebieden ook vorig jaar⁶⁹ een relatief hoog percentage laattijdige inschrijvingen hadden.

Problematisch afwezig in 2007-2008

Uit de gegevens over de nationaliteit van de leerlingen die laattijdig inschrijven en het hoge aantal leerlingen dat laattijdig inschrijft in de onthaalklas blijkt dat niet alle laattijdige inschrijvingen te wijten zijn aan bewust spijbelgedrag. Toch bekijken we in de onderstaande tabel de relatie tussen de laattijdige inschrijvingen in 2008-2009 en de problematische afwezigheden in 2007-2008.

⁶⁸ Zie glossarium

⁶⁹ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur.

	Tijdige inschrijvingen 2008-2009	%	Laattijdige inschrijvingen 2008-2009	%
Problematisch afwezig 2007-2008	2 128	86,9	322	13,1
Niet Problematisch afwezig 2007-2008	404 846	99,3	3 053	0,7
Totaal	406 974	99,2	3 375	0,8

Tabel 21: Tijdige en laattijdige inschrijvingen gekoppeld aan meldingen problematische afwezigheden van het vorige schooljaar

Leerlingen met problematische afwezigheden in het schooljaar 2007-2008 schrijven in verhouding ongeveer 17 keer meer laattijdig in in 2008-2009 dan leerlingen die niet gemeld werden als problematisch afwezig in 2007-2008. Er lijkt dus een samenhang te zijn tussen problematische afwezigheden en laattijdig inschrijven. Die samenhang vonden we ook de voorbije jaren terug.⁷⁰

Schoolse vertraging

In de onderstaande tabel wordt de relatie tussen tijdig/laattijdig inschrijven en schoolse vertraging bekeken.

	Tijdige inschrijvingen	%	Laattijdige inschrijvingen	%
3 j of meer vertraging	1 106	93,4	78	6,6
2 j vertraging	12 578	97,7	291	2,3
1 j vertraging	78 889	99,4	441	0,6
Geen vertraging	288 718	99,9	294	0,1
1 of meer j voorsprong	4 166	99,8	10	0,2
Totaal	385 457	99,7	1 114	0,3

Tabel 22: De schoolse vertraging van leerlingen die tijdig of laattijdig inschrijven (enkel het gewoon voltijds niet modulair secundair onderwijs, OKAN niet inbegrepen).

De cijfers lijken de stelling te bevestigen dat er een sterke samenhang is tussen laattijdig inschrijven en schoolse vertraging. Bijna drie vierde van de leerlingen die zich laattijdig inschreven in het gewoon voltijds secundair onderwijs, heeft een schoolse vertraging van ten minste 1 jaar. Bij leerlingen die tijdig inschrijven heeft ongeveer een vierde een schoolse vertraging van ten minste 1 jaar.

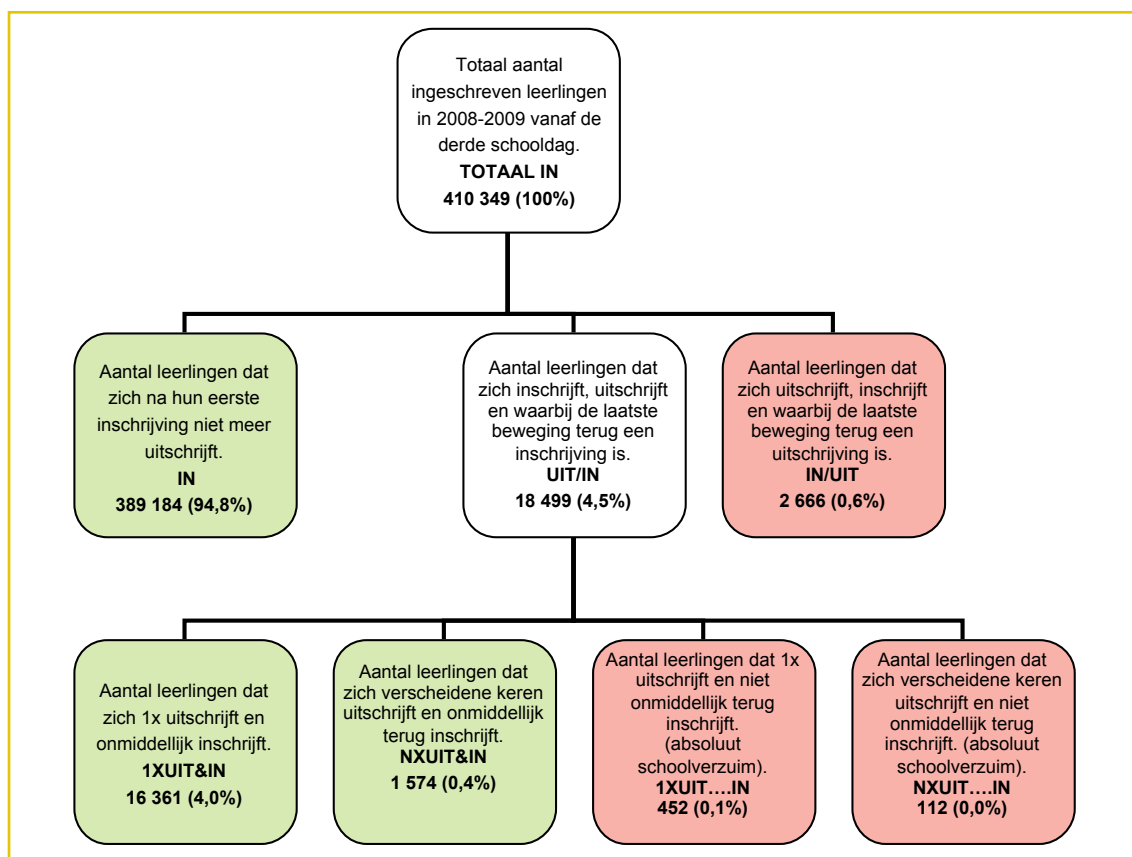
3.2. Verschillende categorieën van in- en uitschrijvingen

Wat?

We categoriseren de in- en uitgeschreven leerlingen volgens de beweging die ze maken na hun inschrijving. Naarmate ze frequenter in- en uitschrijven en meer dagen absoluut schoolverzuim laten optekenen, verwachten we dat dit een negatief effect zal hebben op hun verdere schoolloopbaan. Hieronder ziet u een schematische voorstelling van de verschillende categorieën die we verder meer gedetailleerd zullen bekijken.

⁷⁰ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur en Ministerie van Onderwijs en Vorming (2008). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2006-2007*, Brussel: auteur.

Figuur 5: Indeling van ingeschreven leerlingen volgens verschillende categorieën



TOTAAL IN: Het totale aantal ingeschreven leerlingen. Dat zijn alle leerlingen die zich inschrijven uiterlijk de derde schooldag plus alle leerlingen die zich voor de eerste keer inschrijven na de derde schooldag.

IN: De grootste groep van deze leerlingen schrijft zich na hun eerste inschrijving niet meer uit, maar blijft ingeschreven voor de rest van het schooljaar. In het diagram duiden we deze groep aan met de kleur groen, omdat er met deze groep, eens ze ingeschreven zijn, geen probleem is op het vlak van absoluut schoolverzuim.

UIT/IN: Een aantal leerlingen blijft niet ingeschreven voor het volledige schooljaar in éénzelfde school of éénzelfde studierichting, maar schrijft zich uit en schrijft zich vervolgens opnieuw terug in. Afhankelijk van of er tussen de uitschrijving en de inschrijving een periode van absoluut schoolverzuim zit, krijgen we verschillende categorieën die we hieronder verder beschrijven.

1XUIT&IN: Dit zijn leerlingen die zich éénmaal uitschrijven en onmiddellijk terug inschrijven. Het gaat hierbij niet altijd om schoolveranderingen. Ook veranderingen van studierichting⁷¹ binnen dezelfde school worden doorgegeven via een zending van een nieuwe inschrijving. Er is bij deze leerlingen geen sprake van absoluut schoolverzuim, vandaar dat ze ook in het groen gemarkeerd staan.

INXUIT&IN: Leerlingen die zich verschillende keren uitschrijven, maar onmiddellijk terug inschrijven hebben waarschijnlijk niet de vlotste schoolloopbaan, maar aangezien ze geen enkele dag zonder school zitten staan ze in het groen gemarkeerd. Vanuit het standpunt van de leerplicht is er geen probleem.

1XUIT...IN: Deze leerlingen staan in het rood gemarkeerd omdat er zich tussen de dag van

⁷¹ Tot vóór 2008-2009 moesten ook veranderingen van arbeidscontract in het deeltijds onderwijs worden doorgegeven via een zending van een nieuwe inschrijving. Dit is veranderd, maar nog steeds zijn veel centra voor deeltijds onderwijs deze werkwijze gewoon. Dit resulteert in meer uit- en inschrijvingen in het deeltijds onderwijs dan eigenlijk nodig zijn.

uitschrijving en de dag van inschrijving een periode voordoet van absoluut schoolverzuim. Hoe groot het probleem is, hangt af van de lengte van de periode van absoluut schoolverzuim. In tabel 24 diepen we dit verder uit.

NXUIT...IN: Leerlingen die verschillende keren uitschrijven en daarbij nog absoluut schoolverzuim laten optekenen, beschouwen we als een probleemgroep en markeren we daarom in het rood. Hoeveel keer ze uitschrijven vindt u terug in tabel 23. Voor wat de duur van het absoluut schoolverzuim betreft staan de gegevens in tabel 24.

Er is een verschil tussen leerlingen die twee keer van school en/of studierichting veranderen en leerlingen die vijf keer van school of studierichting veranderen in éénzelfde schooljaar. Dergelijke veranderingen kunnen immers een grote invloed hebben op de schoolloopbaan van een leerling. Vandaar dat we in de onderstaande tabel weergeven hoeveel veranderingen deze leerlingen ondergaan.

Aantal veranderingen	NXUIT&IN	%	NXUIT...IN	%
2X	1 335	84,8	91	81,3
3X	189	12,0	19	17,0
4X	34	2,2	1	0,9
5X of meer	16	1,0	1	0,9
Totaal	1 574	100	112	100

Tabel 23: leerlingen die zich verschillende keren uitschrijven en terug inschrijven in 2008-2009 volgens de frequentie van schoolveranderingen.

De meeste leerlingen die verschillende keren in- en uitschrijven beperken zich tot twee veranderingen van school en/of studierichting. Dit geldt zowel voor leerlingen die onmiddellijk terug inschrijven als voor leerlingen die absoluut schoolverzuim laten optekenen.

Aantal dagen absoluut schoolverzuim	1XUIT...IN	%	NXUIT...IN	%
1-10 dagen	268	59,3	75	67,0
11-20 dagen	26	5,8	9	8,0
21-40 dagen	49	10,8	15	13,4
41-80 dagen	48	10,6	11	9,8
Meer dan 80 dagen	61	13,5	2	1,8
Totaal	452	100	112	100

Tabel 24: leerlingen die zich uitschrijven maar niet onmiddellijk terug inschrijven volgens het aantal dagen schoolverzuim

Bij ongeveer 60% van de leerlingen die zich eenmaal uitschrijven, bedraagt de periode tussen een uitschrijving en een inschrijving minder dan 10 kalenderdagen.

In vergelijking met 2007-2008⁷² zien we dat er een verdubbeling is van het aantal leerlingen dat zich eenmaal uit- en inschrijft en daarbij een periode van meer dan 80 dagen absoluut schoolverzuim optekent. Daarnaast is de groep leerlingen die zich meer dan eens uit- en inschrijven (met daarbij absoluut schoolverzuim) meer dan verdubbeld, maar situeert deze stijging zich voornamelijk in de categorie met een schoolverzuim van 1 tot 10 dagen.

IN/UIT: De laatste groep leerlingen die we apart bekijken zijn leerlingen die zich uitschrijven zonder zich opnieuw in te schrijven. Deze leerlingen zijn mogelijk absolute schoolverzuimers en markeren we in het rood. De grootte van het probleem hangt in dit geval samen met het moment van de uitschrijving. Hoe vroeger men immers uitgeschreven is, hoe langer de mogelijke periode van absoluut schoolverzuim. Dit betekent niet noodzakelijk dat al deze leerlingen niet meer aan de leerplicht voldoen. Het is mogelijk dat ze huisonderwijs volgen, dat ze zijn ingeschreven in

⁷² Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur.

een privéschool, Syntra, naar het buitenland gegaan zijn of ingeschreven zijn in een school van de Franse Gemeenschap. Heel wat van deze leerlingen zijn trouwens niet meer leerplichtig aangezien ze bij hun uitschrijving de leeftijd van 18 jaar hebben bereikt. Dit laatste wordt in kaart gebracht in tabel 26.

In de onderstaande tabel geven we deze groep leerlingen weer volgens het moment van hun laatste uitschrijving die niet opnieuw door een inschrijving gevolgd wordt.

Moment van laatste uitschrijving	IN/UIT	%
10/2008	195	7,3
11/2008	278	10,4
12/2008	117	4,4
1/2009	461	17,3
2/2009	388	14,6
3/2009	447	16,8
4/2009	289	10,8
5/2009	331	12,4
6/2009	160	6,0
Totaal	2 666	100,0

Tabel 25: leerlingen die zich na een uitschrijving niet opnieuw terug inschrijven volgens het moment van uitschrijving

Eens de kerstvakantie voorbij is, schrijven leerlingen zich vaker uit zonder dat ze zich opnieuw inschrijven. Veel van deze leerlingen zijn echter meerderjarig bij uitschrijving. In dit geval is er geen leerplicht. In de onderstaande tabel geven we hier een beeld van.

Moment van laatste uitschrijving	IN/UIT	%
1/2009	64	13,9
2/2009	171	44,1
3/2009	266	59,5
4/2009	168	58,1
5/2009	233	70,4
6/2009	83	51,9
Totaal	985	47,4

Tabel 26: Leerlingen die in de maand van uitschrijven meerderjarig zijn of worden volgens de maand van uitschrijving

Ongeveer de helft van de leerlingen die zich uitschrijven in de maanden na de kerstvakantie is niet meer leerplichtig. Als we alle leerlingen beschouwen in de categorie IN/UIT, zien we dat 1 199 leerlingen (45%) op 30 juni 2009 meerderjarig was.

Na de beschrijving van de verschillende categorieën gaan we nu achtereenvolgens kijken wat de kenmerken zijn van de leerlingen die tot deze verschillende categorieën behoren en hoe hun schoolloopbaan eruitziet. In wat volgt nemen we een aantal categorieën samen voor de bespreking. In de tabellen bespreken we de categorieën van leerlingen

- die zich na hun inschrijving niet meer uitschrijven (**IN**)
- die zich na een uitschrijving onmiddellijk terug inschrijven (**UIT&IN**)
- die zich na een uitschrijving NIET onmiddellijk terug inschrijven (absoluut schoolverzuim) (**UIT...IN**)
- die zich na hun uitschrijving niet meer inschrijven (mogelijk absoluut schoolverzuim)⁷³ (**IN/UIT**)

⁷³ Leerlingen die wel voldoen aan de leerplicht zijn leerlingen die zich inschrijven in een Syntra, privéschool, huisonderwijs, ingeschreven zijn in een school van de Franse Gemeenschap, naar het buitenland gegaan zijn ... of van het geboortjaar 1991 zijn maar in de loop van het schooljaar 2008-2009 de leeftijd van 18 jaar bereikt hebben.

In de onderstaande tabel bekijken we hoe deze categorieën van in- en uitschrijvingen geëvolueerd zijn gedurende de laatste vijf schooljaren.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
2004-2005	391 451	95,8	14 214	3,5	882	0,2	2 112	0,5
2005-2006	397 217	95,7	15 194	3,7	662	0,2	1 985	0,5
2006-2007	394 060	95,3	17 012	4,1	548	0,1	2 071	0,5
2007-2008	393 415	95,2	16 957	4,1	545	0,1	2 569	0,6
2008-2009	389 184	94,8	17 935	4,4	564	0,1	2 666	0,6

Tabel 27: Evolutie van in- en uitschrijvingen

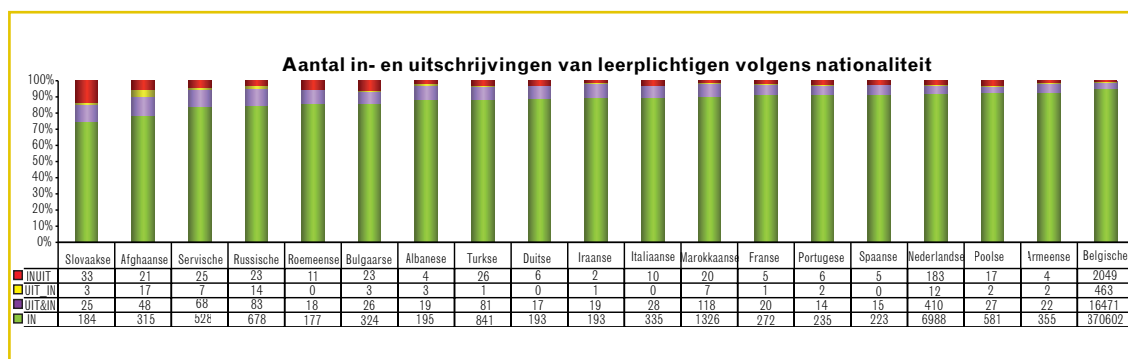
We zien dat de percentages in de categorieën IN/UIT en UIT...IN ongeveer gelijk blijven. We merken wel een lichte stijging van het percentage leerlingen dat zich één of verscheidene keren uit- en inschrijft zonder dat er daarbij sprake is van absoluut schoolverzuim. Deze stijging gaat gepaard met een daling van het percentage leerlingen in de categorie IN.

Leerlingenkenmerken van leerlingen die in- en uitschrijven per categorie

Net als bij de laattijdige inschrijvingen toetsen we deze vier categorieën van leerlingen die in- en uitschrijven aan de verschillende leerlingen- en schoolloopbaanmerken die voorheen al aan bod kwamen.

Nationaliteit

Figuur 6: Percentage in- en uitschrijvingen volgens nationaliteit



In de bovenstaande grafiek delen we de leerlingen die in- en uitschrijven in per nationaliteit⁷⁴. De Belgen omvatten zowel de autochtone Belgen als de nieuwe Belgen. Het percentage niet-Belgen dat uitschrijft zonder terug in te schrijven, is hoger dan bij de Belgen. Een terugkeer naar het land van herkomst kan een mogelijke verklaring zijn. Net zoals vorig jaar⁷⁵ hebben de leerlingen met de Slovaakse nationaliteit het laagste percentage leerlingen in de categorie 'IN'. We vermoeden dat dat dikwijls kinderen zijn die behoren tot de Roma, van wie bekend is dat zij het moeilijk hebben om zich aan te passen aan onze schoolcultuur.

74 We nemen enkel de nationaliteiten op waarvan er minstens 200 leerlingen ingeschreven waren in een secundaire school in 2008-2009.

75 Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur. (p. 40)

Geslacht

In de onderstaande tabel geven we de in- en uitschrijvingen weer volgens het geslacht van de leerling.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
M	196 981	94,2	10 180	4,9	331	0,2	1 627	0,8
V	192 203	95,5	7 755	3,9	233	0,1	1 039	0,5
Totaal	389 184	94,8	17 935	4,4	564	0,1	2 666	0,6

Tabel 28: In- en uitschrijvingen volgens geslacht

Bij jongens noteren we iets meer veranderingen in hun schoolloopbaan dan bij meisjes. Jongens schrijven ook iets vaker uit zonder zich opnieuw in te schrijven of tekenen iets vaker een periode van absoluut schoolverzuim op tussen een uit- en een inschrijving.

Geboortejaar

In de onderstaande tabel geven we de in- en uitschrijvingen weer volgens het geboortejaar van de leerling.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
1997 of later	954	97,8	9	0,9	1	0,1	11	1,1
1996	53 152	97,5	1 242	2,3	22	0,0	98	0,2
1995	65 011	96,1	2 432	3,6	62	0,1	148	0,2
1994	65 164	94,4	3 609	5,2	78	0,1	212	0,3
1993	67 971	94,3	3 654	5,1	136	0,2	306	0,4
1992	68 538	93,1	4 480	6,1	168	0,2	430	0,6
1991	68 394	94,4	2 509	3,5	97	0,1	1 461	2,0
Totaal	389 184	94,8	17 935	4,4	564	0,1	2 666	0,6

Tabel 29: In- en uitschrijvingen volgens geboortejaar

Hoe jonger de leerling hoe standvastiger de schoolloopbaan. Veranderingen van school of studierichting waarbij een leerling zich onmiddellijk terug inschrijft ziet men vaker bij leerlingen tussen 14 en 16 jaar. Een mogelijke verklaring daarvoor is dat dit momenten zijn waarop een studiekeuze moet gemaakt worden. Hierbij merken we op dat een deel van de leerlingen van het geboortejaar 1991 18 jaar werd in de loop van het schooljaar 2008-2009 en dus niet langer leerplichtig is. Dit werd ook besproken in tabel 26.

Woonplaats

Uit de onderstaande tabel kan men onder andere afleiden of leerlingen die een bepaalde periode niet ingeschreven zijn in een school vaker in een verstedelijkt gebied wonen.

	Verstedelijkingsgraad ⁷¹	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
VL. G. grootsteden		38 174	92,8	2 427	5,9	87	0,2	452	1,1
regionale centrum-steden	47 239	94,3	2 367	4,7	103	0,2	363	0,7	
kleine steden	79 109	94,7	3 764	4,5	114	0,1	535	0,6	
stedelijke rand	52 338	95,5	2 149	3,9	67	0,1	270	0,5	
overgangsgebied	91 566	95,3	3 881	4,0	88	0,1	513	0,5	
platteland	63 592	95,7	2 483	3,7	68	0,1	275	0,4	
B.H.G.		7 555	92,8	465	5,7	27	0,3	91	1,1
Andere		9 611	94,3	399	3,9	10	0,1	167	1,6
Totaal		389 184	94,8	17 935	4,4	564	0,1	2 666	0,6

Tabel 30: In- en uitschrijvingen volgens woonplaats

⁷⁶ Voor de indeling van gemeenten volgens de graad van verstedelijking baseerden we ons op de VRIND-classificatie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Een beschrijving vindt u in het glossarium.

Uit deze cijfers blijkt dat er een samenhang bestaat tussen de standvastigheid van de schoolloopbaan en de woonplaats van de leerling. Zoals verwacht hebben leerlingen uit de grootsteden Antwerpen en Gent en leerlingen uit het Brussels Hoofdstedelijk Gewest meer schoolwisselingen en meer absoluut schoolverzuim dan leerlingen die wonen in het overgangsgebied of het platteland. De grootste groep leerlingen die zich na een uitschrijving niet meer inschrijft behoort tot de categorie "andere", m.a.w. de leerlingen die wonen in het buitenland of het Franstalige landsgedeelte. Een mogelijke verklaring daarvoor is dat deze leerlingen overgestapt zijn naar een school buiten het Vlaams Gewest.

Indicatoren kansarmoede

In onderstaande tabel is weergegeven hoeveel procent van de leerlingen uit het gewoon secundair onderwijs scoort op één of meerdere kansarmoede-indicatoren. Meer uitleg over deze indicatoren vindt u op pagina 34.

	% IN	% UIT&IN	% UIT...IN	% IN/UIT	% van de totale schoolbevolking
Thuis taal niet Nederlands	8,5	14,1	25,9	22,1	9,3
Laag opleidings-niveau van de moeder	23,1	37,0	56,5	56,0	25,4
Trekkende bevolking	0,1	0,1	0,5	0,6	0,1
Thuisloos	0,3	1,1	4,7	3,4	0,3
Schooltoelage	22,1	29,8	28,6	26,8	23,2

Tabel 31: In- en uitschrijvingen in het gewoon secundair onderwijs volgens de kansarmoede-indicatoren

Leerlingen met een onstabiele schoolloopbaan scoren hoog op de kansarmoede-indicatoren. Terwijl 9,3% van de leerlingen geen Nederlands spreekt in het gezin is dat percentage voor leerlingen die zich niet onmiddellijk opnieuw inschrijven na een uitschrijving gelijk aan 25,9% en voor leerlingen die zich niet meer inschrijven 22,1%. Meer dan de helft van de leerlingen die van absoluut schoolverzuim laten optekenen, heeft een laaggeschoolde moeder.

Schoolloopbaan van leerlingen die in- en uitschrijven per categorie

Hoofdstructuur

In de onderstaande tabel bekijken we hoe de verschillende hoofdstructuren: voltijds, deeltijds en buitengewoon onderwijs zich tot elkaar verhouden op het vlak van in- en uitschrijvingen van leerlingen.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
Voltijds onderwijs	372 736	95,4	15 718	4,0	466	0,1	1 876	0,5
Deeltijds onderwijs	3 208	65,6	1 037	21,2	50	1,0	594	12,1
Buiten-gewoon onderwijs	13 240	90,3	1 180	8,0	48	0,3	196	1,3
Totaal	389 184	94,8	17 935	4,4	564	0,1	2 666	0,6

Tabel 32: In- en uitschrijvingen volgens hoofdstructuur

De cijfers voor het deeltijds onderwijs zijn zeer verschillend van de cijfers in het voltijds en buitengewoon onderwijs. Slechts twee derde van de leerlingen schrijft zich na een eerste inschrijving niet meer uit. Daarbij kunnen we echter opmerken dat een deel van de uitschrijvingen onmiddellijk gevolgd door een inschrijving in het deeltijds onderwijs te wijten zijn aan een verandering binnen de werkcomponent, bijvoorbeeld bij een nieuwe werkgever of een nieuw contract. Die leerlingen blijven echter ingeschreven in hetzelfde centrum. Er is bij die leerlingen dus niet altijd sprake van een schoolverandering of verandering van studierichting, wel van een "werkverandering".

Sinds het schooljaar 2008-2009 moeten de veranderingen van de werkcomponent niet meer doorgegeven worden via een zending van uitschrijving en inschrijving. Daardoor zouden we een zuiv-

verder beeld moeten krijgen van de in- en uitschrijvingen in het deeltijds onderwijs. Toch merken we dat er nog veel centra deze manier van werken gewoon zijn. Ook in 2008-2009 zijn er nog veel veranderingen van de werkcomponent op deze manier doorgegeven.

Daarnaast schrijven leerlingen in het deeltijds onderwijs ook veel vaker uit zonder dat er een inschrijving op volgt. Bij deze 594 leerlingen zijn er wel 35 leerlingen die zich nadien nog inschrijven in een Syntra. Daarenboven waren 449 van deze 594 leerlingen (of 75,6%) meerderjarig bij het uitschrijven.

A- of B-stroom (eerste graad)

Hoe de in- en uitschrijvingen zich verhouden in de eerste graad vindt u terug in de onderstaande tabel.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
A-stroom	112 709	96,6	3 663	3,1	68	0,1	186	0,2
B-stroom	19 734	93,4	1 182	5,6	70	0,3	133	0,6
Totaal	132 443	96,2	4 845	3,5	138	0,1	319	0,2

Tabel 33: In- en uitschrijvingen volgens A- of B-stroom

Veranderingen van school- of studierichting komen vaker voor in de B-stroom dan in de A-stroom, maar we merken op dat absoluut schoolverzuim in de eerste graad niet zo frequent voorkomt. Ook het percentage uitschrijvingen waar geen inschrijving op volgt, is beperkt in de eerste graad.

Onderwijsvorm

De cijfers per onderwijsvorm in het gewoon voltijds secundair onderwijs zien eruit als volgt:

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
Eerste graad	132 097	96,2	4 815	3,5	137	0,1	308	0,2
ASO	110 024	96,3	4 047	3,5	33	0,0	159	0,1
BSO	46 857	92,8	2 663	5,3	154	0,3	794	1,6
TSO	75 625	95,2	3 362	4,2	75	0,1	341	0,4
KSO	4 789	94,3	256	5,0	4	0,1	31	0,6
Modulair	1 092	73,5	368	24,8	6	0,4	19	1,3
Onthaal-klas	2 006	81,2	190	7,7	55	2,2	220	8,9
Niet gekend	246	91,4	17	6,3	2	0,7	4	1,5
Totaal	372 736	95,4	15 718	4,0	466	0,1	1 876	0,5

Tabel 34: In- en uitschrijvingen volgens onderwijsvorm

Wat de onderwijsvormen betreft, zien we dezelfde trend als bij de laattijdige inschrijvingen en problematische afwezig-heden, namelijk meer absoluut schoolverzuim in het BSO dan in het ASO, KSO en TSO.

Ook uit deze cijfers blijkt dat de schoolloopbaan van de leerlingen uit de onthaalklas de minst standvastige is. 8,9 % van de leerlingen uit de onthaalklas schrijft zich na een uitschrijving niet opnieuw in. Een terugkeer naar het land van herkomst behoort hier tot de mogelijke verklaringen. Er zijn bij de onthaalleerlingen ook vaker uit- en inschrijvingen, al dan niet met een periode van absoluut schoolverzuim.

In het modulair onderwijs valt het hoge percentage leerlingen op in de categorie UIT&IN. Dit zijn voornamelijk leerlingen die van studierichting veranderen.

Studiegebied (tweede en derde graad)

In de onderstaande tabel geven we de in- en uitschrijvingen door per studiegebied.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
Algemeen secundair onderwijs	107 500	96,4	3 881	3,5	32	0,0	157	0,1
Auto	1 712	91,5	122	6,5	2	0,1	36	1,9
Ballet	60	98,4	1	1,6	0	0,0	0	0,0
Beeldende kunsten	3 788	94,0	216	5,4	3	0,1	24	0,6
Bouw	3 766	93,0	220	5,4	7	0,2	58	1,4
Chemie	3 738	95,3	172	4,4	1	0,0	11	0,3
Decoratieve technieken	1 033	90,9	79	7,0	2	0,2	22	1,9
Fotografie	171	91,9	9	4,8	0	0,0	6	3,2
Grafische communicatie en media	1 392	93,8	77	5,2	4	0,3	11	0,7
Handel	26 829	94,1	1 360	4,8	74	0,3	235	0,8
Hout	6 231	93,4	354	5,3	11	0,2	73	1,1
Juwelen	78	88,6	7	8,0	1	1,1	2	2,3
Koeling en warmte	597	86,5	75	10,9	1	0,1	17	2,5
Land- en tuinbouw	4 270	94,7	198	4,4	3	0,1	36	0,8
Lichaams-verzorging	6 523	93,7	329	4,7	17	0,2	95	1,4
Maritieme opleidingen	146	93,0	6	3,8	0	0,0	5	3,2
Mechanica-elektriciteit	24 544	93,6	1 447	5,5	35	0,1	194	0,7
Mode	1 443	93,9	75	4,9	1	0,1	17	1,1
Muziek-instrumentenbouw	4	80,0	0	0,0	0	0,0	1	20,0
Optiek	9	100	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Orthopedische technieken	16	100	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Personenzorg	30 504	95,1	1 303	4,1	47	0,1	217	0,7
Podium-kunsten	941	95,2	39	3,9	1	0,1	7	0,7
Sport	6 570	93,7	410	5,8	11	0,2	23	0,3
Tandtechnieken	23	100	0	0,0	0	0,0	0	0,0
Textiel	58	96,7	2	3,3	0	0,0	0	0,0
Toerisme	1 789	93,1	102	5,3	8	0,4	23	1,2
Voeding	4 652	94,0	212	4,3	11	0,2	74	1,5
Totaal	238 387	95,1	10 696	4,3	272	0,1	1344	0,5

Tabel 35: In- en uitschrijvingen volgens studiegebied

Uitschrijvingen zonder dat er een inschrijving op volgt zien we vaker in de studiegebieden Fotografie, Maritieme opleidingen, Koeling en Warmte, Juwelen, Decoratieve technieken en Auto.

Muziekinstrumentenbouw lijkt het hoogste percentage aan leerlingen te hebben die uitschrijven zonder in te schrijven, maar het blijkt om amper 1 leerling te gaan.

Problematisch afwezig in 2007-2008

In deze tabel bekijken we of de leerlingen met de minst standvastige schoolloopbaan ook vaker door scholen als problematisch afwezig gemeld werden in het schooljaar 2007-2008.

	IN 2008-2009	%	UIT&IN 2008-2009	%	UIT...IN 2008-2009	%	IN/UIT 2008-2009	%
Problematisch afwezig 2007-2008	1 660	67,5	481	19,6	39	1,6	280	11,4
Niet problematisch afwezig 2007-2008	387 524	95,0	17 454	4,3	525	0,1	2 386	0,6
Totaal	389 184	94,8	17 935	4,4	564	0,1	2 666	0,6

Tabel 36: In- en uitschrijvingen gekoppeld aan meldingen problematische afwezigheden van het vorige schooljaar

Er lijkt net zoals in de vorige jaren⁷⁷ een grote samenhang te zijn tussen de in- en uitschrijvingen van leerlingen en hun problematische afwezigheid in het schooljaar voordien. Niet terug inschrijven na een laatste uitschrijving gebeurt in verhouding bijvoorbeeld 19 keer vaker bij leerlingen die het vorige schooljaar 30 halve dagen B-codes hebben verzameld dan bij leerlingen die niet gemeld werden als problematisch afwezig in 2007-2008. Ook uit- en inschrijvingen, al dan niet met absoluut schoolverzuim, zijn veel frequenter bij deze groep leerlingen.

Schoolse vertraging

Of er een samenhang is tussen standvastigheid in een schoolloopbaan en schoolse vertraging⁷⁸ kunnen we afleiden uit de onderstaande tabel.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
3 jaar of meer vertraging	940	0,3	166	1,1	12	3,0	67	4,1
2 jaar vertraging	11 098	3,0	1 351	8,9	87	21,6	333	20,4
1 jaar vertraging	73 250	19,8	5 129	33,9	183	45,4	768	47,0
Geen vertraging	280 019	75,8	8 418	55,6	120	29,8	455	27,9
1 jaar of meer voor	4 086	1,1	79	0,5	1	0,2	10	0,6
Totaal	369 393	100	15 143	100	403	100	1 633	100

Tabel 37: De schoolse vertraging van leerlingen die in- en uitschrijven (enkel het gewoon voltijds niet modulair secundair onderwijs, OKAN niet inbegrepen).

Het is inderdaad zo dat leerlingen die inschrijven zonder zich uit te schrijven het minst geconfronteerd worden met schoolse vertraging. Leerlingen die van studierichting en/of van school veranderen maar zich onmiddellijk terug inschrijven hebben ongeveer dubbel zoveel schoolse vertraging dan leerlingen die ingeschreven blijven. Bij leerlingen die zich niet onmiddellijk inschrijven na een uitschrijving is de kans op schoolse vertraging nog groter. 71,5% van de leerlingen, ten slotte, die zich na een uitschrijving niet opnieuw inschrijven, heeft ten minste 1 jaar schoolse vertraging.

Uitschrijvingen wegens definitieve uitsluiting

Bij een uitschrijving kan de school aanduiden wanneer een leerling uitgeschreven is wegens een definitieve uitsluiting. In de onderstaande tabel geven we de leerlingen weer van wie scholen vermelden dat ze om deze reden werden uitgeschreven.

	IN	%	UIT&IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
Definitieve uitsluiting	/	/	1 160	80,8	90	6,3	185	12,9
Geen definitieve uitsluiting	389 184	95,2	16 775	4,1	474	0,1	2 481	0,6
Totaal	389 184	94,8	17 935	4,4	564	0,1	2 666	0,6

Tabel 38: Uitschrijvingen wegens van definitieve uitsluiting

Deze cijfers geven geen totaalbeeld van definitieve uitsluitingen in Vlaanderen. Leerlingen die definitief uitgesloten worden, moeten immers ingeschreven blijven tot er een nieuwe school gevonden is. Bovendien is het mogelijk om een leerling uit te sluiten op 31 augustus van het lopende schooljaar. Deze leerlingen worden niet uitgeschreven in de loop van het schooljaar en zijn bijgevolg niet in deze cijfers opgenomen.

⁷⁷ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur (p. 44) en Ministerie van Onderwijs en Vorming (2008). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2006-2007*, Brussel: auteur (p. 38)

⁷⁸ Zie glossarium

In principe, wanneer scholen de regelgeving strikt toepassen, zou geen enkele leerling absoluut schoolverzuim kunnen hebben als hij uitgeschreven wordt ten gevolge van een definitieve uitsluiting. De regelgeving⁷⁹ schrijft immers voor dat deze leerlingen ingeschreven moeten blijven tot er een andere school gevonden wordt. Blijkbaar gebeurt het bij ruim 6% van de leerlingen toch dat ze na een definitieve uitschrijving wegens tucht een bepaalde periode nergens ingeschreven zijn. Bijna 13% van de uitgesloten leerlingen schrijft zich uit zonder opnieuw in te schrijven. Het is mogelijk dat het gaat om leerlingen die geen andere school vinden, voor wie de uitsluitende school beslist heeft de leerling uit te schrijven. Het is ook mogelijk dat de leerling niet meer wenst ingeschreven te worden in een school en, in het beste geval, op een andere manier aan de leerplicht voldoet. In het slechtste geval voldoet de leerling helemaal niet aan de leerplicht.

Tijdigheid van de inschrijving

In onderstaande tabel bekijken we de relatie tussen de tijdigheid of laattijdigheid van de inschrijving ten opzichte van de verschillende categorieën van in- en uitschrijvingen.

	IN	%	UIT& IN	%	UIT...IN	%	IN/UIT	%
Tijdig	386 591	95,0	17 540	4,3	512	0,1	2 331	0,6
Laattijdig	2 593	76,8	395	11,7	52	1,5	335	9,9
Totaal	389 184	94,8	17 935	4,4	564	0,1	2 666	0,6

Tabel 39: Relatie tussen tijdigheid/laattijdigheid van de inschrijving en het verloop van het schooljaar

Bijna een kwart van de leerlingen die laattijdig inschrijven vertoont een instabiel verloop van het schooljaar, tegenover 5% van de leerlingen die tijdig inschrijven. Er is dus een samenhang tussen laattijdig inschrijven en een instabiele schoolloopbaan.

4. Besluit

De meerderheid van de leerplichtige leerlingen heeft een standvastige schoolloopbaan. Van de leerlingen die zich in de loop van het schooljaar 2008-2009 inschreven in een school voor secundair onderwijs, was 99,2% al ingeschreven op de derde schooldag. Ook zien we dat 94,8% van deze leerlingen zich na de eerste inschrijving niet meer uitschreef.

Het Agentschap voor Onderwijsdiensten probeert er via zijn interne procedure voor te zorgen dat leerplichtige leerlingen zo weinig mogelijk schoolverzuim optekenen. Voor de opvolging van de in- en uitschrijvingen is het agentschap natuurlijk afhankelijk van de gegevens die de scholen doorsturen. Een degelijke opvolging en aansporing van de schoolsecretariaten is hier dus noodzakelijk. Leerlingen die nergens ingeschreven zijn, krijgen een brief toegestuurd om hen te wijzen op de leerplicht. Sinds de schooltoelage teruggevorderd kan worden na 15 dagen zonder inschrijving, heeft het agentschap bijkomende argumenten om de ouders en leerlingen aan te moedigen zich zo snel mogelijk opnieuw in te schrijven.

Als we de groep laattijdige inschrijvers bekijken, moeten we eerst opmerken dat een behoorlijk deel daarvan instroomt uit het buitenland. Meer dan een derde van de laattijdige inschrijvingen vindt immers plaats in de onthaalklas voor anderstalige nieuwkomers. Dit wordt ook weerspiegeld in de percentages laattijdige inschrijvingen per nationaliteit. Dat percentage is het laagst bij de Belgen.

Verder zien we dat laattijdige inschrijvingen vaker voorkomen bij jongens, bij 16- en 17-jarigen en bij leerlingen die wonen in Brussel, Antwerpen of Gent. Er is ook een samenhang met de school

⁷⁹ Decreet betreffende het onderwijs-II van 31 juli 1990, art. 74 undecies.

loopbaan. Zo stellen we vast dat er in het deeltijds onderwijs bijna 15% laattijdige inschrijvingen zijn. Binnen het voltijds onderwijs wordt er vaker laattijdig ingeschreven in het BSO dan in het ASO, TSO of KSO. Ook merken we een sterk verhoogd percentage laattijdige inschrijvingen bij leerlingen die tijdens het schooljaar voordien problematisch afwezig waren en bij leerlingen die enkele jaren schoolse vertraging hebben. Daarenboven constateren we dat dezelfde bevindingen jaar na jaar weerspiegeld worden in onze cijfers.

We hebben ook een opdeling gemaakt van de leerlingen volgens hun in- en uitschrijvingen. De meeste leerlingen schrijven zich eenmaal in en veranderen dan niet meer van school of van studierichting. Iets meer dan 5% van de leerlingen doet dat wel. Bij de meerderheid hiervan volgt er onmiddellijk een inschrijving op hun uitschrijving. Er zijn echter ook leerlingen bij wie een nieuwe inschrijving op zich laat wachten, of bij wie er geen nieuwe inschrijving volgt.

Bij deze laatste groepen is er mogelijk absoluut schoolverzuim. Dat is echter niet noodzakelijk zo. Bijna de helft van de leerlingen die zich na de kerstvakantie uitschrijven is niet meer leerplichtig omdat men meerderjarig geworden is. We zien ook procentueel meer uitschrijvingen zonder inschrijving bij niet-Belgen. Dat kan erop wijzen dat een deel van deze leerlingen teruggekeerd is naar het land van herkomst.

Het profiel van een leerling zonder standvastige schoolloopbaan komt overeen met dat van een leerling die laattijdig inschrijft. Weer zien we dat uitschrijvingen tijdens het schooljaar vaker voorkomen bij jongens, bij 17-jarigen en bij leerlingen uit Brussel, Antwerpen en Gent. Ook is er een hoger percentage uitschrijvingen bij leerlingen uit het deeltijdse onderwijs, bij leerlingen met schoolse vertraging en bij leerlingen die het jaar voordien problematische afwezig waren. Ten slotte merken we op dat maar 76,8% van de leerlingen die zich laattijdig inschrijven zich voor het eind van het schooljaar nooit meer uitschrijft, terwijl dat bij leerlingen die zich tijdig inschrijven 95,0% is.

5. Aanbevelingen

We hernemen de aanbevelingen uit het rapport van vorig jaar⁸⁰. Deze aanbevelingen zijn ook opgenomen in het jaarverslag 2008 van het Agentschap voor Onderwijsdiensten⁸¹.

- We moeten scholen blijven sensibiliseren om de gevraagde gegevens zo correct en snel mogelijk door te sturen. Op die manier willen we de kwaliteit van de gegevens in de centrale databank waarborgen. Vooral in de gegevens in de zending van de derde schooldag blijken nog veel fouten op te duiken.
- Leerlingen die nergens ingeschreven zijn, worden minder begeleid dan leerlingen die problematisch afwezig zijn. Doordat CLB's verbonden zijn aan een bepaalde school, is het voor leerlingen die niet in een school zijn ingeschreven moeilijk om aansluiting te vinden bij de begeleiding die het CLB biedt. We kunnen onderzoeken of de CLB's behoefte hebben aan bijkomende ondersteuning om deze leerlingen te begeleiden. In enkele Lokale Overlegplatforms werden er al afspraken gemaakt onder de vorm van een pilootproject om deze leerlingen te detecteren en te blijven opvolgen.
- Een belangrijk verschijnsel is "schoolshoppen". Door de samenhang ervan met schoolachterstand, problematische afwezigheden en tucht lijkt het de moeite waard om na te gaan hoe dat kan vermeden worden. Aandacht voor een goede en degelijke studieoriëntering kan daaraan tegemoet komen.

⁸⁰ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur.

⁸¹ Agentschap voor Onderwijsdiensten (2009), *AgODi jaarverslag 2008*, Brussel: auteur www.agodi.be

Hoofdstuk 3: Opvolging van problematische afwezigheden



3.A. PROBLEMATISCHE AFWEZIGHEDEN IN HET BASISONDERWIJS

1. Reglementair kader

De regelgeving over afwezigheden in het basisonderwijs is terug te vinden in het besluit van de Vlaamse regering betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het basisonderwijs van 12 november 1997 en in de omzendbrief afwezigheden van leerlingen in het basisonderwijs van 16 augustus 2002.

Het uitgangspunt van deze regelgeving is dat het vooral de scholen zijn die lokaal problematische afwezigheden opvolgen, in nauwe samenwerking met het CLB en andere lokale partners. Het is zeer belangrijk dat scholen bewust omgaan met deze afwezigheidsproblematiek en dat zij aandacht hebben voor achterliggende redenen en oorzaken van problematische afwezigheden. Enkel op die manier kan een school problematische afwezigheden detecteren die misschien op het eerste gezicht aanvaardbaar lijken.

Sinds 1 september 2002 kunnen problematische afwezigheden onder bepaalde voorwaarden beschouwd worden als gewettigde afwezigheden, zodat de leerling zijn statuut van regelmatige leerling niet verliest. Voor problematische afwezigheden tot en met 10 halve dagen zijn er geen specifieke voorwaarden, wat echter niet betekent dat de school geen begeleidingsinspanningen moet leveren. Afspraken rond afwezigheden moeten worden opgenomen in het schoolreglement en ingeval van problematische afwezigheden moet er contact opgenomen worden met de ouders. Er hoeft echter nog geen schriftelijk dossier opgemaakt te worden.

Na 10 halve dagen problematische afwezigheid moet aan volgende voorwaarden voldaan zijn om die te kunnen omzetten in gewettigde afwezigheden:

- De school heeft de problematische afwezigheid gemeld aan het CLB.
- De school werkt samen met het CLB aan de begeleiding van de leerling. Er moet een schriftelijk begeleidingsdossier opgemaakt zijn.

Het begeleidingsdossier moet op school ter inzage zijn voor de verificateur. Die gaat na of de school voldoende begeleidingsinspanningen heeft geleverd, waardoor de problematische afwezigheden als gewettigd kunnen worden beschouwd.

Los van deze administratieve richtlijnen blijft het echter zeer belangrijk dat scholen een degelijk beleid voeren in verband met (problematische) afwezigheden van hun leerlingen en dat zij het gesprek aangaan met de betrokken ouders. Zo is het uiteraard ook mogelijk dat scholen al vroeger een beroep kunnen doen op het CLB als dat nodig blijkt te zijn. Een aantal aanpassingen in de regelgeving heeft het belang van deze opvolging nog benadrukt.

Bij een schoolverandering in de loop van een schooljaar, moet de uitschrijvende school binnen een week de gegevens over problematische afwezigheden bezorgen aan de nieuwe school. Op die manier is er een betere continuïteit in de opvolging van de problematische afwezigheden bij schoolverandering.

Vanaf het schooljaar 2008-2009 heeft de problematische afwezigheid van een leerling ook invloed op de schooltoelage. Als een leerling twee schooljaren op rij 30 of meer halve schooldagen problematisch afwezig is, verliest hij zijn schooltoelage.

Om die koppeling mogelijk te maken moeten de scholen vanaf 2008-2009 een elektronische melding doen bij het Agentschap voor Onderwijsdiensten (AgODi) zodra een leerplichtige leerling 30 halve dagen problematische afwezigheid heeft verzameld. Die gegevens zijn ook een belangrijke bron voor beleidsinformatie over de problematische afwezigheden in het basisonderwijs. Aan de hand van die informatie kan worden onderzocht of er eventueel aanvullende beleidsmaatregelen nodig zijn.

Opgemerkt moet worden dat 2008-2009 het eerste schooljaar is waarin de scholen basisonderwijs een melding problematische afwezigheden moeten doen aan AgODi. Hoewel de nodige sensibilisering vooraf is gebeurd en er ook door verificatie op wordt toegezien dat deze meldingen gebeuren, is een zekere foutenmarge niet uit te sluiten. Bij ieder soort zending ondergaan scholen immers een leerproces, waarbij de kwaliteit van de zendingen elk schooljaar stijgt.

2. Procedure voor opvolging

2.1. Huidige procedure

Bij problematische afwezigheden probeert de school op verschillende manieren de ouders te contacteren om een zicht te krijgen op de reden van de afwezigheden en moedigt zij de ouders aan om hun kind terug regelmatig naar school te brengen. De school wordt daarbij ondersteund door het CLB, dat naast preventie en remediëring ook een belangrijke rol heeft als brug naar andere hulpverleningsinstanties, het Comité Bijzondere Jeugdzorg, ...

Als de situatie na inspanningen van de school en het CLB niet verbetert, kunnen ze een zorgwekkend dossier indienen bij AgODi. We schrijven dan de ouders aan om hen te wijzen op de leerplicht en de mogelijke gevolgen van de ongewettigde afwezigheden. In de brief wordt ook vermeld dat het dossier doorgestuurd kan worden naar de procureur voor een strafrechtelijke vervolging, wat enige druk op de ouders zet. Als de school en/of het CLB zo'n brief wenselijk acht, dan moeten zij een kopie van het begeleidingsdossier aan ons bezorgen. We gaan dan na of er voldoende inspanningen geleverd werden door de school en het CLB en schrijven de ouders aan. De school en het CLB krijgen een kopie van de brief.

2.2. Evaluatie procedure

In 2008-2009 is er voor 799 leerlingen in het basisonderwijs een melding problematische afwezigheid gebeurd.

De melding problematische afwezigheden dient enkel te gebeuren voor kinderen uit het lager onderwijs en de leerplichtige kleuters. Uit de gegevens blijkt echter dat er ook voor 2 niet-leerplichtige kleuters een melding is gebeurd. Deze kinderen zullen in de verdere cijfers niet inbegrepen worden.

Wanneer we opdelen naar lager- en kleuteronderwijs, krijgen we dus volgende aantallen:

2008-2009	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking ⁷⁷
Lager onderwijs	699	0,17
Kleuteronderwijs	98	0,14
Totaal	797	0,17

Tabel 40: Aantal en percentage leerlingen lager onderwijs en leerplichtige kleuters met problematische afwezigheden

De meeste meldingen gebeuren in het lager onderwijs.

Het lage aantal meldingen in het kleuteronderwijs is te verklaren door het feit dat er enkel voor de leerplichtige kleuters een melding moet gebeuren.

Vanaf het schooljaar 2008-2009 moet er op 30 juni ook een elektronische melding gebeuren bij AgODi van het aantal halve dagen aanwezigheid per kleuter. De gegevens van deze melding vormen verder geen onderwerp van dit rapport.

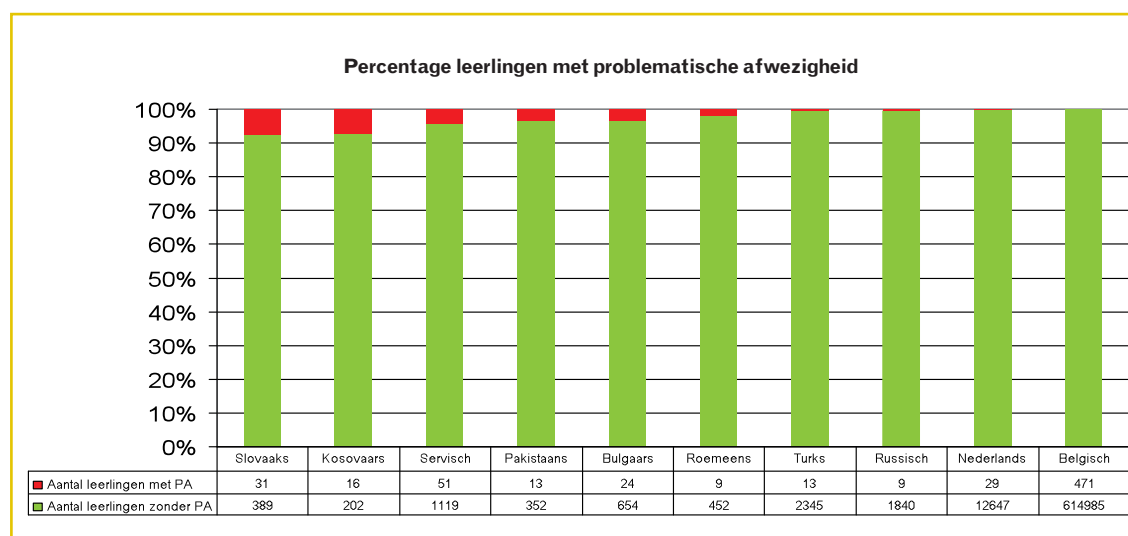
3. Resultaten

Leerlingenkenmerken

Nationaliteit

In onderstaande grafiek zien we een vergelijking van het aantal kinderen met problematische afwezigheden (PA) en die zonder problematische afwezigheden, volgens nationaliteit. De Belgen omvatten zowel de autochtone als de nieuwe Belgen. In de grafiek zijn de 10 meest voorkomende nationaliteiten weergegeven.

Figuur 7: Aantal en percentage meldingen problematische afwezigheden volgens nationaliteit



Uit de bovenstaande grafiek kan men afleiden dat het percentage meldingen problematische afwezigheid hoger ligt bij kinderen met een Oost-Europese nationaliteit. Wij vermoeden dat een aantal van deze kinderen behoort tot de Roma-bevolking. Zoals men ook ziet in het hoofdstuk 2 en bij de problematische afwezigheden in het secundair onderwijs, is het niet evident om deze kinderen regelmatig naar school te laten gaan.

82 Als schoolbevolking worden hier enkel de leerlingen lager onderwijs en de leerplichtige kleuters genomen.

Geslacht

In de onderstaande tabel ziet men de meldingen problematische afwezigheid opgedeeld volgens het geslacht van de leerling.

Geslacht	Aantal meldingen	% t.o.v. de schoolbevolking
M	425	0,17
V	372	0,16
Totaal	797	0,17

Tabel 41: Aantal en percentage leerlingen lager onderwijs en leerplichtige kleuters met problematische afwezigheden, opgedeeld naar geslacht

We zien hier dat het percentage jongens dat gemeld wordt iets groter is dan het percentage meisjes.

Geboortejaar

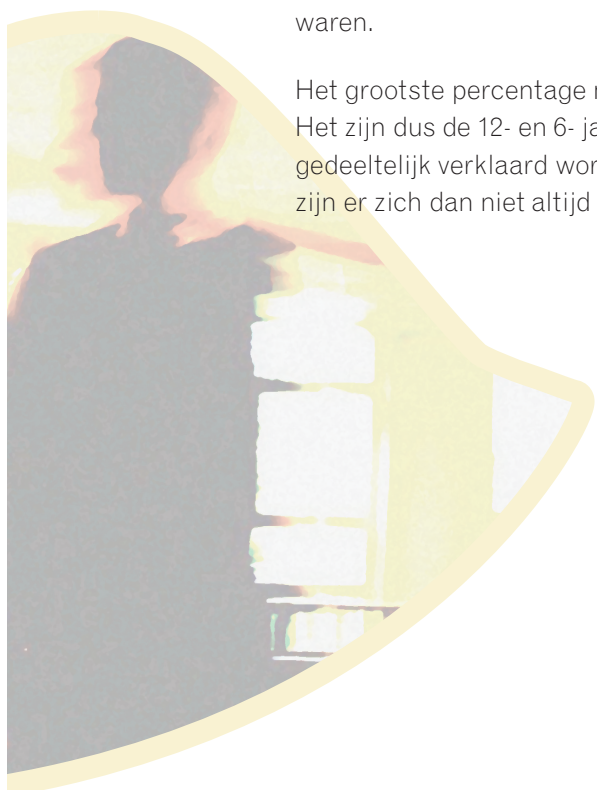
In de onderstaande tabel ziet men de meldingen problematische afwezigheid volgens geboortejaar.

Geboortejaar	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
1994	1	5,56
1995	13	2,07
1996	80	0,84
1997	86	0,14
1998	102	0,16
1999	89	0,14
2000	98	0,16
2001	114	0,18
2002	213	0,36
2003	1	0,00
Totaal	797	0,17

Tabel 42: Aantal en percentage leerlingen lager onderwijs en leerplichtige kleuters met problematische afwezigheden, opgedeeld naar geboortejaar

Hierbij kunnen we opmerken dat scholen voor leerlingen uit 2003 en 2004 geen zending problematische afwezigheden moesten doen, omdat deze leerlingen in 2008-2009 nog niet leerplichtig waren.

Het grootste percentage meldingen vinden we terug bij de kinderen geboren in 1996 en 2002. Het zijn dus de 12- en 6- jarigen die het sterkste vertegenwoordigd zijn. Voor de 6-jarigen kan dat gedeeltelijk verklaard worden door het feit dat een deel nog in het kleuteronderwijs zit. Ouders zijn er zich dan niet altijd van bewust dat hun kind wel degelijk al leerplichtig is.



Woonplaats

Hieronder ziet u de opdeling van de meldingen problematische afwezigheid naar verstedelijkingsgraad van de woonplaats van de leerling.

Gewest	Verstedelijkingsgraad ⁸³	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
VL. G.	grootsteden	273	0,50
	regionale centrumsteden	117	0,20
	kleine steden	132	0,14
	stedelijke rand	66	0,11
	overgangsgebied	99	0,09
	platteland	40	0,05
B.H.G.		60	0,38
andere		10	0,16
Totaal		797	0,17

Tabel 43: Aantal en percentage leerlingen lager onderwijs en leerplichtige kleuters met problematische afwezigheden, naar verstedelijkingsgraad van de woonplaats

Uit de tabel kunnen we afleiden dat de meeste leerlingen met een melding problematische afwezigheid in de verstedelijkte gebieden wonen. Vooral de grootsteden Antwerpen en Gent zijn sterk vertegenwoordigd. Ook het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft in verhouding veel leerlingen met problematische afwezigheden.

Indicatoren kansarmoede

In de onderstaande tabel geven we weer hoeveel procent van de leerlingen uit het gewoon basis-onderwijs die scholen melden als problematisch afwezig, beantwoorden aan de kansarmoede-indicatoren. Meer info over deze indicatoren vindt u op pagina 34.

Indicator	% leerlingen met problematische afwezigheid	% van de totale schoolbevolking
Thuis taal niet Nederlands	64,35	14,13
Laag opleidings-niveau van de moeder	69,22	21,55
Trekkende bevolking	23,48	0,39
Thuisloos	1,22	0,40
Schooltoelage	21,22	19,25

Tabel 44: Aantal en percentage leerlingen met problematische afwezigheden dat beantwoordt aan een of meer van de indicatoren voor kansarmoede

We zien in bovenstaande tabel dat de leerlingen die worden doorgegeven als problematisch afwezig, hoog scoren op de indicatoren kansarmoede.

Vooral de indicator thuis taal niet Nederlands en de indicator laag opleidingsniveau van de moeder scoren hier zeer hoog, ten opzichte van het percentage van de totale schoolbevolking. Hetzelfde zien we ook in het secundair onderwijs, zie tabel 57).

⁸³ Voor de indeling van gemeenten volgens de graad van verstedelijking baseerden we ons op de VRIND-classificatie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Een beschrijving vindt u in het glossarium.

Schoolloopbaan kenmerken

Wanneer we het aantal meldingen problematische afwezigheden opdelen naar hoofdstructuur⁸⁴, krijgen we volgende aantallen:

Hoofdstructuur	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
Gewoon kleuteronderwijs	91	0,13
Buitengewoon kleuter-onderwijs	7	0,58
Gewoon lager onderwijs	482	0,13
Buitengewoon lager onderwijs	217	0,79
Totaal	797	0,17

Tabel 45: Aantal en percentage leerlingen lager onderwijs en leerplichtige kleuters met problematische afwezigheden, opgedeeld naar hoofdstructuur

Het grootste percentage meldingen van problematische afwezigheden vinden we terug in het buitengewoon onderwijs.

Wanneer we de verdeling in het gewoon lager onderwijs bekijken over de leerjaren, krijgen we volgend beeld.

Leerjaar	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
1e leerjaar	193	0,29
2e leerjaar	80	0,13
3e leerjaar	68	0,11
4e leerjaar	65	0,11
5e leerjaar	43	0,07
6e leerjaar	33	0,06
Totaal	482	0,17

Tabel 46: Aantal en percentage leerlingen gewoon lager onderwijs met problematische afwezigheden in het gewoon lager onderwijs, naar leerjaar

We zien dat het grootste aantal meldingen procentueel gezien voorkomt in het eerste leerjaar en dat dit vermindert naargelang de leerlingen in een hoger leerjaar zitten.

Spreiding in de tijd van problematische afwezigheden

Als we bekijken over welke periode leerlingen hun 30 halve dagen B-codes verzamelen, dan krijgen we volgend beeld.

maand	1e B-code		10e B-code		30e B-code	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
sept.	387	48,56	178	22,33	59	7,40
okt.	170	21,33	120	15,06	55	6,90
nov.	98	12,30	132	16,56	57	7,15
dec.	38	4,77	111	13,33	80	10,04
jan.	50	6,27	125	15,68	125	15,68
feb.	24	3,01	37	4,64	76	9,54
mrt.	12	1,51	51	6,40	105	13,17
apr.	12	1,51	18	2,26	53	6,65
mei	5	0,63	21	2,63	93	11,67
jun.	1	0,13	4	0,50	94	11,79
Totaal	797	100,00	797	100,00	799	100,00

Tabel 47: Spreiding in de tijd van de problematische afwezigheden

⁸⁴ Zie glossarium

Het grootste gedeelte van de 1^e B-codes wordt al verzameld in de maand september. Ook de 10^e B-code wordt vooral verzameld in het eerste trimester van het schooljaar. Bijna de helft van het aantal 30^e B-codes wordt voor het eind van januari verzameld.

Zorgwekkende dossiers

Wanneer school en CLB alle mogelijke inspanningen hebben gedaan en er geen verbetering is in het dossier, kunnen zij het dossier doorsturen als zorgwekkend dossier naar AgODi. Er wordt naar de ouders een waarschuwende brief gestuurd, waarin gewezen wordt op de verplichtingen inzake de leerplicht. Indien nodig wordt het dossier doorgestuurd naar de procureur.

In 2008-2009 bedroeg het aantal zorgwekkende dossiers 35. Dat is meer dan in 2007-2008, waar het 23 bedroeg. Toch is het aantal zorgwekkende dossiers nog altijd beperkt, vergeleken met het aantal meldingen problematische afwezigheden (4,38%).

Opgedeeld naar hoofdstructuur geeft dit de volgende aantallen:

Hoofdstructuur	Aantal	% t.o.v. het aantal meldingen problematische afwezigheid
Gewoon onderwijs	28	4,87
Buitengewoon kleuteronderwijs	7	3,13
Totaal	35	4,38

Tabel 48: Aantal en percentage zorgwekkende dossiers, opgedeeld naar hoofdstructuur

In 25 dossiers stuurden we een brief naar de ouders. In totaal ging het hier om 18 gezinnen. School en CLB kregen telkens een kopie van die brief.

Waar het sturen van een brief niet opportuun was of als er geen vooruitgang werd geboekt, werd het dossier doorgestuurd naar de procureur. Dat gebeurde voor 3 dossiers.

Wanneer we het aantal zorgwekkende dossiers opdelen naar geboortejaar, dan krijgen we volgend beeld.

Geboortejaar	Aantal dossiers	% t.o.v. het aantal meldingen problematische afwezigheid
1995	1	7,69
1996	5	6,25
1997	8	9,30
1998	4	3,92
1999	4	4,49
2000	3	3,06
2001	5	4,39
2002	5	2,35
Totaal	35	4,38

Tabel 49: Aantal en percentage zorgwekkende dossiers, opgedeeld naar geboortejaar

De zorgwekkende dossiers gaan vaker om de oudere kinderen.

4. Besluit

Het schooljaar 2008-2009 was het eerste schooljaar waar de scholen een melding problematische afwezigheden moesten sturen naar het Agentschap voor Onderwijsdiensten. Voor 797 leerlingen lager onderwijs en leerplichtige kleuters of 0,17% van de schoolbevolking kregen we een melding. Procentueel gezien stellen we vast dat de meeste meldingen doorgezonden worden vanuit het buitengewoon onderwijs.

De meldingen problematische afwezigheden zijn het sterkst vertegenwoordigd bij de 6- en 12-jarigen. De meerderheid zijn jongens, die vooral wonen in verstedelijkte gebieden en in verhouding vaker de Oost-Europese nationaliteit hebben. Bij de zorgwekkende dossiers zijn vooral de oudere leerlingen het sterkst vertegenwoordigd.

Een zekere foutenmarge dient in acht genomen te worden bij de cijfers problematische afwezigheden. De scholen zijn deze meldingen immers nog niet gewoon. Verwacht wordt dat het aantal meldingen zal stijgen, naarmate de scholen meer vertrouwd geraken met deze zending.

5. Aanbevelingen

Aangezien 2008-2009 het eerste schooljaar is waarin het Agentschap voor Onderwijsdiensten beschikt over de gegevens van problematische afwezigheden in het basisonderwijs, is dit een nieuwe aanbeveling:

- Een blijvende aandacht voor de sensibilisering van de scholen. Scholen moeten gesensibiliseerd worden voor het feit dat ze een zending moeten doen voor iedere leerling die 30 halve dagen problematisch afwezig is. Deze gegevens dienen immers niet enkel om de pedagogische voorwaarden na te gaan bij de toekenning van een schooltoelage, maar zijn ook een belangrijke bron van beleidsinformatie.



3.B. PROBLEMATISCHE AFWEZIGHEDEN IN HET SECUNDAIR ONDERWIJS

1. Reglementair kader

Problematische afwezigheden

De regelgeving over de opvolging van afwezigheden is terug te vinden in het besluit over de controle op inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs.⁸⁵ In dit besluit onderscheidt men drie categorieën van afwezigheden:

- afwezigheden die van rechtswege gewettigd zijn;
- afwezigheden die gewettigd kunnen worden door de school;
- problematische afwezigheden.

In dit hoofdstuk bespreken we vooral de laatste categorie. Daarnaast besteden we aandacht aan de groep leerlingen die definitief uitgesloten wordt. Een deel van deze leerlingen stapelt afwezigheden op, weliswaar gewettigd.

De school is in eerste instantie verantwoordelijk voor de begeleiding en opvolging van problematische afwezigheden. De samenwerking met het CLB is daarbij essentieel. Het CLB ondersteunt de school op het vlak van preventie, begeleiding en remediëring. Vanaf 10 halve dagen problematische afwezigheden moet het CLB verplicht ingeschakeld worden in de begeleiding. Indien nodig kunnen scholen het CLB ook sneller inschakelen. Het CLB speelt eveneens een sleutelrol wanneer de welzijnssector betrokken moet worden bij de begeleiding. Dat staat ook zo beschreven in het besluit over de begeleiding van jongeren met leerplichtproblemen door de CLB's.⁸⁶

Problematische afwezigheden kunnen als gewettigd beschouwd worden als de school de nodige begeleidingsmaatregelen neemt. De verificateurs gaan na of de school de correcte code gebruikt bij een afwezigheid en bekijken of ze voldoende begeleidingsinspanningen leveren. Is dit laatste het geval dan wordt de leerling, ondanks zijn problematische afwezigheden, als regelmatige leerling beschouwd. Dat betekent dat de leerling op 1 februari in aanmerking genomen wordt voor de financiering of subsidiëring en dat hij of zij recht heeft op een diploma of getuigschrift.

In het besluit over de controle op de inschrijvingen⁸⁷ staat verder vermeld dat een school AgODi ervan op de hoogte moet brengen zodra een leerling 30 halve dagen problematisch afwezig is. Die gegevens zijn de belangrijkste informatiebron voor beleidsinformatie over problematische afwezigheden voor het ministerie van Onderwijs en Vorming. Ze zijn dus belangrijk om het fenomeen 'problematisch schoolverlet' in kaart te brengen en om, indien nodig, aanvullende beleidsmaatregelen te nemen.

Regelmatig aanwezig zijn op school is nu ook een voorwaarde om in aanmerking te komen voor een schooltoelage. Een leerling die gedurende twee opeenvolgende schooljaren 30 of meer halve schooldagen problematisch afwezig is, moet zijn schooltoelage terugbetalen.⁸⁸

⁸⁵ Besluit van de Vlaamse Regering van 16 september 1997 betreffende de controle op inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs, laatst gewijzigd bij Besluit van de Vlaamse regering van 24 oktober 2008.

⁸⁶ Besluit van de Vlaamse regering van 28 augustus 2000 tot vaststelling van de operationele doelstellingen voor de begeleiding van jongeren met leerplichtproblemen in de centra voor leerlingenbegeleiding.

⁸⁷ Besluit van de Vlaamse regering van 16 september 1997 betreffende de controle op inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs, laatst gewijzigd bij Besluit van de Vlaamse regering van 24 oktober 2008.

⁸⁸ Decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering van de Vlaamse Gemeenschap, art. 16-18.

Met de invoering van het stelsel van leren en werken⁸⁹ en het daaruit voortvloeiende voltijds engagement⁹⁰ gelden voor de leerlingen van het deeltijds secundair onderwijs dezelfde termijnen wat betreft problematische afwezigheden als voor de leerlingen van het voltijds secundair onderwijs.⁹¹

Afwezigheden ten gevolge van een definitieve uitsluiting

Het onderwijsdecreet II bepaalt dat definitief uitgesloten leerlingen ingeschreven blijven in de uitsluitende school tot er een nieuwe school gevonden is.⁹² Vanaf het schooljaar 2009-2010 kan de school een leerling die niet meer leerplichtig is en voor 30 juni definitief wordt uitgesloten, ook uitschrijven vanaf de 30^{ste} lesdag volgend op de uitsluiting.⁹³

Scholen brengen AgoDi op de hoogte van elke definitieve uitschrijving via een elektronische zending.

De voorbije jaren is gebleken dat het, ondanks de inspanningen van directies, CLB of soms het LOP (Lokaal Overlegplatform), moeilijk is om een school te vinden voor leerlingen die definitief uitgesloten werden. Dit heeft als gevolg dat een aantal leerlingen langdurig ingeschreven blijft in een school, terwijl ze, als er geen opvang is, niet langer schoollopen. Omdat een afwezigheid door een tuchtmaatregel een gewettigde afwezigheid is, worden deze afwezigheden niet als problematische afwezigheden geregistreerd. In de praktijk gaat het hier echter wel om een probleem.

2. Procedure voor opvolging

2.1. Huidige procedure

Problematische afwezigheden

Hierboven vermeldden we al dat de opvolging van afwezigheden in eerste instantie een taak is van de school. Een preventieve aanpak en snel ingrijpen zijn onlosmakelijk verbonden met een correcte registratie die up-to-date is. Van het grootste belang is dat scholen aandacht hebben voor alle afwezigheden en steeds rekening houden met de achterliggende reden van de afwezigheid. Enkel op die manier kan men ook problematische afwezigheden detecteren die misschien op het eerste zicht aanvaardbaar lijken. Zo kunnen scholen bij de eerste registratie van een problematische afwezigheid onmiddellijk contact opnemen met de ouders en de leerling. Pas dan wordt snel duidelijk wat de reden van de afwezigheid is en kan men er de gepaste actie tegenover plaatsen.

De begeleidingsstappen moeten zo veel mogelijk vanuit de lokale context komen. Wij kunnen wel, ter ondersteuning van de begeleidingsinitiatieven van de school en het CLB, een brief richten aan de ouders van leerplichtige leerlingen die spijbelen, waarin hen op de leerplicht gewezen wordt. Wanneer de school een zorgwekkend dossier⁹⁴ meldt aan ons, bekijken we samen met de school en het CLB of we een brief versturen. Indien nodig bezorgen we het dossier aan het parket.

89 Decreet betreffende het stelsel van leren en werken in de Vlaamse Gemeenschap van 10 juli 2008.

90 Zie glossarium.

91 Besluit van de Vlaamse regering van 16 september 1997 betreffende de controle op inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs, laatst gewijzigd bij Besluit van de Vlaamse regering van 24 oktober 2008.

92 Decreet betreffende het onderwijs-II van 31 juli 1990, art. 74 undecies.

93 Decreet op het onderwijs XIX van 8 mei 2009.

94 Zie glossarium.

Afwezigheden ten gevolge van een definitieve uitsluiting

Vanaf dit schooljaar is de schriftelijke melding van T-codes vervangen door een elektronische zending. De scholen brengen AgODi via Edison⁹⁵ op de hoogte van elke definitieve uitsluiting.

Zo verminderen we de papierberg en kunnen we op een meer systematische manier beleidsinformatie over definitieve uitsluitingen verzamelen.

Ouders of een leerling die zich niet bereid tonen om een nieuwe school te zoeken kunnen we op vraag van de school een brief sturen om hen te wijzen op de leerplicht en het leerrecht van de leerling.

2.2. Evaluatie procedure

Problematische afwezigheden

Hieronder ziet u de evolutie van problematische afwezigheden over een tijdsspanne van 5 schooljaren. Tenzij anders aangegeven gaat het enkel over leerplichtige leerlingen. We baseren ons wat de totale leerlingenpopulatie betreft op de gegevens van 1 februari.

	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009
Aantal meldingen problematische afwezigheden	3 390	3 995	4 142	4 771	5 052
% t.o.v. schoolbevolking	0,8	1,0	1,0	1,2	1,2

Tabel 50: Aantal meldingen problematische afwezigheden van leerplichtige leerlingen vanaf het schooljaar 2004-2005 tot en met het schooljaar 2008-2009

Bij de leerplichtige leerlingen zien we een stijging van het aantal leerlingen dat problematisch afwezig is. Procentueel is er echter sprake van een status quo in vergelijking met vorig schooljaar.

Wanneer we de meldingen van leerplichtige en niet-leerplichtige leerlingen bekijken, zien we in de onderstaande tabel een stijging voor de verschillende schooljaren van zowel het aantal als het percentage meldingen.

	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009
Aantal meldingen problematische afwezigheden	4 437	5 341	5 478	6 194	6 571
% t.o.v. schoolbevolking	1,0	1,2	1,2	1,3	1,4

Tabel 51: Aantal meldingen problematische afwezigheden van leerplichtige en niet-leerplichtige leerlingen vanaf het schooljaar 2004-2005 tot en met het schooljaar 2008-2009

Deze stijging kan ondermeer betekenen dat scholen problematische afwezigheden steeds beter zijn gaan melden. In het kader van het spijbelactieplan werden scholen aangemoedigd om meer aandacht te besteden aan een betere registratie van afwezigheden. Het protocol dat de minister met de medische sector afsloot op 22 maart 2007, heeft ertoe bijgedragen dat scholen kritischer omgaan met doktersbriefjes en dixit-attesten steeds als een B-code registreren. Onder andere door deze acties is het scepticisme van scholen om problematische afwezigheden te registreren en te melden de laatste jaren afgenomen. Het probleem willen signaleren heeft in de meeste scholen de bovenhand genomen op de bezorgdheid over imagoverlies.

Toch kan een betere registratie niet langer als enige verklaring aangehaald worden voor de stijging van leerlingen met problematische afwezigheden. We moeten ons afvragen of het spijbelgedrag van jongeren de laatste jaren niet is toegenomen.

⁹⁵ Zie glossarium.

In onderstaande tabel zien we de evolutie van het aantal scholen dat problematische afwezigheden meldt.

	2004-2005	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009
Voltime onderwijs	47,3	48,8	50,4	55,9	52,5
Deeltijd onderwijs	95,8	95,8	97,9	97,9	97,9
BuSO	71,2	75,7	72,7	73,5	76,1
Totaal	51,9	53,6	54,7	59,5	56,8

Tabel 52: Percentage meldende scholen per hoofdstructuur en per schooljaar vanaf het schooljaar 2004-2005 tot en met het schooljaar 2008-2009

Tot vorig schooljaar evolueerde het percentage scholen dat problematische afwezigheden meldt in stijgende lijn. Dit schooljaar zien we voor het eerst een daling in het percentage meldende scholen. De daling is volledig te wijten aan het gewoon voltijd onderwijs.

In het voltijd onderwijs meldt ongeveer de helft van de scholen leerlingen met problematische afwezigheden. In het buitengewoon onderwijs melden meer dan drie vierde van de scholen leerlingen met problematische afwezigheden. In het deeltijd onderwijs melden vrijwel alle centra⁹⁶.

Een vaak gehoorde opmerking over de registratie van problematische afwezigheden is dat deze cijfers maar het topje van de ijsberg zijn. Op het moment van de jaarlijkse verificatiecontrole gaan de verificateurs aan de hand van de aanwezigheidsregisters na of de scholen de leerlingen met 30 halve dagen B-code ook effectief melden als problematisch afwezig. Het gebeurde in het verleden regelmatig dat een aansporing van de verificateurs nodig was om de elektronische zending te doen.⁹⁷ Er is dus een zekere vorm van controle op het zenden van problematische afwezigheden op het moment van een verificatiebezoek. Het is mogelijk dat scholen nalaten om bepaalde leerlingen te melden. Dat gebeurt vooral bij leerlingen die na verloop van tijd uitgeschreven worden. Als de verificateur vaststelt dat scholen nalaten alle leerlingen te melden of leerlingen met problematische afwezigheden veel te laat melden, volgt er een bijkomende controle.

In het verleden was het zo dat elke elektronische melding van problematische afwezigheden automatisch beantwoord werd met een standaardbrief vanuit het ministerie. De ervaring heeft ons echter geleerd dat een gestandaardiseerde werkmethode bij deze problematiek weinig effect heeft. Het is beter om in samenspraak met de school en het CLB zo geïndividualiseerd mogelijk te werken. De achterliggende oorzaken en situaties kunnen immers sterk verschillen. Een standaardbrief speelt dan te weinig in op de situatie.

Afwezigheden ten gevolge van een definitieve uitsluiting

In schooljaar 2008 – 2009 werden de gegevens over tucht voor de eerste keer opgevraagd via een elektronische zending. We vragen alle scholen een zending te doen voor elke leerling die definitief uitgesloten wordt.

Onderstaande cijfers dienen we omzichtig te interpreteren omwille van volgende redenen:

- Dit is het eerste schooljaar dat deze zending moet gebeuren. Scholen bleken hiervan niet altijd even goed op de hoogte te zijn, wat ook vastgesteld werd door het verificatiekorps.
- Scholen laten regelmatig na de uitsluitingen te melden die ingaan op het einde van het schooljaar.

In 2008 – 2009 werden ons de gegevens doorgestuurd van 768 definitieve uitsluitingen onder de leerplichtige leerlingen (0,2 % van de schoolbevolking) . Voor de leerplichtige en niet-leerplichti-

⁹⁶ Een uitzondering hierop is het deeltijd zeevisserijonderwijs.

⁹⁷ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2007). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2005-2006* (p. 95). Brussel: auteur.

ge leerlingen samen loopt dit aantal op tot 867 gemelde definitieve uitsluitingen (0,2 %) van de schoolbevolking.

Deze aantallen zijn om bovenvermelde redenen te beschouwen als een onderschatting van het werkelijk aantal definitief uitgesloten leerlingen. We zien dat bevestigd wanneer we de aantallen hier vergelijken met het aantal leerlingen waarvoor bij uitschrijving als reden definitieve uitsluiting vermeld wordt (1 435 leerlingen, zie hoofdstuk twee, blz. 44).

In onderstaande tabel lijsten we op hoeveel scholen definitieve uitsluitingen melden, opgedeeld volgens hoofdstructuur.

	Aantal meldende scholen	% op totaal aantal scholen
Volgtijds onderwijs	204	21,4
Deeltijds onderwijs	20	41,7
BuSO	40	35,4
Totaal	264	23,7

Tabel 53: Percentage meldende scholen per hoofdstructuur en voor het schooljaar 2008-2009

Minder dan een kwart van de scholen meldt definitief uitgesloten leerlingen.

In het voltijds onderwijs meldt ongeveer een op vijf scholen leerlingen die definitief uitgesloten werden. In het buitengewoon onderwijs melden meer dan een derde van de scholen definitief verwijderde leerlingen. In het deeltijds onderwijs melden ongeveer 4 scholen op 10 definitieve uitsluitingen.

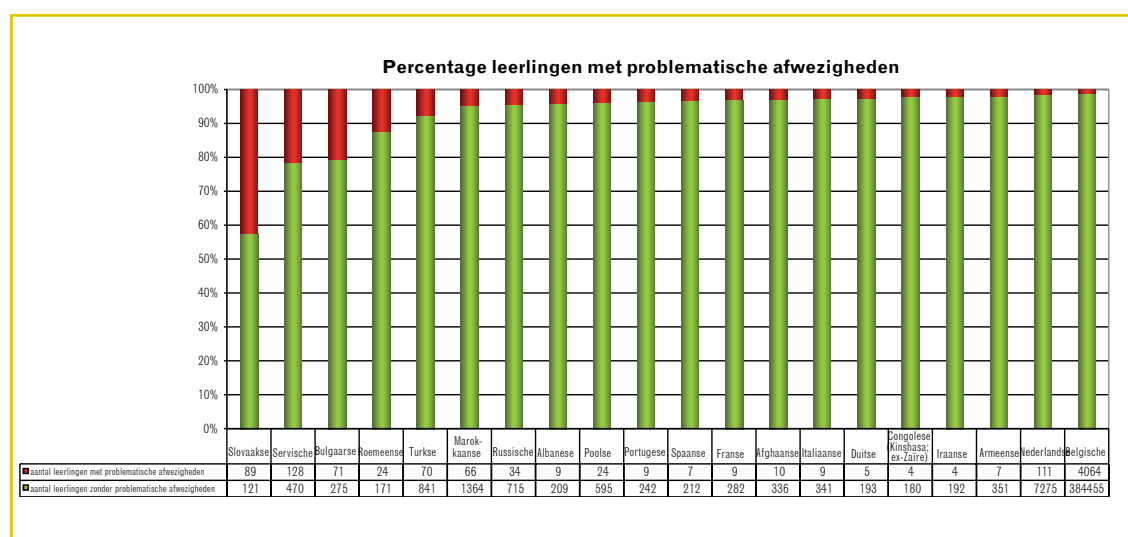
3. Resultaten

3.1. Problematische afwezigheden

Leerlingenkenmerken van leerlingen die scholen als problematisch afwezig melden

Nationaliteit

Figuur 8: Meldingen problematische afwezigheid per nationaliteit



In de bovenstaande grafiek zijn de leerlingen met problematische afwezigheden ingedeeld volgens hun nationaliteit⁹⁸. De Belgen omvatten zowel de autochtone als de nieuwe Belgen.

⁹⁸ We nemen enkel de 20 meest voorkomende nationaliteiten op in deze grafiek.

Uit de bovenstaande grafiek kunnen we, net zoals voor het basisonderwijs, afleiden dat het percentage meldingen hoger ligt bij leerlingen met een Oost-Europese nationaliteit. In een aantal gevallen gaat het over Roma-jongeren, vaak met Slovaakse nationaliteit. Hier kan men dezelfde opmerking maken als in hoofdstuk 2, namelijk dat het niet evident is om deze jongeren regelmatig naar school te laten gaan. Ook onder de Turkse en Marokkaanse jongeren ligt het percentage meldingen van problematische afwezigheden hoog.

Geslacht

In de onderstaande tabel ziet men de meldingen ingedeeld volgens het geslacht van de leerling.

Geslacht	Aantal meldingen		% t.o.v. de schoolbevolking			
	Voltijds		Deeltijds		BuSO	
M	1 352	0,7	1 088	29,7	387	4,1
V	1 334	0,7	624	34,6	267	5,0
Totaal	2 686	0,7	1 712	31,3	654	4,4

Tabel 54: Meldingen problematische afwezigheden volgens geslacht

Bij sommigen leeft de indruk dat jongens vaker problematisch afwezig zijn dan meisjes. Bovenstaande percentages tonen aan dat dit niet klopt. Zowel in het deeltijds als in het buitengewoon onderwijs is het percentage meisjes dat gemeld wordt groter dan het percentage jongens. In het voltijds onderwijs zijn de percentages voor meisjes en jongens gelijk. In absolute cijfers zijn wel meer jongens dan meisjes problematisch afwezig.

Geboortejaar

De onderstaande tabel geeft het percentage meldingen per geboortejaar weer.

Geboortejaar	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
1996 en later	93	0,2
1995	293	0,4
1994	546	0,8
1993	830	1,2
1992	1 323	1,8
1991	1 967	2,7
Totaal	5 052	1,2

Tabel 55: Meldingen problematische afwezigheden volgens geboortejaar

Uit de bovenstaande tabel kunnen we afleiden dat het percentage meldingen bij leerplichtige leerlingen stijgt met de leeftijd. De meerderheid van de gemelde leerlingen zijn 17- en 18-jarigen. Dat is een vaststelling die schooljaar na schooljaar dezelfde blijft.



Woonplaats

Hieronder ziet u of leerlingen die problematisch afwezig zijn vaker in een verstedelijkt gebied wonen.

Gewest	Verstedelijkingsgraad ⁹⁴	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
VL. G.	grootsteden	1 361	3,3
	regionale centrumsteden	753	1,5
	kleine steden	980	1,2
	stedelijke rand	433	0,8
	overgangsgebied	743	0,8
	platteland	375	0,6
B.H.G.		336	4,2
andere		71	0,8
Totaal		5 052	1,2

Tabel 56: Meldingen problematische afwezigheden volgens graad van verstedelijking

Er wonen heel wat meer leerlingen met problematische afwezigheden in de grootsteden Antwerpen en Gent en in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. Het percentage problematische afwezigheden stemt overeen met de verstedelijkingsgraad: in meer verstedelijkte gebieden wonen ook meer leerlingen met problematische afwezigheden.

Indicatoren kansarmoede

In de onderstaande tabel geven we weer hoeveel procent van de leerlingen uit het gewoon secundair onderwijs die scholen melden als problematisch afwezig, beantwoorden aan de kansarmoede-indicatoren. Meer info over deze indicatoren vindt u op pagina 31.

Indicator	% leerlingen met problematische afwezigheid	% van de totale schoolbevolking
Thuis taal niet Nederlands	31,2	9,3
Laag opleidings-niveau van de moeder	64,3	25,4
Trekkende bevolking	1,6	0,1
Thuisloos	2,9	0,3
Schooltoelage	32,9	23,2

Tabel 57: Percentage leerlingen uit het gewoon secundair onderwijs met problematische afwezigheden die beantwoorden aan een of meer van de indicatoren voor kansarmoede

De cijfers geven aan dat jongeren met problematische afwezigheden beduidend hoger scoren op de kansarmoede-indicatoren.

De jongeren die scoren op 'thuis taal niet Nederlands' zijn verhoudingsgewijs oververtegenwoordigd in de groep jongeren met problematische afwezigheden: bij bijna een derde van de leerlingen is de gezinstaal niet het Nederlands tegenover ongeveer een op 10 leerlingen bij de totale schoolbevolking. Er is dus duidelijk sprake van een relatie tussen de gezinstaal en de mate waarin leerlingen problematisch afwezig zijn. Deze relatie ligt in het verlengde van de PISA-resultaten waarin voor Vlaanderen eveneens een kloof werd vastgesteld tussen thuis taal en de onderwijsprestaties (thuis Nederlandssprekende jongeren scoorden duidelijk beter dan jongeren met een andere thuis taal).¹⁰⁰

Eenzelfde oververtegenwoordiging zien we voor jongeren van wie de moeder een laag opleidingsniveau heeft: bijna twee derde van de jongeren tegenover een kwart van de jongeren bij de totale schoolbevolking. Deze vaststelling sluit opnieuw aan bij eerder onderzoek waarin werd aange-

⁹⁹ Voor de indeling van gemeenten volgens de graad van verstedelijking baseerden we ons op de VRIND-classificatie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Een beschrijving vindt u in het glossarium.

¹⁰⁰ De Meyer, I. (2007). "Wetenschappelijke vaardigheden voor de toekomst. De eerste resultaten van PISA". Gent.

toond dat jongeren met laag opgeleide ouders een beduidend kleinere kans hebben om een diploma voltijds secundair onderwijs te behalen, ongeacht hun etnische herkomst.¹⁰¹

Schoolloopbaan van leerplichtige leerlingen die scholen als problematisch afwezig melden

Hoofdstructuur	Aantal	% t.o.v. het aantal meldingen problematische afwezigheid
Voltijds onderwijs	2 686	0,7
Deeltijds onderwijs	1 712	31,3
Buitengewoon onderwijs	654	4,4
Totaal	5 052	1,2

Tabel 58: Meldingen problematische afwezigheden volgens hoofdstructuur

Net als de voorbije schooljaren is er een groot verschil tussen de drie hoofdstructuren voor het percentage meldingen. Het deeltijds onderwijs, waar inmiddels bijna een derde van de leerlingen als problematisch afwezig gemeld wordt, scoort een stuk hoger dan het voltijds en buitengewoon onderwijs.

Hoe de verhoudingen zijn binnen de verschillende onderwijsvormen van het voltijds onderwijs kunt u nagaan in de onderstaande tabel.

Onderwijsvorm	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
Eerste graad	702	0,5
ASO	93	0,1
BSO	41	0,8
TSO	296	0,4
KSO	1 398	2,8
Modulair	41	2,7
Onthaal-klas	115	6,6
Totaal	2 686	0,7

Tabel 59: Meldingen problematische afwezigheden volgens onderwijsvorm in het voltijds secundair onderwijs

Bijna de helft van de meldingen zijn afkomstig uit het beroepsonderwijs. Ook procentueel bekeken zitten er meer leerlingen met problematische afwezigheden in het beroepsonderwijs dan in de andere onderwijsvormen. In tweede instantie volgt het kunstonderwijs. Het percentage leerlingen met problematische afwezigheden in het ASO is zeer klein en ook in het technisch onderwijs ligt dit met 0,4% van de schoolbevolking vrij laag.

De eerste graad, het modulair onderwijs en de onthaalklas werden in deze tabel opgenomen om het totaalbeeld van het voltijds onderwijs te schetsen, maar kunnen niet ondergebracht worden in de verschillende onderwijsvormen. De percentages problematisch afwezige leerlingen van zowel het modulair als het onthaalonderwijs zijn echter niet te verwaarlozen.

A- of B-stroom (eerste graad)

De onderstaande tabel geeft het aantal meldingen weer in de eerste graad, opgesplitst in de A- en de B-stroom.

	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
A-stroom	176	0,2
B-stroom	526	2,4
Totaal	702	0,5

Tabel 60: Meldingen problematische afwezigheden in de eerste graad

¹⁰¹ Duquet, N., Glorieux, I., Laurijssen, I., & Van Dorsselaer, Y. (2006). *Wit krijgt schrijft beter*. Antwerpen: Garant.

Het percentage meldingen in de B-stroom ligt 12 keer hoger dan het percentage meldingen in de A-stroom.

Studiegebied¹⁰² (tweede en derde graad)

Wat betreft de tweede, derde en vierde graad kan het percentage leerlingen ook opgesplitst worden per studiegebied¹⁰³.

	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
Juwelen	9	10,7
Decoratieve technieken	41	3,6
Lichaams-verzorging	211	3,0
Auto	43	2,3
Mode	26	1,7
Handel	447	1,6
Voeding	72	1,5
Bouw	57	1,4
Toerisme	26	1,3
Koeling en warmte	9	1,3
Maritieme opleidingen	2	1,3
Hout	84	1,3
Fotografie	2	1,1
Mechanica-elektriciteit	286	1,1
Personenzorg	355	1,1
Grafische communicatie en media	15	1,0
Beeldende kunsten	35	0,9
Land- en tuinbouw	30	0,7
Podiumkunsten	6	0,6
Chemie	9	0,2
Sport	12	0,2
Algemeen secundair onderwijs	92	0,1
Totaal	1869	0,8

Tabel 61: Meldingen problematische afwezigheden volgens studiegebied

De studiegebieden Decoratieve Technieken en Juwelen worden uitsluitend aangeboden in het BSO en tellen procentueel gezien ook de meeste leerlingen met problematische afwezigheden. Dat is analoog met vorige rapporten¹⁰⁴. De studiegebieden waar weinig of geen leerlingen met problematische afwezigheden zitten zijn het ASO (0,1%) en, binnen het TSO, Chemie (0,2%). Ook in het studiegebied Sport (0,2% / ASO-TSO-overschrijdend) zijn relatief weinig leerlingen regelmatig problematisch afwezig.

¹⁰² Zie glossarium.

¹⁰³ Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de studiegebieden en structuuronderdelen in het voltijds secundair onderwijs van 21 december 2007.

¹⁰⁴ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*. Brussel: auteur.

Schoolse vertraging

Het is te verwachten dat leerlingen die vaak problematisch afwezig zijn schoolse vertraging oplopen. Of er een samenhang is, ziet u in de onderstaande tabel.

	Aantal meldingen	Percentage	Percentage t.o.v. school-bevolking
4 j of meer vertraging	4	0,2	20,0
3 j vertraging	156	6,2	14,7
2 j vertraging	721	28,5	5,8
1 j vertraging	1 146	45,5	1,5
Geen vertraging	503	19,9	0,2
Totaal	2 530	100	0,7

Tabel 62: Schoolse vertraging bij leerlingen die gemeld werden als problematisch afwezig

Uit bovenstaande cijfers blijkt er inderdaad een samenhang te zijn tussen problematische afwezigheden en schoolse vertraging. Tachtig procent van de leerlingen die gemeld worden als problematisch afwezig hebben ten minste 1 jaar vertraging opgelopen. Ter vergelijking, 22,6% van de totale schoolbevolking heeft in het schooljaar 2008-2009 een schoolse vertraging van ten minste 1 jaar opgelopen.

Leerlingen met eerdere meldingen

Uit de onderstaande tabel kan men afleiden hoeveel leerlingen verschillende schooljaren op rij gemeld worden als problematisch afwezig.

Gemeld in het schooljaar	Aantal meldingen	%
Enkel 2008-2009	3 382	66,9
2008-2009 én 2007-2008	1 299	25,7
2008-2009, 2007-2008 én 2006-2007	371	7,3
Totaal	5 052	100,0

Tabel 63: Verschillende schooljaren op rij gemeld als problematisch afwezig

Een derde van de gemelde leerlingen wordt meer dan één schooljaar op rij gemeld als problematisch afwezig. Van de leerlingen onder hen die recht hebben op een schooltoelage wordt dit schooljaar de toelage voor het eerst teruggevorderd.

Spreiding in de tijd van problematische afwezigheden

Om na te gaan binnen welke termijn leerlingen B-codes sprokkelen, hebben we de spreiding in de tijd bekeken.

maand	1e B-code		10e B-code		30e B-code	
	aantal	%	aantal	%	aantal	%
sept.	3046	60,3	664	13,1	52	1,0
okt.	937	18,5	1121	22,2	285	5,6
nov.	442	8,7	1161	23,1	472	9,3
dec.	166	3,3	613	12,1	525	10,4
jan.	286	5,7	736	14,6	776	15,4
feb.	87	1,7	338	6,7	665	13,2
mrt.	63	1,2	274	5,4	955	18,9
apr.	18	0,4	79	1,6	472	9,3
mei	7	0,1	55	1,1	636	12,6
jun.	0	0	6	0,1	214	4,2
Totaal	5052	100	5052	100	5052	100

Tabel 64: Spreiding in de tijd van problematische afwezigheden

Het is opvallend dat meer dan de helft van de leerlingen met een melding problematische afwezigheden al een eerste B-code laat optekenen in de maand september. Een goede 90% van

de leerlingen met een melding problematische afwezigheden heeft in het eerste trimester een eerste B-code.

70 % van de leerlingen verzamelt in het eerste trimester 10 B-codes. Dat is een cruciaal moment omdat de school verplicht is om vanaf dan het CLB in te schakelen.

Meer dan een kwart van de leerlingen met een melding problematische afwezigheden is in het eerste semester al 30 halve dagen of meer problematisch afwezig geweest. Vanaf januari komen er daar maandelijks nog honderden leerlingen bij. Opvallend is dat er in de laatste maand van het schooljaar in verhouding nog weinig bijkomende leerlingen met 30 B-codes worden gemeld.

Achterliggende oorzaken bij problematische afwezigheden

Wanneer een leerling afwezig is, is het belangrijk dat de school actief op zoek gaat naar de achterliggende oorzaken van die afwezigheid. Afwezigheden die op het eerste gezicht volstrekt verantwoord lijken, bijvoorbeeld omdat ze gewettigd zijn door een doktersattest, kunnen bij nader inzien toch een problematische achtergrond hebben. Door als school te werken aan een goede signaaldetectie kan worden voorkomen dat problemen van leerlingen uitmonden in meer afwezigheden.

In de zending problematische afwezigheden kunnen scholen aanduiden wat volgens hen de achterliggende oorzaak van de afwezigheid is. Ze maken daarbij een selectie uit een lijst van oorzaken en kunnen verschillende oorzaken aanduiden voor één leerling. De lijst waaruit scholen een of verschillende oorzaken kunnen selecteren werd aangepast in het schooljaar 2007-2008. Scholen hebben de mogelijkheid om naast leerlinggerelateerde oorzaken ook school- of maatschappijgerelateerde oorzaken aan te duiden.

De onderstaande tabel geeft weer welke oorzaken scholen het vaakst aanduiden.

Oorzaak	Aantal keer aangeduid	% op het totale aantal meldingen
Zwakke motivatie/schoolmoe	3 726	73,8
Laag schools welbevinden	2 261	44,8
Opvoedingsonmacht van de ouders	2 136	42,3
Problematische gezinssituatie	1 786	35,4
Manifeste onwil van de leerling	1 411	27,9
Niet of laatijdig ingediende medische attesten	1 359	26,9
Schoolloopbaanproblemen	1 005	19,9
Geen of verstoord contact ouders-school	898	17,8
Manifeste onwil van de ouders	503	10,0
Slachtoffer van pesten, steaming, geweld op school	397	7,9
Leerling is vermist of spoorloos	315	6,2
Arbeidsmarkt	289	5,7
Dixit-attesten	262	5,2
Verslavingsproblematiek	196	3,9
Zwangerschap	173	3,4
Relatieproblemen leerling-leerkrachten	150	3,0
Samenwerking met het CLB is onvoldoende	102	2,0
Vakantie	88	1,7
Problemen met toezicht	29	0,6
Beschikbaarheid personeel	6	0,1
Andere	607	12,0

Tabel 65: Oorzaken voor problematische afwezigheden zoals gemeld door de school

Hoewel scholen nog het vaakst een verklaring zoeken in een leerlinggebonden oorzaak, met name een zwakke motivatie, scoort "Laag schools welbevinden" eveneens hoog. Dat is niet noodzakelijk een leerlinggebonden oorzaak. Ook pestgedrag wordt vaker dan voorheen gerapporteerd

als oorzaak van problematische afwezigheden. Uit wetenschappelijk onderzoek¹⁰⁵ blijkt dat de "beleving en tevredenheid op klas- en schoolniveau" de grootste voorspeller is voor welbevinden op school. Zaken als inspraak op school en in de klas, het schoolklimaat, voorzieningen en infrastructuur, regels, hebben heel wat invloed op het welbevinden van leerlingen op school.

In meer dan een derde van de gevallen geven scholen aan dat een problematische gezinssituatie mee aan de basis ligt van de afwezigheden op school. Scholen ervaren ook hoe langer hoe meer dat heel wat ouders niet bij machte zijn om verandering te brengen in de problematische afwezigheden van hun kinderen. Minder vaak hebben scholen te maken met echte onwil van de ouders. Dat wordt in overweging genomen wanneer men maatregelen of sancties neemt t.a.v. ouders van jongeren met problematische afwezigheden. In het spijbelactieplan wordt dan ook een duidelijk onderscheid gemaakt tussen enerzijds de dossiers waar er sprake is van onwil van de ouders en anderzijds de dossiers waar het gaat om een problematische opvoedingssituatie.

Doktersattesten liggen nog steeds vaak aan de grondslag van het registreren van een B-code. Ofwel omdat leerlingen nalatig zijn en ze de attesten niet of laattijdig indienen (in meer dan een kwart van de meldingen), ofwel omdat het gaat om dixit-attesten. Het protocol met de medische sector dat afgesloten werd op 22 maart 2007 wil er voor zorgen dat er in de toekomst geen misbruik meer gemaakt wordt van doktersbriefjes. Vanaf het schooljaar 2007-2008 registreren scholen attesten die een niet-medische reden vermelden voor een afwezigheid consequent als een problematische afwezigheid.

In 6,2 % van de meldingen is er sprake van een leerling die spoorloos of vermist is, dit is bijna een verdubbeling in vergelijking met vorig schooljaar. Hoewel het nog steeds gaat om een klein aantal leerlingen is deze verdubbeling een opvallende vaststelling.

Ook luxeverzuij wordt in 2008-2009 dubbel zo vaak gemeld als oorzaak van afwezigheden dan het schooljaar voordien.

Uit een onderzoek door de inspectie¹⁰⁶, gebaseerd op de bevindingen van het schooljaar 2003-2004, blijkt dat scholen zich op het vlak van signaaldetectie nog verder kunnen professionaliseren. Naar aanleiding hiervan namen we in het spijbelactieplan een actie op om scholen aan te zetten tot een betere registratie van afwezigheden en hen ertoe te bewegen nog meer stil te staan bij de achterliggende oorzaken van afwezigheden.

Uit bovenstaande tabel blijkt dat scholen meer dan vroeger oorzaken signaleren die niet louter leerlinggebonden zijn.

Betrokken externen bij problematische afwezigheden van leerplichtige leerlingen

De achtergrond van problematische afwezigheden kan zodanig complex of ernstig zijn dat een zeer intensieve en meer gespecialiseerde begeleiding door externen vereist is.

Het CLB staat, door haar draaischijffunctie, in voor de inschakeling van externen voor de begeleiding van leerlingen met problematische afwezigheden. In welke mate externen betrokken zijn, hangt onder meer af van het hulpverleningsaanbod in de betrokken regio.

Een van de acties van het spijbelactieplan is er op gericht om het lokale netwerk beter uit te bouwen. Een concreet voorbeeld hiervan zijn de lokale afspraken met justitie en politie. Ook de parketcriminologen jeugd en gezin zorgen ervoor dat de kloof tussen de school en het parket kleiner wordt.

¹⁰⁵ Engels, N., Aelterman, A., Schepens, A. & Van Petegem, K. (2003). Het welbevinden in de schoolsituatie bij leerlingen secundair onderwijs: de ontwikkeling van een bevragsingsinstrument. *Pedagogische Studiën*, 80 (3), 192-209.

¹⁰⁶ Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Onderwijsinspectie (2005). *Onderwijsspiegel schooljaar 2003-2004, verslag over de toestand van het onderwijs* (p. 31). Brussel: auteur.

Scholen duiden in de zending problematische afwezigheden aan welke externen naast het CLB betrokken zijn bij de begeleiding van de spijbelende leerling. De onderstaande tabel geeft aan welke externen scholen het vaakst aanduiden voor hun betrokkenheid bij de begeleiding van leerlingen met problematische afwezigheden. Ook deze lijst werd vorig schooljaar geactualiseerd.

Betrokken externen	Aantal maal aangeduid	% op het totale aantal meldingen
politie	1 275	25,2
familie, sociaal netwerk	1 239	24,5
justitie	782	15,5
Comité voor bijzondere jeugdzorg/bemiddelings-commissie	637	12,6
gezins- en thuisbegeleidingsdiensten	454	9,0
samenwerkingsverbanden of overkoepelende structuren	370	7,3
medisch personeel	368	7,3
OCMW	183	3,6
time-out/zorgboerderij	132	2,6
centrum voor geestelijke gezondheidszorg	122	2,4
centrum voor drughulpverlening	66	1,3
centrum voor algemeen welzijn	65	1,3
asielcentrum	48	1,0
LOP	19	0,4
commissie leerlingenrechten	2	0,0
beroepscommissie	2	0,0
andere	301	6,0

Tabel 66: Betrokken externen bij de begeleiding van problematische afwezigheden zoals gemeld door de school

De politie blijkt het vaakst betrokken te zijn bij de opvolging van spijbelende leerlingen. In tweede instantie speelt de familie of het sociaal netwerk van de jongere een belangrijke rol bij de begeleiding van spijbelgedrag.

Spijbelen kan een eerste signaal zijn van een problematische opvoedingssituatie. In dit geval kan het CLB doorverwijzen naar het comité voor bijzondere jeugdzorg. Dit gaat weliswaar altijd om vrijwillige hulpverlening. Wanneer vrijwillige hulpverlening geen uitkomst biedt, wordt via de bemiddelingscommissie een beroep gedaan op de jeugdrechtbank. Scholen duiden de bemiddelingscommissie echter niet zo vaak aan als betrokken partij bij de begeleiding. Justitie wordt in iets meer dan 15% van de gevallen ingeschakeld.

Niet alle jongeren bij wie er sprake is van een problematische opvoedingssituatie worden doorgegeven als problematisch afwezig. Jongeren die onderworpen zijn aan maatregelen opgelegd in het kader van de bijzondere jeugdzorg of jeugdbescherming worden niet beschouwd als problematisch afwezig. Hun afwezigheden zijn van rechtswege gewettigd aangezien ze op het moment van hun afwezigheid begeleid worden. Vergelijkbaar zijn jongeren die deelnemen aan een schoolvervangend project zoals time-out. Ook zij zijn, na akkoord van de directie van de school waar ze ingeschreven zijn, gewettigd afwezig. Dat is wellicht ook de verklaring waarom scholen time-out minder vaak aanduiden als betrokken partij bij problematische afwezigheden.

Medisch personeel zoals huisartsen zijn regelmatig betrokken partij bij de begeleiding. De rol die artsen spelen bij problematische afwezigheden is niet eenduidig. Enerzijds heeft de arts een vertrouwensrol, anderzijds zorgen een aantal artsen soms ook voor een attest wanneer een leerling problematisch afwezig is. Het cijfer in de tabel maakt hier geen onderscheid, en moet dus niet enkel bekeken worden als een cijfer dat aangeeft hoe vaak medici bij de begeleiding van de leerling met problematische afwezigheden betrokken werden. De regelgeving¹⁰⁷ stelt dat doktersbriefjes waarrond twijfel bestaat of die onaanvaardbaar zijn, door de school gesignaleerd kunnen

¹⁰⁷ Ministeriële omzendbrief SO/2005/04 over afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs, d.d. 08/07/2005.

worden aan de CLB-arts, die het best geplaatst is om, rekening houdend met de deontologische artsencode, deze zaak verder op te volgen. De CLB-arts zal dat echter bij voorkeur doen vanuit een constructieve vraag naar samenwerking in het belang van (de begeleiding van) de problematisch afwezige jongere, en niet vanuit de positie van 'controle-arts' voor zijn collega.

Andere opgesomde externen in de tabel worden in mindere mate betrokken.

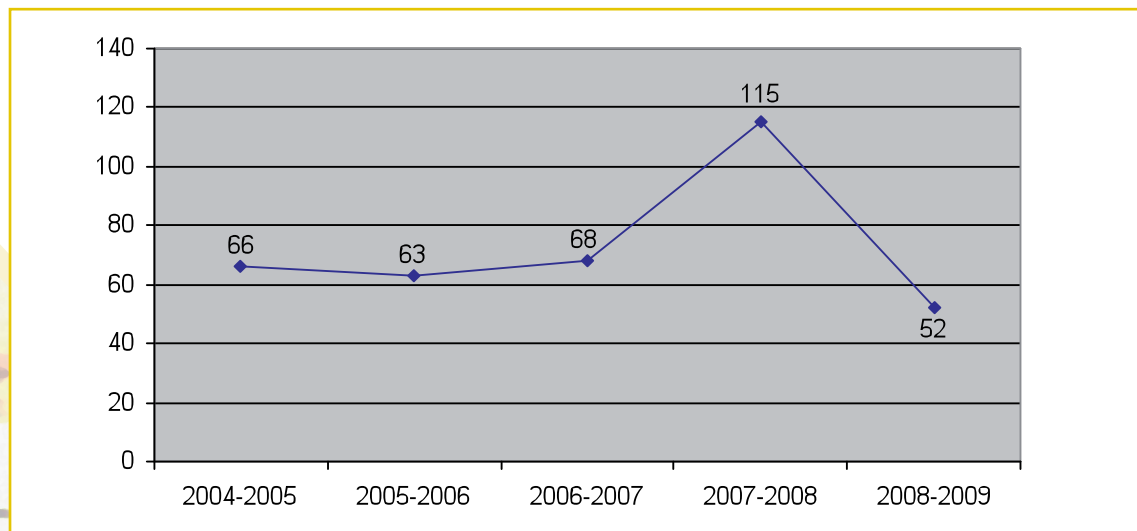
Externen hoeven weliswaar niet enkel ingeschakeld te worden voor begeleiding. Ze kunnen ook een preventieve taak op zich nemen. Het CLB heeft bij dit preventieve beleid een schoolondersteunende taak. Het kan verrijkend zijn voor het afwezigheidsbeleid van een school om in dialoog te treden met niet-onderwijsorganisaties, denken we maar aan onthaalbureaus, minderheden-centra, verenigingen waar armen het woord nemen enzovoort. Een belangrijk forum om scholen in contact te brengen met deze externe partners is het Lokaal Overlegplatform¹⁰⁸. Binnen de LOP's kan het overleg tussen scholen en externen over de problematische afwezigheden op de agenda worden gezet. Het LOP kan eveneens een plaats zijn om goede praktijkvoorbeelden op het vlak van spijbelproblematiek uit te wisselen. In het spijbelactieplan zijn een aantal extra taken toegekend aan de LOP's om de spijbelproblematiek tegen te gaan.¹⁰⁹

3.2. Zorgwekkende dossiers in het kader van problematische afwezigheden

Onder zorgwekkende dossiers verstaan we die dossiers waarbij elke vorm van vrijwillige begeleiding uitgeput is en waarbij er sprake is van totale onwil bij de ouders en/of de leerling. Wanneer er volgens de school of het CLB sprake is van een zorgwekkend dossier hebben zij de mogelijkheid om het dossier aan ons over te maken. Het dossier omvat een chronologisch overzicht met de stappen van de school, het CLB en eventuele externe hulpverleningsdiensten alsook een individuele registratiefiche van de afwezigheden.

Na het bekijken van het dossier wordt in overleg met de school of het CLB eerst een waarschuwende brief verstuurd. Daarin wijzen we de ouders op de eventuele strafrechtelijke sancties wanneer ze zich blijven onttrekken aan de wet op de leerplicht.

Figuur 9: Evolutie aantal zorgwekkende dossiers



In 2008-2009 bedroeg het totale aantal ingestuurde dossiers 52. Uit de bovenstaande grafiek blijkt dat er vorig schooljaar sprake was van een indrukwekkende piek in het aantal dossiers. Dit jaar stellen we een terugval vast, het aantal dossiers ligt zelfs nog wat lager dan voor de piek.

¹⁰⁸ Zie glossarium.

¹⁰⁹ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2006). *Een sluitende aanpak voor spijbelen en schoolverzuim* (p. 75-76). Brussel: auteur.

Hoofdstructuur	Aantal dossiers	%
Volgtijds onderwijs	41	1,6
Deeltijds onderwijs	3	0,2
BuSO	8	0,1
Totaal	52	1,1

Tabel 67: Zorgwekkende dossiers per hoofdstructuur

Het aantal zorgwekkende dossiers blijft zeer beperkt ten opzichte van het totale aantal leerlingen met problematische afwezigheden (1,1%). De piek vorig schooljaar is mogelijk te verklaren door de sensibilisering die in het schooljaar 2007-2008 heeft plaats gevonden rond het zenden van problematische afwezigheden en het insturen van een zorgwekkend dossier. In het tijdschrift "Klasse"¹¹⁰ werd hier bijvoorbeeld aandacht aan besteed.

Voor zorgwekkende dossiers geldt dat zij het best zo veel mogelijk lokaal opgevolgd worden en dat er regionaal goede contacten zijn tussen scholen, CLB's, hulpverleningsinstanties en ook politie en justitie. Het uitbreiden en versterken van deze lokale netwerken is een van de acties waaraan gewerkt wordt in het kader van het spijbelactieplan. Mogelijk zien we nu ook voor het eerst het effect van deze acties.

Voor al deze dossiers verstuurd we brieven naar de ouders of andere betrokkenen. Zowel het CLB als de school brengen we op de hoogte van de ondernomen stappen en bezorgen we een kopie van de verstuurd brieven.

De dossiers waarbij, na overleg met de school of het CLB, geen vooruitgang wordt vastgesteld, maken we over aan de parketten. Er zijn uiteindelijk 9 dossiers aan de procureurs overgemaakt.

Geboortejaar	Aantal dossiers	% t.o.v. het aantal meldingen problematische afwezigheden
1996	2	2,2
1995	6	2,1
1994	9	1,7
1993	9	1,1
1992	12	0,9
1991	14	0,7
Totaal	52	1,1

Tabel 68: Zorgwekkende dossiers per geboortejaar

In verhouding tot de meldingen van problematische afwezigheden gaat het bij zorgwekkende dossiers vaker om jongere kinderen. Dat is in tegenstelling met de meldingen problematische afwezigheden waar het percentage stijgt in verhouding tot de leeftijd (zie tabel 55). Het zwaartepunt verschuift naar jongere leerlingen. Waar het vorig jaar vooral 15- en 16-jarigen waren die onderwerp uitmaakten van een zorgwekkend dossier, gaat het dit schooljaar voornamelijk om 13- en 14-jarigen.

3.3. Definitieve uitsluitingen

Zoals we eerder aangaven zijn leerlingen die definitief uitgesloten worden in theorie gewettigd afwezig. In de praktijk zijn dit echter vaak leerlingen die voor een langere periode geen lessen meer volgen en waarbij er in elk geval sprake is van een problematische schoolloopbaan.

Omwille van de eerder vermelde redenen dienen we de gegevens m.b.t. definitieve uitsluitingen die scholen aan AgODi doorgaven voorzichtig te interpreteren (zie hoofdstuk drie, blz. 58). We proberen toch een aantal tendensen mee te geven.

¹¹⁰ Ministerie van Onderwijs en Vorming (2007). *Klasse voor leerkrachten 179*. Brussel: auteur.

Leerlingenkenmerken

Nationaliteit

Nationaliteit	Meldingen definitief uitgesloten leerlingen	% t.o.v. de school-bevolking
Belgische	677	0,2
Niet-Belgische	91	0,5
Totaal	768	0,2

Tabel 69: Meldingen van leerlingen die definitief uitgesloten werden per nationaliteit

In verhouding tot de leerlingenpopulatie worden er meer niet-Belgen definitief uitgesloten van school.

Geslacht

Geslacht	Meldingen definitief uitgesloten leerlingen	% t.o.v. de school-bevolking
M	602	0,3
V	166	0,1
Totaal	768	0,2

Tabel 70: Meldingen van leerlingen die definitief uitgesloten werden per geslacht

Uit de bovenstaande cijfers blijkt dat in verhouding drie keer meer jongens dan meisjes definitief uitgesloten worden.

Geboortejaar

	Meldingen definitief uitgesloten leerlingen	% t.o.v. de schoolbevolking
1996	31	0,1
1995	85	0,1
1994	161	0,2
1993	159	0,2
1992	183	0,3
1991	149	0,2
Totaal	768	0,2

Tabel 71: Meldingen van leerlingen die definitief uitgesloten werden per geboortejaar

Vooraf de 15- tot 17-jarigen worden met tucht van school verwijderd.

Woonplaats

Gewest	Verstedelingsgraad ¹⁰⁶	Meldingen definitief uitgesloten leerlingen	% t.o.v. schoolbevolking
VL. G.	grootsteden	109	0,3
	regionale centrumsteden	184	0,4
	kleine steden	158	0,2
	stedelijke rand	72	0,1
	overgangsgebied	130	0,1
	platteland	69	0,1
B.H.G.		27	0,3
andere		19	0,2
Totaal		768	0,2

Tabel 72: Meldingen van leerlingen die definitief uitgesloten werden volgens verstedelingsgraad

In de centrumsteden, de grootsteden en het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wonen verhoudingsgewijs meer leerlingen die definitief uitgesloten worden.

¹¹¹ Voor de indeling van gemeenten volgens de graad van verstedelijking baseerden we ons op de VRIND-classificatie van de Studiedienst van de Vlaamse Regering. Een beschrijving vindt u in het glossarium.

Schoolloopbaan van leerlingen van wie scholen melden dat ze definitief uitgesloten werden

Hoofdstructuur

Hoofdstructuur	Meldingen definitief uitgesloten leerlingen	% t.o.v. de school-bevolking
Voltime onderwijs	630	0,2
Deeltijd onderwijs	49	0,9
BuSO	89	0,6
Totaal	768	0,2

Tabel 73: Meldingen van leerlingen die definitief uitgesloten werden per hoofdstructuur

Het hoogste percentage leerlingen dat definitief uitgesloten wordt, zit in het deeltijd onderwijs. Ook het buitengewoon onderwijs scoort hoger dan het gewoon voltijd onderwijs.

Onderwijsvorm

Hieronder bekijken we het aantal meldingen van definitief uitgesloten leerlingen in het voltijd onderwijs, opgesplitst naar de verschillende onderwijsvormen. Voor de volledigheid geven we ook de cijfers voor de onthaakklas en de eerste graad.

Onderwijsvorm	Aantal meldingen	% t.o.v. schoolbevolking
Eerste graad	251	0,2
ASO	15	0,0
BSO	2	0,0
TSO	73	0,1
KSO	286	0,6
Modulair	4	0,3
Onthaal-klas	3	0,2
Totaal	630	0,2

Tabel 74: Meldingen van leerlingen die definitief uitgesloten werden in het voltijd onderwijs

De meeste leerlingen die definitief uitgesloten worden, zitten in het BSO.

Datum van uitsluiting

Van de uitsluitingen gebeurt 28% vóór 1 februari en 72% na 1 februari. Van deze groep leerlingen werden er vaker uitgesloten in de maanden maart, april en mei dan in de andere maanden.

4. Besluit

Slechts een zeer beperkt deel van de leerlingen in het secundair onderwijs gaat niet regelmatig naar school. In het schooljaar 2008 – 2009 werden ons 5 052 (1,2%) leerplichtige jongeren gemeld die minstens 30 halve dagen ongewettigd afwezig bleven van school.

De opdracht van de overheid bij de aanpak van relatief schoolverzuim bij individuele leerlingen blijft beperkt. Het is immers van cruciaal belang dat deze leerlingen zo veel mogelijk lokaal en in eerste instantie door de school en het CLB opgevolgd worden. Onze taak bestaat vooral uit het goed in kaart brengen van deze problematiek.

Jaar na jaar ontvangen we van de scholen een stijgend aantal meldingen van problematische afwezigheden. Voorheen zochten we de reden daarvoor vooral bij een betere bekendheid met en registratie van de meldingen. Deze verklaring alleen lijkt echter te beperkt. We moeten onder ogen zien dat het aantal spijbelaars over de jaren heen toeneemt. Met de gegevens waarover wij beschikken, kunnen we echter geen uitspraken doen over de mogelijke oorzaken van deze vaststelling.

Wel kunnen we het profiel beschrijven van de leerlingen die problematisch afwezig blijven van school. Leerlingen die niet de Belgische nationaliteit hebben zijn procentueel gezien meer problematisch afwezig dan Belgen. Dat geldt vooral voor leerlingen met een Oost-Europese nationaliteit.

Meisjes uit het deeltijds en buitengewoon secundair onderwijs zijn procentueel gezien vaker afwezig dan hun mannelijke medeleerlingen.

De gemelde leerlingen zijn vooral 17- tot 18-jarigen en ze wonen voornamelijk in Brussel of een andere grootstad.

In het deeltijds secundair onderwijs blijft bijna een derde van de leerlingen problematisch afwezig. Binnen het voltijds onderwijs zien we vooral problematische afwezigheden in het beroeps-onderwijs en de B-stroom van de eerste graad, het onthaalonderwijs en het modulair onderwijs.

Er is een duidelijk verband tussen problematisch afwezig blijven van school en schoolse vertraging.

Scholen zien schoolmoeheid als belangrijkste reden voor het problematisch afwezig zijn. Daarnaast worden een laag welbevinden op school en opvoedingsonmacht van de ouders het vaakst aangeduid als achterliggende redenen. Uiteraard gaat het hier om de perceptie van de school. Achter de problematische afwezigheden schuilt vaak een complexe problematiek, waar school en CLB geen afdoend antwoord op kunnen bieden. Dan worden ook externen ingeschakeld. In het merendeel van de gevallen worden de politie en de familie of het sociaal netwerk van de leerling ingeschakeld.

Waar mogelijk proberen we scholen en CLB's te ondersteunen in die dossiers die werkelijk vastgelopen zijn. Zowel bij leerlingen van wie de afwezigheden als zorgwekkend beschouwd worden als bij leerlingen die na een definitieve uitsluiting niet opnieuw inschrijven, sturen we op vraag van de school of het CLB een brief naar de ouders of maken we het dossier over aan het parket.

Het aantal dergelijke dossiers is zeer beperkt en zelfs lager dan de voorbije schooljaren.

De nieuwe manier van melden van definitieve uitsluitingen is duidelijk nog niet ingeburgerd. We kunnen wel al meegeven dat voornamelijk jongens tussen 15 en 17 definitief uitgesloten worden. Het betreft vooral leerlingen uit het deeltijds beroepsonderwijs die wonen in een stedelijk gebied.

Regelmatig gaat het om jongeren met dergelijk complexe problematieken dat binnen een schoolse context geen oplossing meer voorhanden is. Door de wachtlijsten in bijzondere jeugdbijstand en psychiatrie kan hun nood aan bijstand niet ingevuld worden. Voor deze jongeren zijn de opvangmogelijkheden vaak zeer beperkt.



5. Aanbevelingen

We hernemen de aanbevelingen zoals die opgenomen werden in het vorige rapport¹¹². Deze aanbevelingen zijn ook opgenomen in het jaarverslag 2008 van het Agentschap voor Onderwijsdiensten¹¹³:

- Binnen onderwijs alleen kunnen we de problemen van jongeren die herhaaldelijk uitgesloten worden niet oplossen. Het blijft belangrijk om andere beleidsdomeinen zoals welzijn en justitie te blijven wijzen op hun verantwoordelijkheid.
- We stellen vast dat het niet of laattijdig indienen van doktersattesten vrij vaak aanleiding geeft tot het registreren van B-codes. Er staat dan ook geen duidelijke termijn op het binnenbrengen van doktersattesten. Scholen benaderen dit naar eigen goeddunken. De regelgeving spreekt zich momenteel niet uit over wat een laattijdig doktersattest is. Als er achteraf een rechtsgeldig doktersattest wordt binnengebracht blijven sommige scholen de B-code behouden, andere zetten een D. We moeten, zeker door de koppeling van problematische afwezigheden aan schooltoelage, streven naar meer duidelijkheid en eenvormigheid.
- Daarnaast is een blijvende sensibilisering en opvolging van de scholen nodig wat betreft het correct bezorgen van gegevens over problematische afwezigheden en tucht.

112 Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009), *Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008*, Brussel: auteur

113 Agentschap voor Onderwijsdiensten (2009), *AgODi jaarverslag 2008*, Brussel: auteur
www.agodi.be



Glossarium

A-stroom: Leerlingen van de eerste graad die in het eerste leerjaar A en het 2^{de} leerjaar van de 1^{ste} graad zitten.

absoluut schoolverzuim: Schoolverzuim waarbij een leerling niet in een school of onderwijsinstelling is ingeschreven en ook geen huisonderwijs volgt.

ambtshalve afschrijving: De gemeente en/of politie heeft sterke vermoedens dat een gezin definitief uit de gemeente is vertrokken, maar weet niet waar ze verblijven. Het gezin wordt dan geschrapt uit het bevolkingsregister van de gemeente.

andere instellingen (cfr. leerplicht): Instellingen die niet behoren tot de gefinancierde of gesubsidieerde scholen. Daaronder vallen onder meer de erkende scholen, de Europese scholen, de internationale scholen, de private scholen, de Syntra, de centra voor deeltijdse vorming en de instellingen en voorzieningen bijzondere jeugdzorg.

Antwoord toereikend (controle op de inschrijvingen): Ofwel hebben we deze leerlingen teruggevonden in de bestanden met ingeschreven leerlingen ofwel hebben we een antwoord ontvangen van ouders of gemeenten waaruit blijkt dat de leerlingen aan de leerplicht voldoet.

Antwoord niet toereikend (controle op de leerplicht): Deze leerlingen hebben we noch teruggevonden in onze bestanden, noch hebben wij van ouders of gemeente een antwoord ontvangen waaruit blijkt dat de leerlingen aan de leerplicht voldoen.

B-stroom: Leerlingen van de eerste graad die in het eerste leerjaar B en het beroeps-voorbereidend leerjaar zitten.

bemiddelingscommissie: Een bemiddelings-commissie is opgericht in elk gerechtelijk arrondissement. De hoofdopdracht bestaat uit het bemiddelen tussen de betrokkenen als de vrijwillige hulpverlening vanuit het Comité Bijzondere Jeugdzorg vastloopt.

centrum deeltijdse vorming: Een centrum ingericht door een vzw, actief in het vormings- en jeugdwerk, waar vormingsprogramma's worden aangeboden aan jongeren die door diverse omstandigheden (sociale, persoonlijke, maatschappelijke, ...) niet meer kunnen participeren aan het bestaande schoolse systeem.

code B: Registratiecode voor problematische afwezigheden.

code T: Registratiecode voor afwezigheden ten gevolge van een tijdelijke of definitieve uitsluiting.

collectief huisonderwijs: Zie huisonderwijs.

Comité Bijzondere Jeugdzorg: Het Comité Bijzondere Jeugdzorg is een overheidsinstelling die hulp biedt aan ouders en kinderen in problematische opvoedingssituaties. De hulpverlening is vrijwillig, in tegenstelling tot de jeugdrechtbank, waar de hulpverlening gedwongen is. Naast die

opdracht van zorg en bijstand aan jongeren en gezinnen, bestaat haar tweede opdracht in het uitwerken van preventieprogramma's.

Commissie voor Advies Buitengewoon Onderwijs (CABO): In elke provincie is een commissie van advies voor het buitengewoon onderwijs opgericht. Deze commissie is bevoegd voor de leerlingen die onderwijs- en/of opvoedingsactiviteiten volgen in scholen die in de provincie gelegen zijn en voor de kinderen in die provincie die vanwege een ernstige handicap geen onderwijs op school kunnen volgen. Eén van de bevoegdheden van de CABO behelst de vrijstelling van de leerplicht: de CABO neemt, op verzoek van de ouders, binnen vijftien werkdagen een gemotiveerde beslissing over een tijdelijke of permanente vrijstelling van de leerplicht voor een jongere of de opheffing van deze vrijstelling. Zie ook "vrijstelling van de leerplicht".

deeltijds secundair onderwijs: Het onderwijs dat minder weken per jaar of minder lessen per week omvat dan bepaald voor het voltijds secundair onderwijs (zie definitie voltijds secundair onderwijs).

huisonderwijs: Onderwijs dat verstrekt wordt aan leerplichtigen van wie de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen of in rechte of in feite de minderjarige leerling onder hun bewaring hebben, beslist hebben zelf dit onderwijs te organiseren en te bekostigen. Het huisonderwijs moet aan twee minimeisen voldoen: enerzijds moet het gericht zijn op de ontplooiing van de volledige persoonlijkheid en de talenten van de jongere en op de voorbereiding op een actief leven als volwassene, anderzijds moet het respect voor de grondrechten van de mens en voor de culturele waarden van de jongere zelf en van anderen bevorderen; andere inhoudelijke voorwaarden worden niet opgelegd. Huisonderwijs kan hetzij individueel gegeven worden (individueel huisonderwijs) hetzij in een organisatie of instelling al dan niet gebaseerd op een zekere rechtsvorm (collectief huisonderwijs). De wettelijke, decretale en reglementaire bepalingen maken geen onderscheid tussen verschillende vormen van huisonderwijs.

hoofdstructuur : Dit is het niveau, soort onderwijs en soort programma waar de leerling les volgt: gewoon kleuteronderwijs, buitengewoon kleuteronderwijs, gewoon lager onderwijs, buitengewoon lager onderwijs, gewoon voltijds secundair onderwijs, deeltijds beroepssecundair onderwijs, deeltijds secundair zeevisserijonderwijs, buitengewoon secundair onderwijs.

instelling voor niet-schoolgaanden: Instelling waar kinderen worden opgevangen die, wegens medische redenen, niet in staat zijn om naar een school te gaan.

individueel huisonderwijs: Zie huisonderwijs.

laattijdige inschrijving: Binnen het bestek van dit rapport wordt hiermee de term bedoeld zoals gebruikt in de procedure in- en uitschrijvingen, namelijk "een inschrijving na 1 oktober". Dat komt doordat de opvolging van de in- en uitschrijvingen start vanaf 1 oktober. In een bredere context echter is elke inschrijving na de eerste schooldag een laattijdige inschrijving.

leerplichtcontrole: Controle uitgevoerd door het Agentschap voor Onderwijsdiensten, waarbij wordt bekeken of alle leerplichtige kinderen, woonachtig binnen de Vlaamse Gemeenschap, ook daadwerkelijk aan de leerplicht voldoen.

nationaliteit: Hiermee bedoelen we de nationaliteit zoals geregistreerd in het rijksregister. Personen met de Belgische nationaliteit beschouwen we als Belgen, personen die niet de Belgische nationaliteit hebben beschouwen we als vreemdelingen of niet-Belgen. Bij de Belgen kunnen we een onderscheid maken tussen autochtone Belgen (personen die als Belg geboren zijn) en allochtone of Nieuwe Belgen (personen die niet als Belg geboren zijn).

onderwijsnetten: Traditioneel worden er drie netten onderscheiden: het gemeenschaps-onderwijs (met als inrichtende macht het Gemeenschapsonderwijs, een Vlaamse openbare instelling met rechtspersoonlijkheid), het gesubsidieerd officieel onderwijs (omvat de gemeentescholen,

stedelijke scholen en provinciale scholen, als inrichtende macht achtereenvolgens gemeentebesturen, stadsbesturen en provinciebesturen) en het gesubsidieerd vrij onderwijs (georganiseerd op privé-initiatief, door een privépersoon of een privéorganisatie, de inrichtende macht is vaak een VZW).

onderwijsniveau: Indeling van het leerplichtonderwijs in kleuteronderwijs, lager onderwijs en secundair onderwijs.

onderwijsvormen (opdeling in de 2^{de}, 3^{de} en 4^{de} graad secundair onderwijs): Het algemeen secundair onderwijs, het beroepssecundair onderwijs, het kunstsecundair onderwijs en het technisch secundair onderwijs.

onthaalonderwijs voor anderstalige nieuw-komers in het secundair onderwijs (OKAN):

Dit onderwijs heeft tot doel Nederlandsonkundige leerlingen, die onlangs in België zijn aangekomen, op te vangen, hen zo snel mogelijk Nederlands te leren en hen te integreren in de onderwijsvorm en studierichting die het nauwst aansluit bij de individuele capaciteiten van deze anderstalige nieuwkomer. Het onthaalonderwijs bevat daarom eerst een onthaaljaar, waarbij de leerling gedurende een schooljaar intensief Nederlands (minimum 28u/week) krijgt. Na het onthaaljaar worden deze leerlingen verder ondersteund, begeleid en opgevolgd.

opleidingsvorm: Op het niveau van het buitengewoon secundair onderwijs, de algemene aard en de doelstelling van het verstrekt onderwijs. Volgende opleidingsvormen kunnen worden ingericht volgens het type van buitengewoon onderwijs en volgens de mogelijkheden van de leerlingen:

- het buitengewoon secundair onderwijs tot sociale aanpassing (OV 1);
- het buitengewoon secundair onderwijs tot sociale aanpassing en arbeidsgeschiedt-making (OV 2);
- het buitengewoon secundair beroeps-onderwijs (OV 3);
- het secundair algemeen, technisch, kunst- en beroepsonderwijs met doorstromingsafdeling of met kwalificatieafdeling (OV 4).

problematische afwezigheid: Een afwezigheid waarvoor ofwel geen, ofwel laattijdig een geldige verantwoording (medisch attest, briefje ouders, ...) werd ingediend. Dit wordt in het aanwezigheidsregister geregistreerd met een code B. Als een leerling 30 halve dagen B-code verzameld heeft, meldt de school dat aan Agodi.

Bij dergelijke afwezigheden moet er een begeleiding opgestart worden, ook voor niet-leerplichtige leerlingen. Ongeacht het aantal problematische afwezigheden wordt van scholen, in samenwerking met het betrokken CLB, verwacht dat ze de leerlingen gedurende het volledige schooljaar intensief begeleiden. Als de school kan aantonen dat ze ernstige inspanningen geleverd heeft om de vastgelopen situatie te deblokken betekent dit dat, na overheidsverificatie, de leerlingen op 1 februari in aanmerking genomen worden voor toepassing van de schoolbevolkingsnormen en dat de leerlingen recht hebben op een officiële studiebekrachtiging.

regelmatige leerling: (algemeen) Leerling die voldoet aan de toelatingsvoorwaarden en die het geheel van de vorming van het leerjaar waarvoor hij is ingeschreven werkelijk en regelmatig volgt voor de hele duur van het schooljaar, behalve in geval van gewettigde afwezigheid. Een regelmatige leerling komt in aanmerking voor financiering/subsidiëring, schoolbevolkingsnormen en voor het behalen van een officieel studiebewijs.

basisonderwijs: Een regelmatige leerling is een leerling die :

- 1° voldoet aan de toelatingsvoorwaarden zoals bepaald in de artikelen 12, 13, 15, of 16 van het decreet basisonderwijs of die hiervan afwijkt bij toepassing van de artikelen 17, 18 of 19;

2° slechts in één school is ingeschreven. In het lager onderwijs, of als leerplichtige in het kleuter-onderwijs, moet de leerling daarenboven voldoen aan de volgende voorwaarden:

1° aanwezig zijn, behoudens gewettigde afwezigheid;

2° deelnemen aan alle onderwijs-activiteiten die voor hem of zijn leergroep worden georganiseerd, behoudens vrijstelling bedoeld in de artikelen 29 en 30 van het decreet basisonderwijs.

gewoon secundair onderwijs: De leerling die

a) hetzij aan alle onderstaande voorwaarden voldoet :

1) beantwoorden aan de toelatingsvoorwaarden tot het leerjaar waarin de leerling is ingeschreven;

2) het geheel van de vorming van dit leerjaar werkelijk en regelmatig volgen, behoudens in geval van gewettigde afwezigheid;

b) hetzij aan alle onderstaande voorwaarden voldoet :

1) voldoen aan de toelatingsvoorwaarden tot een eerste leerjaar van de eerste graad van het secundair onderwijs, zoals bepaald in **hoofdstuk III** van het besluit van de Vlaamse regering van 19 juli 2002 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs;

2) het leerprogramma dat voor hem of haar individueel is bepaald door de klassenraad werkelijk en regelmatig volgen, behoudens in geval van gewettigde afwezigheid;

3) onder het toepassingsgebied vallen van **het besluit van de Vlaamse regering van 12 december 2003** betreffende de integratie van leerlingen met een matige of ernstige verstandelijke handicap in het gewoon lager en secundair onderwijs.

Leerlingen die niet beantwoorden aan het onder a) of b) gestelde, worden beschouwd als vrije leerlingen.

buitengewoon secundair onderwijs: De leerling die beantwoordt aan de toelatingsvoorwaarden en, waar het voorzien is, aan de overgangsvoorwaarden die regelmatig de activiteiten volgt in functie van zijn opvoedingsbehoeften.

schoolse vertraging: Het niet meer op leeftijd zitten van een leerling in het betrokken leerjaar. Uitgedrukt in aantal jaren is dit de vertraging die een leerling oploopt ten opzichte van de groep leerlingen van hetzelfde geboortjaar. Wie ouder is dan de 'normale' leeftijd om in een bepaald leerjaar te zitten heeft schoolse vertraging.

studiegebied: Een groep van structuuronderdelen op basis van een inhoudelijke verwantschap en, in het technisch en beroepssecundair onderwijs, eveneens op basis van een behoefte aan eenzelfde onderwijsinfrastructuur en een uitweg naar eenzelfde beroepssector. De meerderheid van de studiegebieden zijn TSO- en BSO- overschrijdend.

Syntra: Opleidingsnetwerk voor zelfstandige ondernemers in Vlaanderen, gesubsidieerd door de overheid. Hun aanbod omvat opleiding, vorming en begeleiding. Binnen het Syntra-aanbod situeren zich de opleidingsprogramma's in de leertijd, ook wel middenstandsopleiding of leercontract genoemd.

Thuislozen: Onder thuislozen worden de leerlingen verstaan die tijdelijk of permanent buiten het eigen gezinsverband opgenomen zijn door een gezin of persoon, een voorziening of sociale dienst, vermeld in de gecoördineerde decreten van 4 april 1990 inzake bijzondere jeugdbijstand en in de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, met uitzondering van de internaten, gefinancierd of gesubsidieerd door het Vlaams ministerie van Onderwijs en Vorming.

Time-out: Methode waarbij jongeren tijdelijk uit het secundair onderwijs worden genomen met de bedoeling hen opnieuw in het secundair onderwijs op te nemen. De jongeren die hiervoor in aanmerking komen zijn jongeren bij wie schooluitval dreigt en voor wie de school en het CLB zelf al een maximum aan begeleidingsinspanningen hebben geleverd om de probleemsituatie te kenteren, maar die zodanig met problemen geconfronteerd worden dat interventie van buitenaf noodzakelijk is. De doelstelling van Time-out is enerzijds het reintegreren van de jongere in de bestaande onderwijsvoorzieningen, bij voorkeur in de school en de onderwijsvorm of studierichting waar de jongere ingeschreven was, behalve als in het belang van de jongere andere keuzes wenselijk zijn. Anderzijds heeft Time-out tot doel bij de scholen veranderingsstrategieën te stimuleren die schooluitval moeten voorkomen.

trekkende bevolking: De binnenschippers, de kermis- en circusexploitanten en -artiesten en de woonwagenbewoners bedoeld in artikel 2, 3°, van het decreet van 28 april 1998 inzake het Vlaamse beleid ten aanzien van etnisch-culturele minderheden.

verstedelijkingsgraad: Voor de indeling van de gemeenten van het Vlaams Gewest volgens de graad van verstedelijking baseren we ons op de VRIND-classificatie van de Studiedienst van de Vlaamse regering. Dat is een classificatie op basis van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen, met opsplitsing van het buitengebied op basis van het Strategisch Plan Ruimtelijke Economie waarbij het ruraal overgangsgebied en het ruraal gebied als platteland wordt geclassificeerd. De resterende gemeenten uit het buitengebied worden als overgangsgebied geclassificeerd. Op die manier krijgen we de volgende indeling:

Grootsteden: Antwerpen, Gent

Regionale centrumsteden: Aalst, Brugge, Genk, Hasselt, Kortrijk, Leuven, Mechelen, Oostende, Roeselare, Sint-Niklaas, Turnhout

Kleine steden: Aarschot, Asse, Beringen, Beveren, Bilzen, Blankenberge, Boom, Bree, Deinze, Dendermonde, Diest, Diksmuide, Eeklo, Geel, Geraardsbergen, Halle, Heist-op-den-berg, Herentals, Hoogstraten, Ieper, Knokke-Heist, Leopoldsburg, Lier, Lokeren, Lommel, Maaseik, Maasmechelen, Menen, Mol, Neerpelt, Ninove, Oudenaarde, Overpelt, Poperinge, Ronse, Sint-Truiden, Temse, Tielt, Tienen, Tongeren, Torhout, Veurne, Vilvoorde, Waregem, Wetteren, Zottegem

Stedelijke rand: Aartselaar, Beerse, Beersel, Boechout, Borsbeek, Bredene, Damme, De Pinte, Deerlijk, Denderleeuw, Destelbergen, Diepenbeek, Dilbeek, Drogenbos, Edegem, Evergem, Grimbergen, Harelbeke, Hemiksem, Hove, Ingelmunster, Izegem, Jabbeke, Kontich, Kraainem, Kuurne, Linkebeek, Lint, Machelen, Melle, Merelbeke, Middelkerke, Mortsel, Niel, Oostkamp, Oud-Turnhout, Schelle, Sint-Genesius-Rode, Sint-Katelijne-Waver, Sint-Pieters-Leeuw, Tervuren, Vosselaar, Wemmel, Wevelgem, Wezembeek-Oppem, Wijnegem, Wommelgem, Zaventem, Zedelgem, Zonhoven, Zwevegem, Zwijndrecht

Overgangsgebied: Affligem, Arendonk, As, Balen, Begijnendijk, Berlaar, Berlare, Bierbeek, Bonheiden, Boortmeerbeek, Bornem, Brasschaat, Buggenhout, De Panne, Dessel, Dilsen-Stokkem, Duffel, Erpe-Mere, Grobbendonk, Haacht, Haaltert, Halen, Ham, Hamme, Hamont-Achel, Hechtel-Eksel, Herent, Herenthout, Herk-de-Stad, Herselt, Heusden-Zolder, Hoeilaart, Hoeselt, Houthalen-Helchteren, Hulshout, Kalmthout, Kampenhout, Kapellen, Kapelle-Op-Den-Bos, Kasterlee, Keerbergen, Koksijde, Kortenberg, Kruikebeke, Laakdal, Lanaken, Lebbeke, Lede, Lennik, Liedekerke, Lille, Londerzeel, Lovendegem, Lubbeek, Lummen, Malle, Meeuwen-Gruitrode, Meise, Nijlen, Olen, Opglabbeek, Opwijk, Oud-Heverlee, Overijse, Putte, Puurs, Ranst, Retie, Roosdaal, Rotselaar, Rumst, Scherpenheuvel-Zichem, Schilde, Schoten, Sint-Amands, Sint-Martens-Latem, Stabroek, Steenokkerzeel, Stekene, Ternat, Tessenderlo, Tielt-Winge, Tremelo, Vorseelaar, Waasmunster, Wellen, Westerlo, Wichelen, Wielsbeke, Willebroek, Zandhoven, Zele, Zelzate, Zemst, Zoersel, Zutendaal

Platteland: Aalter, Alken, Alveringem, Anzegem, Ardoorie, Assenede, Avelgem, Baarle-Hertog, Beernem, Bekkevoort, Bertem, Bever, Bocholt, Borgloon, Boutersem, Brakel, Brecht, De Haan, Dentergem, Essen, Galmaarden, Gavere, Geetbets, Gingelom, Gistel, Glabbeek, Gooik, Heers, Herne, Herstappe, Herzele, Heuvelland, Hoegaarden, Holsbeek, Hooglede, Horebeke, Houthulst, Huldenberg, Ichtegem, Kaprijke, Kinrooi, Kluisbergen, Knesselare, Koekelare, Kortemark, Kortenaeken, Kortesseem, Kruishoutem, Laarne, Landen, Langemark-Poelkapelle, Ledegem, Lendelede, Lichtervelde, Lierde, Linter, Lochristi, Lo-reninge, Maarkedal, Maldegem, Meerhout, Merchtem, Merksplas, Mesen, Meulebeke, Moerbeke, Moorslede, Nazareth, Nevele, Nieuwerkerken, Nieuwpoort, Oosterzele, Oostrozebeke, Oudenburg, Peer, Pepingen, Pittem, Ravels, Riemst, Rijkevorsel, Ruiselede, Sint-Gillis-Waas, Sint-Laureins, Sint-Lievens-Houtem, Spiere-Helkijn, Staden, Vleteren, Voeren, Waarschoot, Wachtebeke, Wervik, Wingene, Wortegem-Petegem, Wuustwezel, Zingem, Zomergem, Zonnebeke, Zoutleeuw, Zuienkerke, Zulte, Zwalm

(zie ook VRIND-classificatie op <http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/Pages/2009-07-01-vrind2009.aspx>).

Voltijds engagement: Combinatie van leren en werkplekleren voor de leerlingen van het DBSO en de leertijd. De combinatie van beide componenten bedraagt minimaal 28 uur per week. De component leren kan worden ingevuld via het DBSO of via de theoretische vorming binnen de leertijd. De invulling van de component werkplekleren is afhankelijk van de invulling van de component leren. In het DBSO kan de component werkplekleren worden ingevuld via arbeidsdeelname, via een brugproject of via een voortraject. In het DBSO kunnen beide componenten vervangen worden door een persoonlijk ontwikkelingstraject.

voltijds secundair onderwijs: Het onderwijs dat aan regelmatige leerlingen wordt verstrekt gedurende veertig weken per jaar naar rata van ten minste achtentwintig wekelijkse lesuren en rekening houdend met het maximum aantal wekelijkse lesuren vastgesteld in artikel 2 van het koninklijk besluit nr. 2 van 21 augustus 1978 tot vaststelling van het maximum aantal lestijden per week in het voltijds secundair onderwijs. In afwijking van het hiervoor gestelde, wordt wat betreft de opties psychiatrische verpleegkunde en ziekenhuisverpleegkunde van de vierde graad, het voltijds secundair onderwijs verstrekt gedurende veertig weken per jaar naar rata van ten minste zesendertig wekelijkse lesuren en rekening houdend met het maximum vastgesteld in hetzelfde koninklijk besluit.

vrije leerling (secundair onderwijs): Leerling die niet voldoet aan de voorwaarden van regelmatige leerling (zie definitie regelmatige leerling). De inschrijving van een vrije leerling is niet onderworpen aan door de Vlaamse overheid bepaalde normen en omvat dan ook uitsluitend een onderlinge overeenkomst tussen de betrokken inrichtende macht of de schooldirectie en de ouders of de meerderjarige leerling zelf. Een vrije leerling komt noch in aanmerking voor financiering/subsidiëring, schoolbevolkingsnormen noch voor het behalen van een officieel studiebewijs. Een vrije leerling beantwoordt wel aan de bepalingen inzake de leerplicht op voorwaarde dat, zoals een regelmatige leerling, het geheel van de vorming wordt gevolgd.

vrijstelling van de leerplicht: Bij een fysieke of mentale handicap van een jongere, kan de Commissie voor Advies Buitengewoon onderwijs, op vraag van de ouders, beslissen om een tijdelijke of definitieve vrijstelling van de leerplicht te geven.

Daarnaast hebben ook de jongeren die al een diploma van secundair onderwijs, een studiegetuigschrift van het tweede leerjaar van de derde graad BSO of een kwalificatiegetuigschrift van opleidingsvorm 3 van het buitengewoon onderwijs behaalden, een vrijstelling van de leerplicht.

Zending derde schooldag: Voor alle leerlingen die op de eerste, tweede of derde schooldag zijn ingeschreven, stuurt de school via Edison de identificatie- en aanwezigheidsgegevens op. Buiten de hoofdstructuur en het instellingsnummer geven de scholen in deze zending geen inschrijvingsgegevens (onderwijsvorm, graad, leerjaar, studiegebied en studierichting) op.

zorgwekkend dossier: Dossier waarbij elke vorm van vrijwillige begeleiding uitgeput is en waarbij er sprake is van totale onwil bij de ouders en/of de leerling. Wanneer de school een zorgwekkend dossier meldt aan AgODi wordt samen met de school en het CLB bekeken of er een brief verstuurd wordt. Indien nodig bezorgt AgODi het dossier aan het parket.



Afkortingenlijst



AgODi: Agentschap voor Onderwijsdiensten

ASO: Algemeen secundair onderwijs

BaO: Basisonderwijs

BSO: Beroepssecundair onderwijs

BuSO: Buitengewoon secundair onderwijs

CABO: Commissie van advies voor het buitengewoon onderwijs

CDV: Centra deeltijdse vorming

CLB: Centra voor Leerlingenbegeleiding

CMP: Centraal Meldpunt

DBSO: Deeltijds beroepssecundair onderwijs

EDISON: Elektronisch doorgeven van informatie tussen schoolinstellingen en onderwijs

GO: Gemeenschapsonderwijs

KSO: Kunstsecundair onderwijs

LOP: Lokaal Overlegplatform

LPC: Leerplichtcontrole

OKAN: Onthaalklas (onthaalonderwijs) voor anderstalige nieuwkomers

OV: Opleidingsvorm

PA: Problematische afwezigheid

SES: Sociaal Economische Status

SO: Secundair onderwijs

TSO: Technisch secundair onderwijs

VDAB: Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling en Beroepsopleiding



Overzicht van tabellen

Tabel 1:	Overzicht procedurestappen controle op inschrijvingen voor 6- tot 17- jarigen in het Vlaams Gewest	12
Tabel 2:	Overzicht toereikend antwoord van de ouders bij controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest	14
Tabel 3:	Overzicht toereikend antwoord van de gemeente bij controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest	14
Tabel 4:	Overzicht tijdstip doorsturen van dossiers naar parket bij controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest	15
Tabel 5:	Overzicht feedback van parket bij controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest	16
Tabel 6:	Overzicht van het resultaat van de controle op de inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest voor schooljaar 2008-2009	17
Tabel 7:	Teruggevonden inschrijvingen voor 6- tot 17- jarigen in het Vlaams Gewest volgens nationaliteit	18
Tabel 8:	Controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest volgens geslacht	19
Tabel 9:	Controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest volgens geboortjaar	19
Tabel 10:	Controle op inschrijvingen voor 6- tot 17-jarigen in het Vlaams Gewest volgens graad van verstedelijking	20
Tabel 11:	Overzicht van het aantal verstuurd brieven bij de opvolging van in- en uitschrijvingen	26
Tabel 12:	Evolutie in het aantal leerplichtige leerlingen dat zich tijdig of laattijdig inschrijft.	28
Tabel 13:	Tijdige en laattijdige inschrijvingen bij leerlingen volgens geslacht	29
Tabel 14:	Tijdige en laattijdige inschrijvingen bij leerlingen volgens geboortjaar	30
Tabel 15:	Tijdige en laattijdige inschrijvingen bij leerlingen volgens graad van verstedelijking	30
Tabel 16:	Leerlingen uit het gewoon onderwijs die scoren op één of meer kansarmoede-indicatoren volgens tijdigheid van inschrijving	31
Tabel 17:	Tijdige en laattijdige inschrijvingen bij leerlingen volgens hoofdstructuur	32

Tabel 18: Tijdsige en laattijdsige inschrijvingen in de eerste graad volgens de A- of B-stroom	32
Tabel 19: Tijdsige en laattijdsige inschrijvingen per onderwijsvorm in het gewoon voltijds onderwijs	33
Tabel 20: Tijdsige en laattijdsige inschrijvingen per studiegebied in de tweede en derde graad van het gewoon voltijds onderwijs	34
Tabel 21: Tijdsige en laattijdsige inschrijvingen gekoppeld aan meldingen problematische afwezigheden van het vorige schooljaar	35
Tabel 22: De schoolse vertraging van leerlingen die tijdsig of laattijdsig inschrijven (enkel het gewoon voltijds niet modulair secundair onderwijs, OKAN niet inbegrepen).	35
Tabel 23: Leerlingen die zich verschillende keren uitschrijven en terug inschrijven in 2008-2009 volgens de frequentie van schoolveranderingen.	37
Tabel 24: Leerlingen die zich uitschrijven maar niet onmiddellijk terug inschrijven volgens het aantal dagen schoolverzuim	37
Tabel 25: Leerlingen die zich na een uitschrijving niet opnieuw terug inschrijven volgens het moment van uitschrijving	38
Tabel 26: Leerlingen die in de maand van uitschrijven meerderjarig zijn of worden volgens de maand van uitschrijving	38
Tabel 27: Evolutie van in- en uitschrijvingen	39
Tabel 28: In- en uitschrijvingen volgens geslacht	40
Tabel 29: In- en uitschrijvingen volgens geboortjaar	40
Tabel 30: In- en uitschrijvingen volgens woonplaats	40
Tabel 31: In- en uitschrijvingen in het gewoon secundair onderwijs volgens de kansarmoede-indicatoren	41
Tabel 32: In- en uitschrijvingen volgens hoofdstructuur	41
Tabel 33: In- en uitschrijvingen volgens A- of B-stroom	42
Tabel 34: In- en uitschrijvingen volgens onderwijsvorm	42
Tabel 35: In- en uitschrijvingen volgens studiegebied	43
Tabel 36: In- en uitschrijvingen gekoppeld aan meldingen problematische afwezigheden van het vorige schooljaar	43
Tabel 37: De schoolse vertraging van leerlingen die in- en uitschrijven (enkel het gewoon voltijds niet modulair secundair onderwijs, OKAN niet inbegrepen).	44
Tabel 38: Uitschrijvingen wegens van definitieve uitsluiting	44
Tabel 39: Relatie tussen tijdsigheid/laattijdsigheid van de inschrijving en het verloop van het schooljaar	45
Tabel 40: Aantal en percentage leerlingen lager onderwijs en leerplichtige kleuters met problematische afwezigheden	49
Tabel 41: Aantal en percentage leerlingen lager onderwijs en leerplichtige kleuters met problematische afwezigheden, opgedeeld naar geslacht	49

Tabel 42:	Aantal en percentage leerlingen lager onderwijs en leerplichtige kleuters met problematische afwezigheden, opgedeeld naar geboortjaar	50
Tabel 43:	Aantal en percentage leerlingen lager onderwijs en leerplichtige kleuters met problematische afwezigheden, naar verstedelijkingsgraad van de woonplaats	51
Tabel 44:	Aantal en percentage leerlingen met problematische afwezigheden dat beantwoordt aan een of meer van de indicatoren voor kansarmoede	51
Tabel 45:	Aantal en percentage leerlingen lager onderwijs en leerplichtige kleuters met problematische afwezigheden, opgedeeld naar hoofdstructuur	52
Tabel 46:	Aantal en percentage leerlingen gewoon lager onderwijs met problematische afwezigheden in het gewoon lager onderwijs, naar leerjaar	52
Tabel 47:	Spreiding in de tijd van de problematische afwezigheden	52
Tabel 48:	Aantal en percentage zorgwekkende dossiers, opgedeeld naar hoofdstructuur	53
Tabel 49:	Aantal en percentage zorgwekkende dossiers, opgedeeld naar geboortjaar	53
Tabel 50:	Aantal meldingen problematische afwezigheden van leerplichtige leerlingen vanaf het schooljaar 2004-2005 tot en met het schooljaar 2008-2009	57
Tabel 51:	Aantal meldingen problematische afwezigheden van leerplichtige en niet-leerplichtige leerlingen vanaf het schooljaar 2004-2005 tot en met het schooljaar 2008-2009	57
Tabel 52:	Percentage meldende scholen per hoofdstructuur en per schooljaar vanaf het schooljaar 2004-2005 tot en met het schooljaar 2008-2009	58
Tabel 53:	Percentage meldende scholen per hoofdstructuur en voor het schooljaar 2008-2009	59
Tabel 54:	Meldingen problematische afwezigheden volgens geslacht	60
Tabel 55:	Meldingen problematische afwezigheden volgens geboortjaar	60
Tabel 56:	Meldingen problematische afwezigheden volgens graad van verstedelijking	61
Tabel 57:	Percentage leerlingen uit het gewoon secundair onderwijs met problematische afwezigheden die beantwoorden aan een of meer van de indicatoren voor kansarmoede	61
Tabel 58:	Meldingen problematische afwezigheden volgens hoofdstructuur	62
Tabel 59:	Meldingen problematische afwezigheden volgens onderwijsvorm in het voltijds secundair onderwijs	62
Tabel 60:	Meldingen problematische afwezigheden in de eerste graad	62
Tabel 61:	Meldingen problematische afwezigheden volgens studiegebied	63
Tabel 62:	Schoolse vertraging bij leerlingen die gemeld werden als problematisch afwezig	64
Tabel 63:	Verschillende schooljaren op rij gemeld als problematisch afwezig	64
Tabel 64:	Spreiding in de tijd van problematische afwezigheden	64
Tabel 65:	Oorzaken voor problematische afwezigheden zoals gemeld door de school	65

Tabel 66: Betrokken externen bij de begeleiding van problematische afwezigheden zoals gemeld door de school	67
Tabel 67: Zorgwekkende dossiers per hoofdstructuur	69
Tabel 68: Zorgwekkende dossiers per geboortjaar	69
Tabel 69: Meldingen van leerlingen die definitief uitgesloten werden per nationaliteit	70
Tabel 70: Meldingen van leerlingen die definitief uitgesloten werden per geslacht	70
Tabel 71: Meldingen van leerlingen die definitief uitgesloten werden per geboortjaar	70
Tabel 72: Meldingen van leerlingen die definitief uitgesloten werden volgens verstedelijkingsgraad	70
Tabel 73: Meldingen van leerlingen die definitief uitgesloten werden per hoofdstructuur	71
Tabel 74: Meldingen van leerlingen die definitief uitgesloten werden in het voltijds onderwijs	71



Overzicht van figuren

Figuur 1:	Schematisch overzicht van de verschillende procedurestappen bij de controle van de inschrijvingen	11
Figuur 2:	Schematisch overzicht van de verschillende stappen bij de opvolging van in- en uitschrijvingen	25
Figuur 3:	Indeling van ingeschreven leerlingen in tijdig en laattijdig ingeschreven leerlingen	28
Figuur 4:	Percentage laattijdige of tijdige inschrijvingen van leerplichtige leerlingen per nationaliteit	29
Figuur 5:	Indeling van ingeschreven leerlingen volgens verschillende categorieën	36
Figuur 6:	Percentage in- en uitschrijvingen volgens nationaliteit	39
Figuur 7:	Aantal en percentage meldingen problematische afwezigheden volgens nationaliteit	49
Figuur 8:	Meldingen problematische afwezigheid per nationaliteit	59
Figuur 9:	Evolutie aantal zorgwekkende dossiers	68

Bronnen



Bibliografie

- Agentschap voor Onderwijsdiensten (2009), AgODi jaarverslag 2008, Brussel: auteur.
- De Meyer, I. (2007). "Wetenschappelijke vaardigheden voor de toekomst. De eerste resultaten van PISA". Gent.
- Douterlunge, M., Van De Velde, V., & Denys, J. (1995). De invloed van de leerplichtverlenging op de jongeren. Tijdschrift voor Onderwijsrecht en –Beleid, 5-6, 283-309.
- Duquet, N., Glorieux, I., Laurijssen I. & Van Dorsselaer, Y. (2006). Wit krijgt schrijft beter. Antwerpen: Garant, 41.
- Engels, N., Aelterman, A., Schepens, A. & Van Petegem, K. (2003). Het welbevinden in de schoolsituatie bij leerlingen secundair onderwijs: de ontwikkeling van een bevraginginstrument. Pedagogische Studietoën, 80 (3), 192-209.
- European Commission, Eurydice, & Eurostat (2005). Key data on education in Europe 2005. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.
- Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Onderwijsinspectie (2005). Onderwijsspiegel schooljaar 2003-2004, verslag over de toestand van het onderwijs. Brussel: auteur.
- Ministerie van Onderwijs en Vorming (2006). Een sluitende aanpak voor spijbelen en schoolverzuim. Brussel: auteur.
- Ministerie van Onderwijs en Vorming (2007). Klasse voor leerkrachten 179. Brussel: auteur.
- Ministerie van Onderwijs en Vorming (2007). Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2005-2006. Brussel: auteur.
- Ministerie van Onderwijs en Vorming (2008). Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2006-2007. Brussel: auteur.
- Ministerie van Onderwijs en Vorming (2009). Wie is er niet als de schoolbel rinkelt? Evaluatie 2007-2008. Brussel: auteur.
- Perquy, J. (1995-1996). Leerplicht vanuit de sociale dimensie. Tijdschrift voor Onderwijsrecht en –Beleid, 5-6, 281-282.
- Vettenburg, N. & Verschelden, G. (2006) Over een aanpak van spijbelen en schoolverzuim: van controlerende naar ondersteunende tussenkomst en terug...? Welwijs, 17 (2), 12-17.
- Verdrag inzake de Rechten van het Kind, aangenomen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties op 20/11/1989.
- Vranken, J., Geldolf, D. & Van Menxel, G. (1994). Armoede en sociale uitsluiting: jaarboek 1994. Leuven: Acco.

Regelgeving

- Wet betreffende de leerplicht van 29 juni 1983.
- Decreet basisonderwijs van 25 februari 1997.
- Decreet van 8 juni 2007 betreffende de studiefinanciering, gewijzigd door het Onderwijsdecreet XIX van 8 mei 2009.
- Decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding van 1 december 1998.
- Decreet betreffende het onderwijs II van 31 juli 1990.
- Decreet betreffende het stelsel van leren en werken in de Vlaamse Gemeenschap van 10 juli 2008.
- Decreet op het onderwijs XIX van 8 mei 2009.
- Koninklijk besluit houdende de omschrijving van de types en de organisatie van het buitengewoon onderwijs en vaststellende de toelatings- en behoudsvoorwaarden in de diverse niveaus van het buitengewoon onderwijs van 28 juni 1978.
- Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het secundair onderwijs van 16 september 1997, laatst gewijzigd bij Besluit van de Vlaamse Regering van 24 oktober 2008.
- Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de controle op de inschrijvingen van leerlingen in het basisonderwijs van 12 november 1997, laatst gewijzigd bij Besluit van de Vlaamse Regering van 6 juli 2007.
- Besluit van de Vlaamse Regering van 28/08/2000 tot vaststelling van de operationele doelstellingen van jongeren met leerplichtproblemen in de centra voor leerlingenbegeleiding.
- Besluit van de Vlaamse Regering betreffende de studiegebieden en structuuronderdelen in het secundair onderwijs van 7 september 1999.
- Besluit van de Vlaamse Regering tot wijziging van het besluit van de Vlaamse Regering van 19 juli 2002 betreffende de organisatie van het voltijds secundair onderwijs.

Ministeriële omzendbrieven

- SO 60 over het studieaanbod voltijds secundair onderwijs, 05/02/1999;
- SO 68 over de leerplicht, 01/03/2000;
- SO 70 over de registratie van leerlingen secundair onderwijs, 03/07/2000;
- SO/2002/05/busso over afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het buitengewoon secundair onderwijs, 15/8/2002;
- BaO/2002/11 over de afwezigheden van leerlingen in het basisonderwijs, 16/08/2002.
- SO/2005/04 over afwezigheden en in- en uitschrijvingen in het voltijds gewoon secundair onderwijs en het deeltijds secundair onderwijs, 08/07/2005;
- SO/2007/05 over zendingen van leerlingengegevens in het secundair onderwijs, 30/08/2007;
- SO/2008/08 over het stelsel van leren en werken, 08/08/2008;

Databanken

- Databank huisonderwijs, AgODi.
- Databank in- en uitschrijvingen, AgODi.
- Databank tuchtmeldingen, AgODi.
- Databank leerplichtcontrole, AgODi.
- Databank problematische afwezigheden, AgODi.
- Inschrijvings- en leerlingendatabank, Ministerie van Onderwijs en Vorming.
- Studiedienst van de Vlaamse Regering (demografische gegevens), <http://www4.vlaanderen.be/dar/svr/Pages/default.aspx>

